

KIR. KÖZJEGYZŐK
KÖZLÖNYE

MCMXXXIV. XII.

JUBILEUMI SZÁM

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára

Főszerkesztő : FEKETE LÁSZLÓ Dr.
budapesti kir. közjegyző.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZEMERJAY-PETRÁN TIBOR Dr.
budapesti kir. közjegyző.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Thököly-út 95. Telefon: 97-0-69.

A Magyarországi Királyi Közjegyzők Országos Egyletének postatakarékpénztári csekk számlája: 41.951.

1874, 1884, 1894—1934.

A címben irt négy évszámhoz a magyar közjegyzőség történetében nagyfontosságú események emléke fűződik. Az első évszám a legfontosabb, az alkotó eseményt, a második és harmadik évszám már csak ezzel a nagyfontosságú eseménnyel kapcsolatos tények kezdő évét, míg az utolsó az idej 1934. évszám mindezéknek évfordulóját jelzi. Hogy az eseményeket sorjában vegyük: 1874-ben a XXXV. törvénycikkben iktatták törvénybe a rendszeres közjegyzői intézményt, amely ekként az idej évben jutott el fennállásának *hatvanadik* évfordulójához; 1884-ben alakult meg a magyar közjegyzők társadalmi szervezete, a „Magyarországi Kir. Közjegyzők Országos Egylete“, amely tehát 1934-ben immár *ötvenedik* éve

fejt ki a közjegyzői kar és az intézmény szolgálatában elismerten érdemes tevékenységet; s végül 1894-ben határozták el, hogy a közjegyzői érdekeknek az írott betű erejével való hathatós szószólójaként „*Kir. Közjegyzők Közlönye*“ címen szakfolyóiratot indítanak, amely bár megindítását ténylegesen *negyven* éve határozták el, az időközi, több ízben való szünetelés miatt ez idő szerint csupán a XXXIII-ik évfolyamot számlálja.

A Magyarországi Kir. Közjegyzők Országos Egylete 1933. év június 15. napján Balatonfüreden tartott vándor-, illetve rendes évi közgyűlésén elhatározta, hogy az egyesület fennállásának ötvenedik s egyben a magyar közjegyzői intézmény törvénybeiktatásának hatvanadik évfordulóját 1934. évben ünnepi közgyűlés keretében fogja megülni. Az ünnepi közgyűlés részleteit a Budapesten 1934. október 10. napján tartott központi bizottsági ülés állapította meg s ennek keretében hoztak határozatot arra nézve is, hogy az egyesület kiadásában megjelenő *Kir. Közjegyzők Közlönye* a jubiláris évfordulók alkalmából ünnepi számot ad ki, illetve a decemberi számot a rendes idő előtt már december elején ünnepi köntösben és tartalommal jelenteti meg.

Ennek a határozatnak tesz eleget a Kir. Közjegyzők Közlönyének szerkesztősége, amikor a nyilvánosság elé lép ezzel a külön kötetnek is beillő ünnepi számmal, amelyben a magyar igazságügy és jogszolgáltatás, az elméleti jogászság legkiválóbb reprezentánsainak, a magyar

jogi szaksajtó legjelesebb, avatott tollú munkásainak kiemelkedő értékű írásait találja az olvasó.

Vezető helyen a közjegyzők legfőbb felügyeleti hatósága, a magyar igazságügyi kormányzat magas irányítója, majd a kereskedelemügyi kormány sokoldalú nagy tehetsége révén szintén jogász vezetője szól a magyar közjegyzőkhöz. Folytatja az előkelő sort a legfőbb magyar bíróságnak kiváló új elnöke, utána a magyar igazságügyminiszter első munkatársa, az igazságügyi államtitkár, továbbá a felső bíróságok néhány illusztris tagja. Ezekután a négy magyar egyetem magánjogot, illetve kereskedelmi jogot előadó tudós professzorainak értékes tanulmányai s folytatólag a magyar igazságügy és jogszolgáltatás nagysúlyú faktora, az ügyvédi rend néhány elismert nevű vezető tagjának — ezek között a magyar jogi szaksajtó legértékesebb munkásainak — írásai következnek. A kiemelkedő jogászi nivót reprezentáló sort a jubiláló kar néhány tagjának cikkei, sőt a nemzetközi vonatkozást is szimbolizálva, az olasz, német és osztrák közjegyzői kar egy-egy jeles tagjának közleményei zárják le.

Minden hivalkodás és elfogultság nélkül állapíthatjuk meg, hogy ilyen díszes és értékes írásokat együtt tartalmazó jogászi emlékmű a magyar jogi szakirodalomban nem nagy számban található. Igaz és őszinte örömünkre szolgál, ha ezzel jó szolgálatot tettünk a magyar közjegyzői intézménynek, amely általános jogszolgáltatási

nézőpontból a megértő támogatásra s a korszerű kifejlesztésre hatvan év jelentős eredményei után mindenképpen reászolgált.

Nem hallgathatjuk el e helyütt azt a szerény megjegyzésünket sem, hogy amint ez az ünnepi szám különösképpen dokumentálja, ez a közlöny nem csupán — bár első sorban — közjegyzői érdekeket szolgál, de igyekszik azon az előkelőbb nívón elhelyezkedni, amelyet a magyar jogi szaksajtó elismerten kitűnő orgánumi biztosítottak a magyar elméleti jogi irodalomnak.

Szeretettel, jóra és hasznosra való törekvéssel bocsátjuk tehát útjára ezt az ünnepi számot s remélünk hasonló megértő szeretetet az egész magyar jogásztársadalom, köztük a bírák, ügyvédek s jogszolgáltatási nézőpontból eminensen fontosnak vallott hivatásunk munkásai, a súlyos gondokban s nehéz gazdasági helyzetben osztályos kartársak részéről.

A Kir. Közjegyzők Közlönyének szerkesztősége.

JUBILEUMI EMLÉKSOROK.

LÁZÁR ANDOR Dr.

magyar királyi igazságügyminiszter.

A közjegyzői intézmény 60 éves fennállása alatt a magyar állam jogrendszerének erős oszlopává, a magyar nemzet jogi tudatának alkotó részévé, — az igazságszolgáltatás szervezetének nélkülözhetetlen kellékévé vált.

Nyugodt bizalommal fordul a magyar nép a közjegyzőhöz és bizalmában nem csalódik, — mert a közjegyzői kar büszke önérzettel őrzi ennek a bizalomnak az etikai alapjait.

A gazdasági válság nyomása alatt megsokasodtak a közjegyzők terhei, megcsökkentek jövedelmei.

A trianoni szerződés kiűzött régi székhelyéről sok érdemes közjegyzőt és Csonka-Magyarországban azon a kenyéren, mely a közjegyzőknek jut, ma sokan osztoznak.

Az igazságügyi kormányzatnak gondos figyelemmel kell vigyázni arra, hogy ez a kenyér ne legyen olyan kicsi és olyan bizonytalan, hogy az anyagi gondok a közjegyzői állásban nélkülözhetetlen bizalom erkölcsi alapjainak a fenntarthatását is veszélybe sodorhassák.

Gondolkozni kell azon, mikép lehetne a kenyeret szaporítani, az osztozók számát csökkenteni — s a küzdelmet nehezítő terheken könnyíteni.

Hiszem, hogy a megértés és a jóakarát ezeknek a kérdéseknek a megoldásánál is meg fogja nekem mutatni a helyes utat.

FABINYI TIHAMÉR Dr.

magyar királyi kereskedelemügyi miniszter.

Jogszolgáltatásunk egyik kimagasló tényezőjének, a magyar királyi közjegyzői karnak nagy múltú társadalmi egyesületét, fennállásának 50-ik évfordulója alkalmából melegen köszöntöm és őszintén kívánom, hogy az elkövetkező évek alatt a közjegyzői kar társadalmi, gazdasági és szociális érdekeinek védelmében eddig kifejtett félszázados működését sikerrel és eredménnyel folytassa.

Osvald István dr.

a magyar királyi Kúria elnöke.

Az ősi „hiteles helyekre“-re hivatkozik az országbirói értekezlet, amikor az 1849. évi események után az osztrák uralom alatt rendszeresített „Közjegyzői hivatal“ megszüntetését mondta ki és ebben az irányban is a jogfolytonosságot állította helyre. Az első magyar jogászgűlés azután 1870. évi szeptember hó 29. napján a következő határozatot hozta: „Törvénykezési rendszerünk korszerű átalakításának szükségképi követelménye, miszerint a közjegyzőség, mint a bíróságoktól és ügyvédségtől teljesen elkülönített és önálló közintézmény szerveztessék, a közjegyzők működésükben csak a törvénynek legyenek alárendelve és az általuk hatáskörükön belül felvett okmányok közokirati erővel bírjanak.“ (Rupp Zsigmond: A közjegyzőségi törvény magyarázata 1875. című művének 39. és köv. l.)

Igy indultak meg a tárgyalások, amelyek az 1874. XXXV. tc. megalkotásához vezettek.

A törvény életbelépésének 60. évfordulóját nemcsak a magyar királyi közjegyzői kar, de az egész magyar nemzet és abbau különösen is a jogászvilág méltán ünnepelheti. A törvény alapján alakult királyi közjegyzői kar működése mindig magas színvonalú volt, jogi képzettsége, megbízhatósága, kötelességtudása, önzetlensége kétségen felül áll és így lett a közjegyzői intézmény jogi életünknek nélkülözhetetlen szerve. Az ilykép megérdemelt bizalom a királyi közjegyzőknek a társadalomban is előkelő helyet biztosított. A bíróságok a törvények által megjelölt hatáskörben hűséges munkatársukat tisztelik a királyi közjegyzőben, akinek általánosan elismert szabatos működése nemcsak a perben eljáró bíró munkáját könnyíti meg, de — ami még lényegesebb, — a perek megelőzésére is szolgál. Együtt örülünk tehát a királyi közjegyzői karral és kívánjuk, hogy annak anyagi függetlensége is minél erősebb megalapozást nyerjen.

Tasnádi Nagy András dr.

igazságügyi államtitkár.

Jubileumi ünnepe alkalmából szeretettel és tisztelettel üdvözölöm a magyar közjegyzői kart.

A magyar közjegyzői intézmény is azok közé a magyar intézmények közé tartozik, melyek a magyar jogász g éniusz teremtő és átfórmáló ereje mellett tesznek tanuságot.

Közjegyzői intézményünk tulajdonképpen külföldön leli eredetét, külföldről átültetett palánta és pedig nem is a legszerencsésebb körülmények között átültetett palánta s elmondhatjuk mégis, hogy az alatt a pár évtized alatt, amit magyar földön, magyar talajban élt, nem csak gyökeret verni, nem csak aklimatizálódni, hanem sudárba szökkenni, sőt megnemesedni is tudott.

És tudott olyan magyarrá válni egész lényegében, hogy az, aki a közjegyzőség történetével behatóan nem foglalkozik, bizony nyal azt hiszi, hogy egy ősi magyar jogintézménnyel áll szemben.

Megbízhatósága, becsületessége, nagy szaktudása, hazafisága, humanitása mellett szintiszta magyar szelleme azok az okok, melyek pár évtized alatt a közszeretet, köztisztelet és — ami ez intézményre nézve legfontosabb — a közbizalom részesévé tették.

Hogy ez mennyire így van, annak bizonyítására csak azt hozom fel, hogy akkor, amikor se emberek — legyenek bármily nagyok —, se intézmények — legyenek bármily hasznosak — nem tudják a gúny, az élcelődés, a kifigurázás csipkelődéseit elkerülni, a magyar közjegyzőség megcsufolására az anekdotát dúsan termő magyar fantázia sem tudott egyetlen közkeletű tréfát se kitermelni.

Sajnos a mai idők nehézségei, bajai ezt a nagyszerűen kifejlődött, szilárd alapokon álló intézményt is megpróbálják. Itt-ott még a gond is bekopogtatott közjegyzőink ajtaján.

Remélem azonban, hogy ez csak átmeneti állapot s vállvetve sikerülni fog megtalálni azokat a helyes intézkedéseket, melyek a kétségtelenül meglévő bajokat megszüntetik.

Hogy ez valóban sikerüljön, ez az én jubileumi jókivánságom.

A joggyakorlat ismeretének szüksége a közokiratok felvételénél.

(Örökjogi tanulmány.)

Irta: *Olchváry Zoltán,*

a debreceni kir. ítélőtábla elnöke.

A közokiratok és végrendeletek felvételénél a kir. közjegyzőknek nemcsak a tételes jogszabályokban kell tájékozottnak lenniök, hanem a joggyakorlat ismeretét sem nélkülözhetik. Ezért a joggyakorlat kialakulását s különösen ingadozásait állandó figyelemmel kell kíséreniök.

Feladatuk ugyanis nem csupán abból áll, hogy a felek ügyleti akaratkijelentéseit, bárminők legyenek azok, egyszerűen írásba foglalják, mert ennek megtörténte előtt, a törvény (1874 : XXXV. t. c.) 59. és 61. §-ainak helyes értelmezése s a dolog természete szerint is, meg kell vizsgálniok azt és meggyőződést kell szereznienk elsősorban arról, hogy tiltott ügylet esete nem forog-e fenn, ezt követően pedig arról, vajjon a félnek akaratkijelentései világosak, határozottak és olyanok-e, hogy azoknak közokiratba foglalásával elérheti-e óhajtott és kitűzött célját? vagyis hogy az érvényben álló írott és nem írott jogszabályok nem fogják-e esetleg — egészben vagy részben — gátolni az ügyleti akarat érvényesülését? Azt is észlelnienk kell, vajjon a fél akaratnyilvánítása akár pl. azért, mert az hiányos, vagy homályos, akár egyéb okból nem olyan-e, amely, az óhajtott tiszta helyzet teremtése helyett, bonyodalmat idézhet majd elő.

Az ügyfelet tehát az ügyletkötéssel kapcsolatban álló törvényes rendelkezésekről és szabályokról, a szükséghez képest, feltétlenül tájékoztatni vagy felvilágosítani kell avégből, hogy akaratát valódi szándékának és elhatározásának megfelelő tartalommal nyilváníthassa, ellenkező esetben könnyen megtörténhetik, hogy a felvett közokirat a fél tulajdonképeni akaratától eltér, vagy azt hiányosan foglalja magában s a fél az okiratot azért írja alá, mert a jogban való járatlansága folytán az eltérést nem képes felismerni.

Erre nézve a perek, különösen az örökösödésiek, intézése körül vannak tapasztalataink. — Példaképen elegendő egy felütnő esetről röviden megemlékezni, amely a következő:

X korosabb, nőtlen kisgazda házasságot akart kötni házvezetőnőjével, Y-nal. A házasságkötés előtt *halála esetére* akként kívánt gondoskodni Y-ról, hogy házának haszonélvezetét részére biztosítja és 3 hold földet részére hagyományoz, míg többi ingatlanait unokaöccse, mint legközelebbi rokona fogja örökölni. Ezt a szándékot s az ügyletkötő felek ily értelmű megállapodását a perbeli tanúk igazolták, valamint azt is, hogy X utólag is mindig így nyilatkozott a vagyoni kérdésnek közokirattal történt szabályozásáról. Minthogy azonban a közokiratba (halál esetre szóló szerződésbe, nyilván a felek hiányos bemondásának alapul vételével) nem foglaltatott be sem az, hogy Y az említett juttatással hitvestársi öröklési igényére ki lesz elégítve, sem az, hogy Y minden egyéb e címen támasztható igényéről lemond: X-nek halála után a hagyaték vitássá, majd peressé vált.

A per mikénti eldöntésének s a döntés helyességének a kérdését, mint szorosán a tárgyra nem tartozót, e helyütt mellőzöm, elegendőnek vélem arra rámutatni, hogy még nehezebb feladat a közokiratnak teljesen szabatos elkészítése akkor, ha a felek ügyleti akarata nemcsak tételes szabályokkal, hanem az esetleg még teljesen ki sem alakult ingadozó joggyakorlattal is vonatkozásban áll.

Ilyen esetek bármely szakban, tehát a kötelmi, dologi, vagy akár a családjogi kérdésekben is előfordulhatnak, de leggyakrabban az öröklési jogban, amely ujabban leginkább mutat ingadozást.

Ingadozás alatt e tekintetben nemcsak azt kell érteni, ha azonos esetekben a bírói döntés eltérő, hanem különösen azt is, ha az állandó gyakorlattól bármilyen okból eltérő új gyakorlat kezdeményezése és bevezetése kíséreltetik meg anélkül, hogy a változás, jogegységi vagy teljes ülési döntvény hozatala hiányában, kötelezőnek volna tekinthető. Ez különösen kedvezőtlen jelenség, mert esetleg huzamos időn át azzal a következménnyel jár, hogy azok a felek lesznek pervesztesek, akik a törvényes szabályokban és az azok alapján kialakult állandó gyakorlatban bízva indították meg keresetüket, s azok lesznek pernyertesek, akik csak időhaladék nyerése okából vagy perlekedési hajlamuknál fogva védekeztek. Nem lehet kétséges, hogy ez az állapot jogbizonytalanságra vezet.

Ingadozás észlelhető különösen a vagyon ági és szerzeményi minőségének megállapításánál. Így például vannak olyan határozatok, amelyek szerint ági örökösödés esetén az örök-hagyó által életében elajándékozott, vagy végrendeletében el-hagyományozott, úgyszintén általa eltékozolt ági vagyontárgy értékét a szerzeményi vagyonból nem kell pótolni. Ezek a téves határozatok új jogvédelmet kívánnak felállítani s annak alap-ján új jogszabályt alkotni, bárha annak alkalmazása — gyakor-lati példák tanúsítása szerint — sem az igazsággal, sem a méltányossággal nem egyeztethető össze. Sőt ezekből a sűrűn elő-forduló példákból az is megállapítható, hogy a redintegratio korlátozásának ilyképeni megvalósítása keresztülvihetetlen. Ha ugyanis az örök-hagyónak úgy öröklött, mint szerzett vagyona kizárólag készpénzből állott vagy ha pl. több kisebb-nagyobb, részben öröklött, részben szerzett földje összetagosított s egy tagban adatott ki, s ő a tagos birtokból egy részt elajándé-kozott vagy elhagyományozott: nem lehetne a kérdéses alapon dönteni.

Ha pedig az örök-hagyó könnyelmű adósságai fejében úgy öröklött, mint szerzett ingatlanai végrehajtási zálogjoggal terheltetnek meg s a hitelező csak egyes ingatlanokra kért és foganatosított árverést: ebben az esetben a véletlentől függene, hogy a tékozlás az ági vagyon terhére számítandó-e. Egyebekben idevonatkozóan a Jogtudományi Közlöny 1932. évi 7. számában megjelent tanulmányomra utalok.

A kötelesrész megállapítására vonatkozó téves határozatokkal már több tanulmányomban (l.: Magyar Jogi Szemle 1929. évfolyam 5. és a Jogtudományi Közlöny 1931. évi 8. szá-mát) foglalkoztam; ezért ezuttal csak az azóta felmerült alábbi fontosabb esetre terjeszkedem ki.

Az 1934. évi március hó 23-án C. I. 3. 389/1933. szám alatt hozott (a Jogi Hirlapban 322. sz. a. közölt) határozatban a következő kijelentés foglaltatik: „A bírói gyakorlatban ki-fejlődött jogszabály szerint abban az esetben, ha a kötelesrész alapjául szolgáló vagyontárgyak értéke az öröklés megnyiltától addig az időpontig, amíg a kötelesrészt ki kell adni, az általános gazdasági válság miatt aránytalanul nagy mértékben csökken, akkor az örökség megnyiltakori érték alapján megállapított kötelesrészt az alapul szolgáló vagyon értékcsökkenésének méltányos figyelembe vételével megfelelően *csökkenteni* kell! — A

bíróság ennek kijelentésével a kötelesrészt 17.693 P-ről 12.000 P-re csökkentette is.

Valóban, még ennek a rövid tanulmánynak a szűk kere-tében sem nehéz kimutatni ennek az állapotnak a tévességét.

Mindenekelőtt csak abból lehet és kell kiindulni, hogy a kötelesrész mennyiségét törvényes szabály határozza meg ak-ként, hogy az felét teszi ki a törvényes örökrésznek. Ezt a mini-mumot tehát csökkenteni nem lehet, akár természetben, akár készpénzben adatik az ki.

Hiszen, ha a bíróságnak módjában állana a kötelesrészt *az annak esedékessége után* beállott általános értékcsökkenés arányában méltányosságból (?) leszállítani, akkor viszont a vagyontárgyak értékének időközi nagyarányú felemelkedése esetén a kötelesrész mérvét is arányosan fel kell emelnie, ami nem történt meg soha még ily esetek felmerültekor — pedig bő alkalom volna rá — s aligha fog megtörténni a jövőben. Már pedig nem lehet helyes az olyan jogszabály, amely az el-lentétes érdekű felek közül csak az egyiknek kedvez, vagy nyújt előnyt.

Egyébként, hogy mily távol állana nemcsak az igazságtól, hanem a méltányosságtól is egy olyan jogszabály alkotása, amely a kötelesrész csökkentésére, helyesen megcsonkítására vezethetne, arra nézve szolgáljanak indokul a következők.

A kötelesrész az örökség megnyiltával válik esedékessé. Ha tehát az általános örökös annak kiadását megtagadva ké-sedelembe esik, sőt hosszas perlekedéssel huzamos időn át meg-hiusítja azt, hogy a szükségörökös az őt megillető minimumhoz hozzájusson: rosszhiszemű eljárásának következményeit, vagyis az általa okozott vagyoni kárt vagy hátrányt nem háríthatja át a szükségörökösre. És pedig annál kevésbé, mert bekövet-kezik, és többé-kevésbé valószínű is, hogy bekövetkezik az az eset, hogy az alatt az idő alatt, amíg a szükségörökös csök-kentett kötelesrészét végrehajtás útján be tudja hajtani, a vagyontárgyak értéke újból jelentékenyen emelkedni fog. Ugyanis éppen a gazdasági válság nyomása alatt kibocsátott 1933. évi 14.000/M. E. számú rendelet 14. §.-ának 10. pontja szerint a szükségörökösnek nem lesz módjában a részére meg-ítélt összeget egyszerre behajtani, csak oly részletekben, ame-lyeknek megfizetését a bíróság méltányosnak ítéli. Így a szük-ségörököst kettős hátrány éri, mert először törvényes osztály-

része csökkentetett, másodsor bizonytalan, hogy azokhoz mikor és mily részletekben juthat hozzá. De harmadik hátrány is érheti akkor, ha időközben gazdasági javulás áll be s az értékek ismét emelkednek s pénzének vásárló ereje csökken. Végül a jóhiszemű szükségörököst, a rosszhiszemű általános örökössel szemben hátrányosabb helyzetbe szorítani annál kevésbé indokolt, mert az utóbbinak módjában áll a kötelesrészt, akár természetben is, azonnal felajánlani és kiadni s a bíróságnak is módjában áll minden oly esetben, amikor a vagyon értékvesztés nélkül felosztható, a kötelesrészt természetben megítélni s ez által is elkerülhetők volnának a kötelesrész mérvének jogosulatlan csökkentése iránti kísérletek.

Ezekből a dióhéjban felsorolt adatokból is nyilvánvaló, hogy különösen az öröklési joggyakorlatban — bizonyára a mai válságos idők következtében — a rendesnél nagyobb ingadozás észlelhető.

Mindazoknak az ügyfeleknek azonban, akik vagyonukról halálesetre vagy akár élők közötti jogügylet kötésével rendelkezni kívánnak, érdekükben áll a jogbizonytalanságtól óvakodni s az abból eredhető bonyodalmakat elkerülni; amit legkönnyebben úgy érhetnek el, ha minden félreértést, homályt és vitát kizáró szabatos közokíratot készíttetnek; a kir. közjegyzők pedig ennek a feladatuknak kifogástalanul csak akkor felelhetnek meg s ügyfeleiket eleve csak akkor tájékoztathatják helyesen, ha a joggyakorlatot állandó figyelemmel kísérik.

A végrendelet pecsétje.

Irta: *sándorfalvi Pap István dr.*,
ny. kúriai tanácselnök.

A közjegyzői törvény (1874:XXXV. t. c.) 79. §. g. pontja szerint a közjegyző a közokíratra köteles rátenni hivatalos pecsétjét.

A 66. §. szerint ha az okírat több ívből vagy több daraból áll, ezek zsinorral összefűzendők s a zsinor két vége az utolsó lapon a közjegyző pecsétjével megerősítendő.

A 68. §. 2-ik bekezdése határozza meg, hogy melyek azok a kellékek, amelyeknek hiánya miatt a közjegyzői okírat nem

bírhat közokírat erejével. Ebben a §.-ban a 66. §. nincs fel-
említve, a 79. §. g. pontja ellenben fel van említve. Ebből az
következik, hogy a közjegyző pecsétje az okírat záradékában
(a közjegyző aláírásánál) *érvényességi* kellék, tehát ha hiányzik,
a közjegyző által felvett okírat nem közokírat; — ha ellenben
a pecsét az összefűzésnél hiányzik, ez a körülmény nem fosztja
meg a közjegyző által felvett okíratot a közokírat jellegétől;
ez a kellék tehát nem érvényességi, hanem csak *óvatossági* kel-
lék, s ha hiányzik, abból csak az következik, hogy ha az ellen-
fél nem ismeri be, bizonyítani kell az okíratra hivatkozónak,
hogy az íveket nem cserélték ki, hogy az ívek ugyanazon ok-
íratához tartoznak.

Ezek a szabályok a közjegyző által felvett végrendeletre
is vonatkoznak (82. §.).

A 106. §. szerint a közjegyző által átvett zárt végrendelet
borítékát le kell pecsételni; ez a szakasz sincs felemlítve a 68.
§.-ban.

A közjegyzői törvényben még a következő rendelkezések
vannak a pecsétről: a 13., 14. és 16. §.-ok a közjegyző hiva-
talos pecsétjéről; a 135 §. a másolat pecsétjéről az eredeti ki-
adása esetén; a 140. §. a kiadvány hitelesítésénél; és a 83. §.
nyílt végrendeletnek közokírat minőségével való felruházása
esetén (mert itt is szükségesek az általános kellékek).

Ezekből látszik a pecsét fontossága, ami régi jogunk sze-
rint is nagy jelentőségű volt s amit az újabb törvények is fenn-
tartottak.

Az írásbeli magán végrendeletek tekintetében az 1876:
XVI. t. c. 8. §.-a rendelkezik a pecsétről akként, hogy ha a vég-
rendelet több ívből áll, ezeket zsinorral össze kell fűzni s a
zsinor két végét a végrendelezőnek és amidőn tanúk alkalma-
zása szükséges, legalább egy tanúnak pecsétjével meg kell erő-
síteni.

Ez a §. a törvény I. fejezetében van, amely fejezet az
írásbeli magán végrendeletekről szól. Ebben a fejezetben van-
nak felsorolva az írásbeli magán végrendelet alaki kellékei, és
ezek *mind* érvényességi kellékek; óvatossági kelléket a törvény
nem ismer. Ha tehát a több ívből álló magán végrendelet össze-
fűzésénél a zsinór két vége pecséttel (pecsétékkel) nincs oda-
erősítve az íratához, úgy a végrendelet érvénytelen; — ellentét-

ben a közjegyzői végrendelettel, amelynél mint láttuk, az összefűzőzsinór végén a pecsét hiánya nem vonja maga után az érvénytelenséget.

Nem kívánok most azzal foglalkozni, hogy ez az eltérés megokolt-e és mennyiben s hogy jövő törvényalkotásnál helyes volna-e ezt az eltérést kiküszöbölni és melyik álláspont volna-e helyesebb; mert ezúttal csak a fennálló jog keretében óhajtok a pecsét kérdésével foglalkozni s az idevonatkozó joggyakorlatot ismertetni.

Az 1876:XVI. t. c. III. fejezetében is van rendelkezés a pecsétről; a 23. §. szól ugyanis a közjegyzőnél letett írásbeli magánvégrendeletéről s ezzel kapcsolatban a 24. §. akként rendelkezik, hogy a végrendelet borítékba zárva a közjegyző pecsétjével hivatalosan és akként pecsételendő le, hogy a pecsét feltörése nélkül a boríték felbontható ne legyen, és emellett a végrendeleten és a borítékon keresztülhúzott zsinórral a végrendelet a jegyzőkönyvhöz fűzendő s a zsinór úgy a jegyzőkönyvhöz, mint a végrendelet borítékához a hivatalos pecséttel s ha a végrendeletet kívánja az ő pecsétjével is hozzápecsételendő.

A közjegyzői végrendelet pecsétjével a Kúria következő határozatai foglalkoznak:

1285/1913 december 3. A közjegyző felvette a végrendeletet vidéken, aláírta a végrendeletet, két tanú és a közjegyző, de a hivatalos pecsétet a közjegyző csak másnap az irodájában tette rá s akkor fűzte össze az íveket és pecsételte le a zsinórt. Az 1874:XXXV. t. c. 66. §-a nincs említve a törvény 68. §.-ában, tehát amiatt, hogy az ívek összefűzése és a zsinór lepecsételése utólagosan történt, a végrendelet nem érvénytelen, mert nem vitás, hogy az ívek nincsenek kicserélve. De amiatt se érvénytelen a végrendelet, hogy a közjegyző a hivatalos pecsétet is csak másnap tette rá, mert nincs törvényes rendelkezés arra, hogy egyidejűleg kell rátenni a végrendeletet és tanúk jelenlétében, sőt a 74. §. szerint a tanúknak csak a felolvasásnál kell jelen lenniök s a 79. §. é) pontja szerint a záradéknak azt kell igazolni, hogy az okirat a feleknek a tanúk előtt olvastatott fel; a 80. számú döntvény szerint pedig a tanúknak a felolvasásnál, a végrendeletet kijelentésénél (jóváhagyásnál) és az aláírásnál kell jelen lenniök. Tehát a törvény 74. §.-a, 79. §.

é) pontja és a döntvény egybevetéséből következik, hogy a pecsét rátételénél nem szükséges a tanúk jelenléte.

5139/1917., 1918 február 26. A közjegyző a pecsétet utóbb az irodában tette rá a végrendeletre; a végrendelet nem érvénytelen.

4103/1918. december 4. Hasonló, nem érvénytelenségi ok, mert nincs szabály arra, hogy a pecsétet azonnal kell rátenni.

Mint láttuk, a közjegyzői törvény 79. §. g) pontja szerint a közjegyző a közokíratra köteles rátenni hivatalos pecsétjét és a 68. §. szerint *ez érvényességi* kellék.

Ezekben az esetekben nem hiányzott a pecsét, de a közjegyző azt nem akkor tette rá, amidőn a végrendeletet és a tanúk jelenlétében a végrendeletet felolvasta, a végrendeletet az okíratot jóváhagyta és aláírta s amidőn a tanúk és a közjegyző is aláírták. A Kúriának tehát arról kellett döntenie, hogy a közjegyző hivatalos pecsétjének rátétele az ügymenethez tartozik-e, amelynél a 80. számú döntvény szerint a tanúknak jelen kell lenniök. A Kúria az egyik esetben a 80. sz. döntvényre való hivatkozással azt állapította meg, hogy a pecsét-rátétel nem tartozik az ügymenethez, a másik esetben azt mondja, hogy nincs szabály arra, hogy a pecsétet *azonnal* kell rátenni (ami ugyanaz). A Kúria tehát különböztet a pecsét *hiánya* és *pótlása* közt; ha a pecsét meg van, úgy nem tekinti érvénytelenségi oknak azt, hogy a közjegyző a pecsétet *utóbb* tette az okíratra. Szigorú felfogással talán más eredményre kellene jutni, mert a pecsét az okírat lényeges kelléke, amely *hozzátartozik a közjegyző aláírásához*; pecsét nélkül a közjegyző aláírása nem közjegyzői aláírás; hozzátartozik tehát a pecsétrátétel az ügymenethez, attól nem lehet elválasztani s így a pecsétrátételt is a végrendeletet és a tanúk előtt kell végezni. Ha a Kúria mégis helyesnek találta ezt a kérdést enyhébben fogni fel és ismételten ezen az enyhébb alapon döntenie, sőt a P. H. T. 581/sz. alá, mint elvi határozatot beiktatni, úgy ezt bizonyára azért tette, mert nem akarta ily, különben csekélyebb okból a közjegyzői intézmény iránti bizalmat csökkenteni. Ismerve a közjegyzőknek általában szigorú és pontos eljárását, ilyen esetek csak nagyon ritkák és egészen kivételesen fordulhatnak elő; mert meg vagyok győződve, hogy a közjegyzői kar minden

tagja azt tartja helyesnek és úgy is teljesíti, hogy aláírásánál mindjárt a pecsétet is ráteszi az okíratra.

Magánvégrendelet pecsétjére a Kúriának következő határozatai vonatkoznak:

9558/1905, 1906 május 3. Az összefűzőzsinór végére csak az örökhagyó pecsétje van rátéve, az egyik tanúé nincs.

3649/1906, 1907 április 4. Nincs összefűzés, nincs pecsét.

1846/1907 május 21. Hasonló.

3820/1911, 1912 febr. 1. Csak a végrendeletkező pecsétje van rajta, a tanúé azonban nincs.

2830/1918 október 3. Csak a tanú pecsétje van rajta, a végrendeletkezőé nincs.

924/1920 május 18. Az összefűzésnél nincs pecsét.

2270/1927, 1929 január 31. Csak a tanú pecsétje van rajta.

Mindezekben az esetekben a Kúria a végrendeletet érvénytelennek nyilvánította, mert az 1876:XVI. t. c. 8. §-nak nem felel meg; az 1846/1907 számnál kijelenti, hogy közömbös, hogy ki volt-e zárva az ívek kicserélése; — a 3820/1911. sz.-nál az volt az eset, hogy a végrendelet két ívből állott, akként, hogy az 1-ső ívbe volt betéve a 2-ik ív, amelyben csak hagyományok vannak s az 1-ső ív első és második levele akkor is teljes az örökös nevezésre, ha a közből eső ívet kivesszük; a Kúria mégis érvénytelennek nyilvánította, mert egységesen kell megbírálni az egész okíratot; — a 924/1920. sz.-nál pedig, ahol a 2-ik íven csak a záradék egy része s a tanúk aláírása van, szintén kiemeli, hogy az okíratot egységesen kell megbírálni.

873/1911 május 26. Az aláírás alkalmával a tanúk előtt összefűzték a végrendeletet, de mivel pecsétviasz nem volt, a végrendeletkező és az egyik tanú átadta pecsétnyomóját egy másik tanúnak, aki aztán utóbb más helyen rátette a pecsétet. Érvénytelen a 8. §. alapján.

7034/1915 december 15. Úgy a végrendeletkező, mint az egyik tanú később tette rá a pecsétet, amikor a másik tanú (két tanús végrendelet volt) nem volt jelen. Érvénytelen, mert a 8. §.-ban írt kellék nem óvatossági, hanem érvényességi kellék.

Az összefűzésnek és lepecsételésnek utólagos elvégzése tehát a közjegyzői végrendeletet nem teszi érvénytelenné, ellenben a magánvégrendeletet érvénytelenné teszi.

Írásbeli magánvégrendeletnek a közjegyzőnél való letételére (1876:XVI. t. c. 23. §.) vonatkoznak a következő határozatok:

5505/1895 november 29. Az 1876:XVI. t. c. 23. §. esetében a 8. §.-ban írt alaktság nem szükséges. Ez a határozat a P. H. T. 268. sza. mint elvi határozat fel van véve. — A Kúria tehát úgy találta, hogy a 23. §.-ban megszabott fentebb leírt alaktság (a boriték lepecsételése, a boritéknak és a benne levő végrendeletnek a jegyzőkönyvhöz fűzése és odapecsételése), amit a törvény a közjegyző kötelességévé tesz, magában foglalja, tehát feleslegessé teszi a végrendelet íveinek külön összefűzését s a zsinórnak a végrendeletkező s esetleg tanú által való lepecsételését.

A 3958/1914., 195 febr. 3. Ugyanígy dönti el ezt a kérdést.

14/1909 április 2. A végrendeletkező a végrendeletet letette a közjegyzőnél az 1876:XVI. t. c. 23. és 24. §. értelmében, tehát nem a közjegyzői törvény 106. §.-ban írt őrizetbe adásról van szó. De a végrendeletkező a végrendeletet nem nyíltan, hanem boritékba zártan adta át. Erre kimondja a Kúria, hogy a letételnek nem érvényességi kelléke, hogy a végrendelet nyíltan adassék át; boritékban is át lehet adni.

1353/1910. és 1807/1910. április 27. A közjegyző nem tette meg a 1876:XVI. t. c. 24. §.-ban megszabott figyelmeztetést; a Kúria kimondja, hogy ez nem érinti a végrendelet érvényét; a pecsételésre pedig azt mondja: a 24. §. célja az, hogy ki ne cseréltessék a végrendeletet; a végrendeletkező maga tette boritékba a végrendeletet; a boritékot ő maga pecsételte le; a boritéknak a közjegyző által való lepecsételése tehát szükségtelen volt, mert a 24. §. rendelkezése, (hogy a közjegyző pecsételje le) csak akkor szükséges, ha a végrendeletet a közjegyző teszi boritékba. A közjegyző a boritékot zsinórral átfűzte s a jegyzőkönyvhöz pecsételte oly módon, hogy nem lehetett kicserélni a végrendeletet; ennél fogva az a körülmény, hogy a végrendeletet nyilván véletlenül át nem fűzte és a zsinórt a boritékhoz hozzá nem pecsételte, nem érinti a végrendelet érvényét.

A Kúria álláspontja tehát az, hogy a 24. §.-ban írt szabály megtartása nem érvényességi, hanem óvatossági kellék. Ez a két eset a P. H. T. 269. sz. a., mint elvi határozat fel van véve.

Közjegyzők és a részvényjogi reform.

Irta: *Kuncz Ödön dr.*,

a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem ny. r. tanára.

A Magyarországi Kir. Közjegyzők Országos Egylete azzal a megtisztelő kéréssel fordult hozzám, hogy ötvenéves jubileuma alkalmából *egy, a közjegyzői gyakorlattal összefüggő tárgykörből* közleményt bocsássak a „Királyi Közjegyzők Közlönye” rendelkezésére. Azt hiszem, nem veszik tőlem elfogultságnak, ha ebben a tőlem távol eső tárgykörben a részvényjoggal keresem a kapcsolatokat. A részvényjoggal, amelynek problémáit immár magam is éppen 25 év óta fejtegetem és amelynek magasabb színvonalra emelését a magyar közgazdasági élet érdekében annyira kívánatosnak tartom.

A részvénytársaság gazdasági szárnya, amelynek segítségével minden más társas vállalkozóforma fölé emelkedett, — a *forgalomképes részvény*. Ennek a szárnynak lemeztése, vagy megbénulása éppúgy elszíntelenítené a részvénytársasági formát, mint a kifogáskorlátozás megvonása a váltó intézményét. Viszont a *részvény iránti bizalom megerősödése* jelenti a részvénytársaságokra nézve a talpraállást, a továbbfejlődést és annak a vezető szerepnek ismét maradéktalan betöltését, amelyet a részvénytársaságok kialakulásuk óta a gazdasági életben világszerte játszottak.

Mik lennének a tőkéstársadalom bizalmának megerősödését intézményesen biztosító garanciák!? A *publicitás* és az *állandó könyvvizsgálat*.

A publicitás rendszerinti követelményeiként a mérleg- és eredménykimutatás áttekinthetőségét, az igazgatóság kellően tájékoztató évi jelentését, a részvényesek megfelelő tájékoztatását (kérdezőjog!), a részvények és kötvények nyilvános eladása esetében a prospektus-kényszert és a minél gyakoribb évközi jelentések közzétételét szokták hangoztatni. De a publicitás gondolata ezeken sokkal túlmenőbben átítatja a részvénytársaság minden pórúsát. Érvényesül az alapításnál, az egész működés folyamán és a társaság feloszlása esetében is. A részvénytársaság köteles a cégbíróság, valamint a nyilvánosság elé *a valóságnak megfelelő adatokat* terjeszteni és azok valóságát igazolni is, ha magát vagy fontosabb közgyűléshatározatait

(az alaptőke felemelését, leszállítását, az egyesülést más vállalattal, stb.) bejegyeztetni óhajtja, részvényeit vagy kötvényeit elhelyezni akarja. De köteles arról is gondoskodni, hogy közgyűlésének határozatai kétséget kizáró módon okmányosítottasának. És így a nyilvánosság elve mellé úgyszólván automaticce odaszegődik a *közhitelesség követelménye!*

A közhitelesség követelménye az az összetartó kapocs, amely egységbe fűzi 1932-ben közzétett Részvénytörvény-tervezetnek azokat a szétszórt rendelkezéseit, amelyek fontos szerepet kívánnak biztosítani az új részvényjog uralma alatt a kir. közjegyzőknek. Azt hiszem, nem végzek felesleges munkát, ha ezek felett a rendelkezések felett rövid szemlét tartok és azután bizonyos tanulságokat vonok le a közjegyzőknek a részvénytársaságoknál betöltendő szerepe tekintetében.

Tervezetem igen nagy súlyt helyez arra, hogy a *megalakuló részvénytársaság* legfontosabb jogi alkotó elemei és határozatai megfelelő módon írásba foglaltassanak. A Kt.-ben egyedül szabályozott fokozatos (szukcessziv) alapítás mellett az egyszerre történő (szimultán) alapítást is szabályozza.

Szukcessziv alapítás esetében *tervezet* kibocsátására (17. §.) és két közgyűlés („első közgyűlés”, amely az igazgatótanács tagjait választja meg és alakuló közgyűlés) megtartására van szükség. A tervezet eredeti példányát közokiratba vagy bejegyzett ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokiratba kell foglalni. Az első és alakuló közgyűlésre pedig azokat a szabályokat kell megfelelően alkalmazni, amelyek a társaság bejegyzése után tartott közgyűlésekre állanak (20. §. II.). És így ezekre a megalkulás előtti közgyűlésekre is áll a 78. §.-nak az a szabálya, hogy a közgyűléshatározatok érvényességéhez közokiratba vagy ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokiratba foglalt jegyzőkönyv felvételére van szükség.

Szimultán alapítás esetében a tervezet kibocsátása, a részvényaláírás és az első, valamint az alakuló közgyűlés elmarad, — az alapítók viszont kötelesek *közokiratban* vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratban (az u. n. alapító okiratban) részletezni a törvényben megszabott megállapodásokat (27. §.) — És minthogy a gyakorlatban a szimultán alapítás lett a szabály (annyira, hogy az 1931. német tervezet elejthetőnek találta a szukcessziv alapítás szabályozását), — alig szorul bizonyításra

az, hogy minő fontos szerep vár a jövőben részvénytársaságok alapításánál a közjegyzőkre.

Mind a szukcessziv, mind pedig a szimultán alapítás esetében nagy jelentőségre emelkednek a *különös előnyök* és a *nem-pénzbeli betétek*. Az ezekre vonatkozó részletes adatokat (különösen ingatlan behozása esetében) a tervezetbe, illetőleg alapító okíratba kell foglalni és azoknak helyességét a közjegyzőnek vagy ellenjegyző ügyvédnek az őket terhelő gondossággal ellenőrizni. A 36. §. értelmében u. i. az alapítókkal egyetemlegesen felel az, aki a társaság megkárosításában tudva közreműködik. Ha tehát a tervezet vagy alapító okírat olyan adatokat tartalmaz, amelyeknek valótlanóságát az okíratot összeállító, vagy ellenjegyző közjegyző vagy ügyvéd tudta és e valótlan adatok segítségével az alapítók megkárosítják a társaságot, — a közjegyző vagy ügyvéd felelőssége megállapítható lesz.

Az alapítással kapcsolatban a közjegyzők szempontjából még nagy fontossága van a 29. §.-nak, amely a megalakult társaságnak a cégjegyzékbe bejegyzés végetti bejelentését szabályozza. Az írásbeli bejelentést valamennyi igazgatónak és tanácsagnak hitelesítet aláírásukkal kell ellátniok; az igazgatók cégjegyzésüket hiteles alakban mutatják be és a bejelentéshez mellékelt okíratokat (közgyűlési jegyzőkönyveket, alapító okíratot, alapszabályt, apport-megállapodásokat, alapítók nyilatkozatát, elszámolását, aláíróiveket, igazgatótanács, igazgatók és hites könyvvizsgálók kijelölését igazoló okíratokat, esetleges engedélyokíratot és az igazgatóság és igazgatótanács jelentését) a cégbíróság eredetiben vagy hiteles másolatban őrzi meg.

A *működő részvénytársaságnál* Tervezetem a következő szerepeket szánja a közjegyzőknek. A kadukált részvény helyébe kiállított új részvényeket hiteles személy közbenjöttével nyilvános árverésen kell eladni (45. §.). Nagy jelentősége van a 78. §.-nak, amely a közgyűlés jegyzőkönyvét szabályozza. A Kt. 180. §.-a csak azt írja elő, hogy minden közgyűlésről jegyzőkönyv vezetendő, melybe a jelenlevő részvényesek nevei s az általuk képviselt részvények száma felveendő. Ez a rendelkezés nem állapítja meg a jegyzőkönyv alakját; nem írja elő azt sem, hogy a határozatok a jegyzőkönyvbe bevezetendők, még kevésbé azt, hogy a határozat érvényességéhez a jegyzőkönyvbe-vétel is szükséges. De lege lata tehát nem állíthatjuk fel azt a tételt, hogy a közgyűlés-határozat érvényességének a jegyzőkönyvbe-

vétel előfeltétele. Ebben az irányban lényeges haladást jelent az 1930:V. t. c. 39. §.-ának az a rendelkezése, hogy a taggyűlés-határozat érvényességéhez a határozatok könyvébe való bevezetés is szükséges. Tervezetem 78. §.-a nemcsak ezt a tételt mondja ki, hanem a jegyzőkönyv alakját is kötelezően megállapítja. Ez az alak pedig vagy közjegyző által készített közokírat, vagy bejegyzett ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokírat. E rendelkezés szankciójáról a 94. §. gondoskodik, amidőn kimondja, hogy semmis az olyan közgyűlés-határozat is, amelynek okíratba-foglalása elmaradt. A közgyűlés-jegyzőkönyvnek tervbe vett ez az újabb szabályozása számol mind a részvénytársaságok, mind a részvényeseknek, mind pedig a gazdasági életnek érdekével. A közokírat alakjában felvett jegyzőkönyv megdönhetetlen bizonyítéka nemcsak a meghozott határozatoknak, hanem minden a jegyzőkönyvben megrögzített ténynek is, ami elejét veszi sok indokolatlan megtámadó pernek és megkönnyíti a cégbírói ellenőrzést is. De előnyös a részvényesre nézve is az, ha a közgyűlésen közjegyző van jelen, aki teljes objektivitással szemléli és rögzíti meg írásban a közgyűlés lefolyását.

A Tervezet 86. §.-ának 5. és 92. §.-ának 2. bekezdései egészen új szerepet biztosítanak a közjegyzőknek a kisebbségi vizsgálat és a közgyűlési határozat megtámadása esetében. Mindkét individuális jog gyakorlásának u. i. az az előfeltétele, hogy az érdekelt részvényesek igazolják, hogy a közgyűlés napját legalább 3 hónappal megelőzőleg a letett részvényeknek már tulajdonosai voltak. Kellő igazolásnak számít *a kir. közjegyző előtt letett eskü is*.

A közjegyzőket érdeklik a Tervezet 89. §. 2. és 3. bekezdései, amelyek az igazgatók személyében beálló változást igazoló okíratnak eredetiben vagy hiteles másolatban mellékelését és az igazgatók cégjegyzésének hiteles alakban benyújtását írják elő. Ugyanez áll a 153. §. értelmében a felszámolókra. — A 131. §. a keresztülvitt alaptőkefelemelés, a 138. §. pedig a feltételes alaptőkefelemelés bejelentéséhez követelnek meg bizonyos okíratokat, amelyeket a cégbíróság eredetiben vagy hiteles másolatban őrzi meg. A 164. §. az egyesülés, a 168. §. pedig a társaság egész vagyonának átruházását kimondó közgyűlés-határozat bejelentéséhez követeli meg az egyesülésre, illetőleg az átruházásra vonatkozó megállapodásnak, valamint a közgyűlés-határozatoknak eredetiben vagy hiteles másolatban való mellék-

lését. A 167. §. 2. bekezdése pedig korlátolt felelősségű társaságnak részvénytársaságba beolvadásához követeli meg a taggyűléshatározatnak közokiratba vagy bejegyzett ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokiratba foglalását.

Végezetül a külföldi részvénytársaságok telepének bejegyzését szabályozó 177. §-t kívánom felemlíteni, amely közokiratba foglalt és a külföldi kormányhatóság által hitelesített igazoló okiratokat és azoknak hiteles másolatát követeli meg.

Csokorba kötöttem 1932. évi Tervezetemnek azokat a rendelkezéseit, amelyek a közjegyzőket érdeklik. Ebből a csoportosításból bizonyos tanulságokat szeretnék levonni.

Lázár Andor igazságügyminiszter úr a parlamentben azt a kijelentést tette, hogy a részvényjog reformjának előkészítésénél értékesíteni szeretné az angol részvényjog tanulságait is. Sövényházi Schulcz Ferenc igazságügyminiszteri titkár úr a Magyar Jogász Egyletben két igen tanulságos előadásban számolt be Angolországban folytatott részvényjogi tanulmányainak eredményéről. Különösen rámutatott arra, hogy az angol jog — amellet, hogy teljes mértékben érvényesülni engedi a vezetés szabadságát —, a részvénytársaságok megfelelő működését egyrészt a legszélesebb körű nyilvánosság előírásával, másrészt az állandó könyvvizsgálat kötelezővé tételével biztosítja. A nyilvánosság elve megköveteli a nagyközönség állandó tájékoztatását a részvénytársaság vagyoni helyzetéről és azokról a konkrét adatokról, amelyekből a fontosabb műveletek realitása kellőképpen ellenőrizhető. De megköveteli az őszinteséget és a kérélnyelhetlen igazmondást is! És nincs is súlyosabb részvényjogi deliktum az angol jogérzet szemében, mint valótlan, megtévesztő adatok közlése vagy a valóságos helyzet tudatos elhallgatása.

A nyilvánosság elvének nagy fontosságát nálunk régóta felismerték. Matlekovits Sándor, a kereskedelmi törvény egyik kodifikátora, 1873 október hó 13-án tartott akadémiai székfoglaló értekezésében már klasszikus tömörséggel foglalta egybe a részvényjog legátfogóbb irányelveit. Vezető elv a *szabadság*, a szabad mozgás biztosítása. Ezt a szabadságot azonban az *igazságnak* kell helyes irányba terelnie és a szabad cselekvéssel a cselekményért való *felelősséget* kell összekapcsolni. „A szabadságnak és az igazságnak kettős és az életben gyakran egymásba ütköző elve leginkább akkor juthat érvényre, ha *folytonos ellenőrzés* kényszeríti a társaság kezelőit arra, hogy működésük igaz-

ságos legyen; ez pedig a *lehető legnagyobb nyilvánosság* meghonosítása mellett tényleg létesíthető is.” Szabadság, igazság, felelősség, ellenőrzés és nyilvánosság! Ime ezeket az angol jogban már valóra vált irányelveket állította fel ideálul és szötte harmoniába már ez előtt 60 esztendővel egy nagyszerű magyar közgazdász és kodifikátor.

Sajnos azonban az intenció, az alapgondolat nem érvényesült teljes tisztaságában sem a megalkotott kereskedelmi törvény szabályozásában, sem a magyar részvénytársaságok gyakorlatában. Éppen ezért a magyar részvényjogi reform egyik legfontosabb feladata *olyan organizációnak a megteremtése*, amely mellett a Matlekovits Sándor által felállított irányelvek hatékonyabban érvényesülhetnek. És ezt a feladatot nem azért kell minél sürgősebben megoldani, hogy az elmélet és gyakorlat összhangja helyreálljon, hogy a ker. törvény alkotóinak helyes gondolatai meg is valósuljanak. Sokkal, de sokkal gyakorlatibb és életbevágóbb jelentősége van az igazság, felelősség, ellenőrzés és nyilvánosság elvét tökéletesebben valóra váltó reform megalkotásának. Mert csak így biztosíthatjuk részvénytársaságaink javára a legfontosabb szociális bázisnak: *a tőkepénzesek bizalmának megerősödését!* Ne felejtsük u. i. el, hogy a részvénytársaságot éppen az teszi *részvénytársasággá* és emeli minden más vállalkozó forma felé, hogy *részvénye* van. Hogy ez a részvény rendelkezésére tudja bocsátani az egész tőkéstársadalomban található és elhelyezést kereső tőkét nemcsak a megalkakuláskor, hanem méginkább fennállása alatt. Amikor az *alaptőke-felemelés* nemcsak az új tőke összegét, hanem ennél sokkal nagyobb forgótőkét biztosít javára, ha sikerül az új részvényeket parin felül elhelyezni!

Részvénytársaságaink nem nélkülözhatték a multban, de még kevésbé nélkülözhetik a mai nehéz gazdasági helyzetben a részvény segítségével megszerezhető forgótőkét. Azt a tőkét, amely nem szaporítja a terheket, nem ró feltétlen visszafizetési és kamatszolgáltatási kötelezettséget a vállalatra, hanem viseli a vállalat kockázatát. Ennek a legelőnyösebb és legtermészetesebb finanszírozó módozatnak azonban sine qua non-ja a részvény megtépzott nimbuszának helyreállítása, a tőkéstársadalom bizalmának megerősítése. És e bizalom visszaszerzésének legmegfelelőbb eszköze a nyilvánosság, valamint a nyilvánosságra kerülő adatok és tények megbízhatósága, *közhitelessége*.

A közjegyzők bekapcsolása a részvénytársaságok működésébe tehát a legfontosabb pszichológiai és szociális bázis: a bizalomhelyreállítás szempontjából válik előnyössé, sőt nélkülözhetetlenné!

A kifejtettekből levonhatjuk azt a második tanulságot is, hogy a közjegyzőknek nemcsak a maguk, hanem a közgazdasági élet egyetemes érdekében is komolyan kell foglalkozniok a részvényjog problémáival és élénk figyelemmel kell kísérniök a magyar részvényjogi reform előkészítésének minden fázisát.

Last not least foglalkoznom kell még röviden azzal a kérdéssel is, hogy miért került be 1932. évi tervezetembe a közokirat mellé a *bejegyzett ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokirat* is. 1926. évi tervezetem u. i. csak a közokiratot ismerte mind a tervezetnél, mind az alapító okiratnál, mind pedig a közgyűlési jegyzőkönyveknél (17., 30. és 90. §-ok). Annak, hogy az 1932. évi tervezet a közokirat mellett az ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokirattal is operál, — technikai oka volt. Az 1932. évi tervezet tulajdonképpen egy jogi véleményem szerves kiegészítéseként látott napvilágot, amely jogi véleményt az igazságügyminiszter úr felkérésére adtam az u. n. részvény-novella-tervezetről. Céлом annak beigazolása volt, hogy az organikus reform megvalósítása sem járna nagyobb nehézségekkel, mint a novella tető alá hozása. Elsősorban azért, mert a korlátolt felelősségű társaságról szóló 1930:V. tc. túlnyomó részében adaptálható a részvénytársaságokra is. És így kerülnöm kellett minden eltérést az 1930:V. tc.-től. Ennek a törvénynek 2. §-a viszont továbbfejleszteni akarván a társas házakról szóló 1924 : XII. tc. 1. §-ának 2. bekezdésében kifejezésre jutott gondolatot — a társasági szerződés érvényességéhez közokiratot vagy bejegyzett ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokiratot ir elő. Ha tehát én ragaszkodtam volna 1926. évi tervezetemhez, ez a reform gyors megvalósítását akadályozta volna.

Ebben a kérdésben álláspontom ma is változatlanul a régi. Viszont abban sem látnék nagyobb bajt, hogy ha az 1930: V. tc. 2. §-ának álláspontja a részvényjogban is érvényesülne. Elvégre nyugodtan reá lehet bízni a részvénytársaságokra, hogy azok döntsék el a kérdést: közjegyző avagy ügyvéd közreműködését óhajtják-e igénybe venni. Mert az kétségtelen, hogy a részvénytársaságok mindazokban az esetekben, amidőn

a közhitelességen, harmadik személyek (a nyilvánosság) érdekében van a hangsúly, saját jól felfogott érdekükben (!) a közjegyzők közreműködéséhez fognak ragaszkodni.*

* Az alábbiakban közöljük a cikkben érintett kérdésekkel kapcsolatban néhány külföldi állam jogszabályait.

HOLLANDIA.

(Kereskedelmi Törvény I. könyv 3. cím, 3. alcím, a részvénytársaságokról — naamloose vennotschap van koophandel).

(Hollandiában a részvénytársaságok alapításához és az alapszabályok megváltoztatásához királyi jóváhagyás szükséges; 36. §.)

38. § a társasági okirat — Gesellschaftsuhrkunde-alapszabályok — semmiség terhe mellett közjegyzői okiratba foglalandók.

SVÁJC.

(Kötelmi jogi törvény 26. cím, részvénytársaságok.)

615. §. Über die Errichtung der Actiengesellschaft und den Inhalt des Gesellschaftsvertrages, des Statuten, muss eine öffentliche oder eine von saemtlichen Actionaeren unterzeichnete Urkunde aufgenommen werden.

619. §. Az aport tárgyában hozott közgyűlési határozatot vagy közjegyzői okiratba kell foglalni, vagy mindazoknak alá kell írni, akik ahhoz hozzájárultak.

626. §. A közgyűlésnek minden olyan határozatáról, amelynek tárgya a társaság további fennállása, az alaptőke leszállítása vagy felemelése, avagy az alapszabályok más rendelkezésének megváltoztatása, közokiratot kell felvenni, avagy azt mindazoknak alá kell írni, akik a határozathozatalban az elfogadott határozat mellett szavazva résztvettek.

BELGIUM.

(A Kereskedelmi Törvénykönyvbe beillesztett 1873. május 18-iki törvény az 1886. május 22-iki törvénybe foglalt változtatásokkal.)

IV. fejezet, 2. §. a részvénytársaságok alapításáról.

29. A részvénytársaság megalapításához szükségesek a következő feltételek:

1. Legalább hét személy, akik átveszik a részvényeket,
2. az egész tőkének a jegyzése,
3. minden részvénynek legalább 1/10 részének befizetése pénzben, vagy nem pénzbeli betétben.

E feltételek teljesítését közokirattal kell megállapítani.

32. Az alakuló közgyűlés napján a társaság alapítói az alakuló közgyűlésen, amelynek egy közjegyző előtt kell megtörténnie, a 29. §-ban előírt feltételek teljesítését a bizonyítékok előterjesztésével igazolják.

Élő jog-e a jobbágyság öröklését szabályozó 1840:VIII. t. c. ?

Irta: *Menyhárth Gáspár dr.*,

a szegedi Ferenc József tudományegyetem ny. r. tanára.

Elméleti tanításokban is, de főként a bírói gyakorlatban, sűrűn történik hivatkozás az 1840:VIII. t. c.-re s különösen annak 18. §.-ára, mint jogszabályra oly értelemben, hogy a közrendűek, vulgó parasztok, illetőleg *falusiak* második s esetleg még további feleségének özvegyi joga terjedelmét tekintve más mint az első feleséget megillető özvegyi jog, amennyiben mostoha gyermekek létében ez szabályként nem az elhalt férj egész hagyatékának hasznélvezetében, hanem csak egy gyermek résznyi hasznélvezetében áll.

Wenczel Gusztávnál¹⁾ találkozunk először az irodalomban az id. törvényre való hivatkozással a „jobbágyság” szónak a „paraszt” kifejezéssel való felcserélésével s így a rendi különbségnek az özvegyi jog tekintetében a jobbágyság megszűnése után való propagálásával. De nem mondja meg, hogy mire alapítja ezt a felcserélést.

A későbbi irodalom (Suhajda, Zlinszky, Herczegh, Jancsó, Kern, Kolosváry B., Raffay stb.) megmarad e nyomon azzal az átmeneti változással (Jancsó, Kern), hogy mostoha gyermekek létében *általában, tehát* nemcsak a közrendű, hanem minden második feleség özvegyének özvegyi joga korlátozódik egy gyermekrésznyi hasznélvezetre. Magunk is tévesen ezt a felfogást vallottuk.²⁾ Átmenetinek ezért mondom e tanítást, mert újabb irodalmunk (Zlinszky-Reiner, Kolosváry B., Raffay, Kiss A. Szladits) egyértelműen vallja, hogy *csak a közrendű* (nem nemes, honoratior, nem városi polgár, nem jász-kun) ember második feleségének özvegyi joga korlátozódik mostoha gyermekek léte esetében egy gyermekrész hasznélvezetére.

Ami a bírói gyakorlatot illeti, némely megállapítások szerint voltak olyan bírói döntések -- bár ellenkező sem hiányzott -- amelyek az 1840:VIII. t. c.-nek a mostoha anya özvegyi jogára vonatkozó rendelkezését minden rendű mostoha anyára kiterjesztették.

¹⁾ A magyar magánjog rendszere 2. kiadás 1872.

²⁾ Dolgozatok (Az özvegyi jog) 95 l.

Az I. T. Sz.-at (Ideiglenes törvénykezési szabályok) követő idők bírói gyakorlatának tüzetes átvizsgálása azonban arról győzött meg, hogy csak az alsóbb bíróságok gyakorlatában fordult elő szörványosan olyan törekvés, mely a második feleségnek mostoha gyermekkel való hátramaradása esetében — ezek özvegyi jogát minden rendű özvegyre vonatkozólag egy gyermekrész hasznélvezetében kívánta kimérni; de a kir. Kúria állandóan és következetesen azt az álláspontot foglalta el, hogy az 1840:VIII. t. c. a nemesek (honoratiorok) és városi polgárok második (harmadik) feleségének özvegyi jogára nem alkalmazható.

Annyi azonban bizonyos, hogy a bírói gyakorlat is fenntartotta a rendi különbséget az id. törvényre hivatkozással, sőt a törvény alkalmazását ugyancsak kiterjesztette olyan kategóriákra is: *falusiakra* (földműves, kisiparos és munkás), amelyekre a törvény eredeti elgondolása szerint egyáltalán nem vonatkozott. (L. pl. Mjogi Dt. V. 184. l. és XXI. k. 32. l.)

Felfogásom szerint az 1840:VIII. t. c. abban az órában megszűnt élő jog lenni, amely órában a jobbágyságot a törvény megszüntette. Mert megszűntek azok a személyek, úgy hogy újjak nem léptek, nem léphettek helyükbe, akikre nézve a törvény megalkottatott; mert kiestek vissza nem térőleg a jog világából azok az életviszonyok, amelyeket e törvény rendezett, egyszóval: mert *elavult* a törvény. Még helyesebben azt kell mondanunk, hogy az 1840:VIII. t. c. megszűnt élőjog lenni a jobbágyság megszüntetésével, mert a törvény élete a jobbágyság viszonyokhoz volt kötve s ennek megszűnéséhez hallgatólagosan bár, de szükségképpen maga a törvény hozzá kötötte a maga megszűnését úgy, hogy desuetudora nem is kerülhetett sor, mert szükség sem volt rá.

A törvény kimult természetes halállal.

Még az sem mondható, hogy az fennmaradt legalább is átmenetileg, a *volt* jobbágyságra vonatkozólag. Mert a törvény világosan csak a jobbágyság és nem egyszersmind a *volt* jobbágyság örökösödését kívánta szabályozni; mert éppen csak a jobbágyság viszony volt az, ami a törvénynek életet adott s nem talált azokra, akik valamikor csak *voltak* jobbágyságok. Manapság pedig már senki sincs, aki valamikor jobbágyság volt. A *volt* jobbágyságok utódaira meg nem lehet azt mondani, hogy *volt*

jobbágyok, még ha bizonyítani lehetne is, hogy valamelyik elődjük az volt, mert ők maguk soha sem voltak azok.

1848-on, méginkább az 1861-en inneni időben az 1840:VIII. t. c.-re való hivatkozás tehát nemcsak anachronismus, hanem kimult, nem létező jogszabálynak alkalmazása.³⁾ Pedig előfordul. Így pl. hogy csak a legújabb időből említsek példát: Mjogi Dt. XXI. k. Kúria: P. I. 2031/1926. sz.

Amiről szó lehet az az, hogy keletkezett és van egy a bírói gyakorlat útján kialakult szokásjogi szabály, amely hibás hivatkozással az 1840:VIII. t. c.-re s ennek 18. §.-ára úgy szól, (így tartanám helyesen formulázandónak): hogy a földműves, kisiparos és munkás osztályhoz tartozók második feleségét özvegyi jogon, ha az elhalt férjének korábbi házasságából származott gyermekei is maradtak hátra s ezek az özvegyi jog megszorítását kérik, egy gyermekrész hasznélvezete illeti.

Magam ezt a szabályt sem tartom „helyes jog”-nak, amint-hogy kialakulása is elhibázott téves alaptól indult meg.

Nem pedig azért, mert egyfelől semmi elfogadható alapja és indoka nem található annak, hogy a gyakorlat az 1840:VIII. t. c. „jobbágy” kategóriát helyesen átvihette a „falusiak”-ra, „paraszt”-ra általában; másfelől pedig hiányzik az elvi alapja annak, hogy másként szabályoztassék a „falusi”, a „paraszt” második feleségének özvegyi joga, mint általában az özvegyek ebbeli joga.

Amíg a jobbágy szónak körülhatárolt értelme volt, t. i. aki a földesúr hatalma alatt állott és a jobbágyok más jog alatt éltek mint a nemesek és városi polgárok: addig a „falusiak” elmosódó, színtelen és önkényes kategória. Mert nincs szabály, mely őket más polgároktól magánjogilag megkülönböztetné. S amíg a jobbágyok örökösödését szabályozó törvénynek az a rendelkezése, hogy a mostoha anya egy gyermek rész hasznélvezetére szorítottatott, megtalálja okát abban, hogy a földesúri szolgálatokat és tartozásokat a mostoha gyermekek csak úgy teljesíthették, ha elhalt atyjuk vagyonának nagy részében szabadon gazdálkodhattak, addig a földesúri szolgálatok megszűntével a mai falusiak, másfelől paraszt, a föld-

³⁾ Nagyon helyesen állapítja meg Kiss A. kartársam is egy régebbi dolgozatában (A mostoha anya özvegyi joga — Dolgozatok 1910. 22. l.), hogy az lett volna helyes, hogy az 1840:VIII. t. c. rendelkezései „abrogáltaknak tekintessenek”. Ő is azonban élőjognak mondja az 1840:VIII. t. c.-t.

míves, kisiparos, munkás városi lakosok között olyan különbség, mely eltérő elbánást indokolna, nem található.

Nincs semmi megfogható különbség a pl. Szeged városában vagy tanyáján lakó földművesek, meg a szőregi vagy algyői földműves között, ami megokolhatná, hogy amíg szegedi földműves második felesége, mint özvegye benn maradhat elhalt férje vagyonában, ha elhalt férjének előbbi házasságából származott gyermekekkel marad hátra, mert nem falusi; addig a szőregi vagy algyői földműves második felesége hasonló esetben csak egy gyermek rész hasznélvezetét kap.

Ha pedig a hangsúly nem a városi és falusi lakosok közötti különbségben van, hanem a régi jog értelmében vett szabad városi polgár meg a nem városi polgár között volt különbségen, akkor hol és mi által határolódik el a kisiparos- és munkásosztály? Nem bizonytalan és subiectiv tekintetek döntők-e ebben a tekintetben, a jobbágy és zsellér biztos és objektív mértéke helyett?

Semmi indokát nem lehet megtalálni annak, hogy a megszűnt rendi különbség helyébe, mely a történelmileg fejlődött külön jogállásban jutott kifejezésre mesterséges jogképzéssel egyéb tekintetben különállást nem jelentő osztálykülönbség állíttassék fel a magánjogban.

Hiányzik a másként szabályozás elvi alapja, ami megvolt a jobbágyok idejében.

A földesúri szolgálatok megszűnése után az özvegyi jog szabályozásának csak egy igazsága van, ami özvegyi jogunk vezető gondolata volt Szent Istvántól kezdve Werbőczyn és az O. É.-n keresztül napjainkig: lehetőleg biztosítani az özvegynek azt az életmódot, azt a megélhetést, ami őt férje életében megillette. E tekintetben pedig sem az nem hoz magával különbségtételt az özvegyek között, hogy melyik kinek az özvegye: hivatalnoknak, ügyvédnek, orvosnak, nagykereskedőnek, gyárosnak, nagybirtokosnak, avagy földművesnek, munkásnak, vagy iparosnak; sem pedig az, hogy maradtak-e gyermekek is hátra s hogy ezek édes gyermekei-e avagy mostohák, vagy részben édesek, részben pedig mostohák.

Ez az egy igazság minden elképzelhető esetben ugyanaz marad. És csak úgy és akkor nem sértetik meg, ha a megélhetés számára az elhalt férje után maradt hagyatékhoz mértén biztosítatik.

Bizonyos, hogy a mostoha gyermek és az özvegy között nincs meg az a természetes kapcsolat is nyugvó vonzalom, szeretet mint az édesanya és gyermeke között. De amint általában nem igaz, hogy mindenik mostoha anya mostohán bánik férje korábbi házasságából származó gyermekeivel, amely általánosságra pedig a nyelvi kitétel „mostoha bánásmód” mutatni látszik, ebben a vonatkozásban is: úgy azonképen a mostoha anyaság nem hozza, nem hozhatja magával, hogy a mostoha anya megélhetése kevésbé szorul biztosításra, mint az édesanyáé.

A megszorítás joga: az özvegynek, az egész hagyatékra kiterjedő haszonélvezete helyett az illő megélhetésre való szorítása elég garancia úgy az édes, mint a mostoha gyermek érdekeinek védelmére, ahol ennek szüksége és lehetősége fennforog.

Ennél tovább menni és mostoha gyermekek létezése esetében az egy gyermekrésznyi haszonélvezetben a merev, fix hányadban kimérni az özvegy jogát lehet esetleg több, de az élet átlagában rendszerint kevesebb, mint amennyire az özvegynek megélhetésére a fiatalabb életerősebb mostoha gyermekek megélhetési lehetőségéhez viszonyítva szüksége van s amit a jog számára biztosítani kíván.

Erre a szempontra tekintettel nem találom megokolhatónak a M. I. 1821. §-ának azt a kivételét sem, ami gondolatom szerint aligha más, mint az 1840:VIII. t. c. 18. §-ának okától elvonatkoztatott, okát nem kereső és nem ismerő reflexe, hogy a mostoha gyermek köteles része előbbre való az özvegy megszorított özvegyi jogánál is, s amely kivétel a törvényjavaslatot megelőző tervezetek és javaslatok egyike sem ismert s az irodalomban is egyedül Jancsó (A magy. házassági és házassági öröklési jog 880 l.) hozza fel javaslatként, de minden megokolás nélkül, amelyet aligha talált volna s ő is csak arra az esetre, ha az özvegyet mostoha gyermekei tartása és nevelése tekintetében az édes szülővel azonos kötelezettségek nem terhelnék.

A gyakorlatnak szerintem rá kell térnie arra az alapra, s így vehet érdemesen részt a helyes jog kiképzésében, amelyet kezdettől fogva el kellett volna foglalnia, t. i. hogy a jobbágy-ság megszűntével intézményileg csak egy özvegyi jog van: a régi nemesi özvegyi jog az Id. t. sz. 16 §-beli módosítással, mely a Jász-kun statutum alkotta kivétellel minden özvegy-

asszony — volt legyen az első vagy korábbi feleség — öröklési jogát férje után gyermekek létében szabályozza s amely szabályozás nem ismer különbséget édes meg mostoha anya között.

Ezt az álláspontot foglalja el a jövő törvénykönyve is (M. J. 1812, 1813 §.) mely az élőjogot kívánja fenntartani, s amiben csak úgy nincs zökkenő, ha a gyakorlat a vázolt helyes alapra tér rá.

Amitől pedig a hibás alapon haladó gyakorlatot mindenképpen óvni óhajtanám, az a mostoha anya özvegyi jogának általában egy gyermekrésznyi haszonélvezetre még pedig *hivatalból való* korlátozása.

Ezt ugyanis az 1840:VIII. t. c. 18. §-a nem rendeli s aki — hansúlyozom újra — e megszünt törvényt úgy alkalmazza, hogy a mostoha gyermek kívánsága nélkül, tehát a megszorítási jog gyakorlása nélkül hivatalból szorítandó a mostoha anya egy gyermekrésznyi haszonélvezetére, az aligha tud törvényt jól olvasni.

A törvény 18. §-a ugyanis helyesen csak a 9, 16, 17. §-sal való összefüggésben érthető. A törvény elaptátele az, amit a 16. § mond ki, hogy a „magnélkül elhalt jobbágnak özvegye ... annak minden ősi javaiban bennmarad”. Az ősiékhez tartozó jobbágytelkekről külön rendelkezik. A szerzeményi javak pedig a 9. § szerint az özvegyet illetik hitvestársi öröklés címén.

A bennmaradás jelenti a haszonélvezetet.

A 17. § arra az esetre rendelkezik, ha az özvegy elhalt férjétől való gyermekekkel marad hátra. Ezt most figyelmen kívül hagyhatjuk.

A 18. § pedig azt mondja: „ha pedig a hátra hagyott gyermekek, vagy azok egy része, atyjoknak előbbi házasságából származtak, az özvegy férjének ősi javaiból és azon szerzeményekből, amelyek nem az utolsó házasság ideje alatt szereztetvén, közszerzeménynek nem tekintethetnek özvegyi tartás fejében csak egy gyermekrészt követelhet”.

Ebből *először* is az világos, hogy különböztet ősi és szerzett vagyon között. *Másodszor*, hogy csak az ősi vagyon (ami alatt ma értenünk kell az öröklött vagyont) tekintetében kívánja a mostoha anyát, mint özvegyet egy gyermekrésznyi szorítani, ellenben a második házasságbeli szerzeménynek az elhalt férj hagyatékaként hátramaradó közszerzeményi része tekintetében nem, vagyis, hogy ebben a második feleség is

özvegyként bennmarad, mégha mostoha gyermekekkel marad is hátra. *Harmadszor* pedig az is nyilvánvaló a törvényből, hogy csak arra az esetre szól, ha az özvegy és a mostoha gyermekek között per támadt az özvegy jogait illetőleg, ha és amennyiben az elhalt férj végrendelet által nem intézkedett özvegyének tartásáról, ami úgy a 16. §, mint a 17. § szerint olyankor is megtörténhetett, ha az özvegy mostoha gyermekekkel maradt hátra. Aki a 18. §-t csak magában állólag veszi szemügyre, annak azt is mondania kell, hogy a férj végrendeleti intézkedése esetén is az özvegynek az ősből egy gyermek-rész jár. Vagyis hiába rendezi a férj másként az özvegy ellátását, neki csak az egy gyermekrész hasznélvezete jár. Erre az eredményre pedig a törvényt magyarázó bizonyára nem kíván eljutni. És helyesen nem is juthat el, mert a 17. §-nak az a rendelkezése, hogy az özvegynek ott megszabott joga csak akkor áll, ha a férj végrendelet által másként nem intézkedett, a 18. § esetére is szól, amit a bevezető „ha pedig” világosan mutat.

És ha a mostoha gyermekek kiskorúak s a mostoha anya róluk úgy gondoskodik, mint sajátjairól, vajjon akkor is egy gyermekrész hasznélvezetében mérendő ki az ő része s hivatalból? vagy, akár ha nagykorúak, de nem kívánják korlátozni, akkor is?

Látható, hogy ez a törvénymagyarázat zsákutcába vezet.

Ha csak egy eset van, amikor az özvegy része nem mérhető ki hivatalból, már pedig ez az eset megvan, ha a férj másként végrendeletkezett, vagy ha a mostoha gyermekek nem támasztottak errenézve követelést, akkor már nem mondható, hogy a korlátozás ipso jure beáll, és hogy általában szabja meg a törvény az özvegyi jog terjedelmét mostoha gyermekek léte esetében.

És pedig annál kevésbé, mert amit csak az ősi (öröklött) javakra mond látszólag a törvény — bár ezt sem mondja — az nem terjeszthető ki a második házasság idején szerzett javakra is, tehát nem általánosítható.

A törvénynek helyes értelme az volt s csak így érthető: ha a mostoha gyermekek az özvegyi jog megszorítását kérték, akkor a jobbágy második (harmadik) feleségét az elhalt ősi javaiban és korábbi házassága idején szerzett javaiban egy

gyermekrész hasznélvezete illetve, míg minden más javainak teljes hasznélvezete, illetőleg az illő tartás.

Aki az 1840 : VIII. t. c. alapján áll, csak ezt ismerheti jognak. Aki pedig, mint én, ezt a törvényt egészében történeti emlékek ismeri, az csak azt mondhatja helyes jognak, hogy a mostoha anya özvegyi joga semmiben sem különbözik az édes anya özvegyi jogától, legyen bár városi polgárnak, vagy falusinak (közrendűnek) özvegye.

A közjegyző, aki a helyes öröklési jog kialakulásában a közvégrendeletek alkotásában való közreműködésével és a hagyatéki tárgyalások útján tevékeny szerephez jut, ugyancsak az ügyvéd is hasonló munkakörben mint a szokásjogra vezető gyakorlat kezdeményezői, nagyban hozzájárulhatnak ahhoz, hogy ami tévedés a mai gyakorlatban a ma jogában abból folyóan van, hogy az 1840 : VIII. t. c. élő jognak tartatik és rendelkezését félreértik, vagy félre magyarázzák, az javítás-sék és hogy a rendi különbség megszűnjék ott, ahol annak fenntartása nem indokolt, még kevésbé szükséges.

Feleletem ezek után végsőleg a címbeli kérdésre és egyben tételelem ez: az 1840 : VIII. t. c. megszűnt jog, arra hivatkozni a mai jogban s aszerint ítélni nem lehet; az özvegyi jog egy és ugyanaz az ország egész területén minden rendű és minden nemű özvegyasszonyra vonatkozólag úgy, amint az a Hk. alapján a nemzeti jogban a Id. t. sz. 16. §-ban foglalt módosítással szokásjogilag kialakult.

Magánjogunk kodifikációjának kérdéséhez.

Irta: *Tóth Lajos dr.*,

egyetemi tanár, a debreceni Tisza István tudományegyetem e. i. rektora.

Magánjogunk kodifikációjának a *tárgyalási rendjét*, az országgyűlési tárgyalásnak mintegy a *technikáját* megállapította az 1931. XXII. t. c. Azt kellett hinnünk, hogy a magánjogi kódex végre mégis tető alá kerül. Azóta három esztendő lepergett és a kódex még mindig nincsen készen, sőt törvényhozási tárgyalása el sem kezdődött. Pedig a kodifikációt már a *negyvennyolcas törvényhozás* elrendelte: az 1848. XV. t. c.

1. §. így szól: „a ministerium a polgári törvénykönyvet ki fogja dolgozni, és ezen törvénykönyv javaslatát a *legközelebbi országgyűlés elébe terjesztendi.*” Ime majd kilencven esztendeje, hogy a kodifikálás elrendeltetett és kódexünk maig nincsen. Pedig az anyag készen van. Legjobbaink vállvetett munkájának kiváló eredménye. Mi lehet az oka, hogy várakozunk a törvényhozási tárgyalásával?

Politikai természetű aggodalmakat hallunk főleg emlegetni: *a megszállott területeknek a szempontját.* Köztudomású, hogy a megszállott területeken ma is magyar jog van alkalmazásban „... a kodifikáció — szól az aggodalom — helyre nem hozható veszteséget jelentene, a magánjogi egységnek lerombolását, egy újabb, egy *magánjogi vonatkozású Trianont*”. (Kolosváry Bálint: A magánjogi kodifikáció problémája. Törvényhozók lapja 1932. november, 3 lap.) Ez az aggodalom — megítélésem szerint erősen túlzott. Magánjogi törvénykönyvünknek a javaslata nagy egészben nem más, mint *mai szokásjogunknak a törvénybe foglalása* „legtöbb részében mindjárt első olvasásra úgy hat, mint a *mai jog tételeinek szabatos, kicsiszolt alakba foglalt összeállítása...*” (Töry: Jogászegyleti Értekezések VII. 43. füzet 7., 8. lap.) Ugyhogy semmi akadály sem lesz annak, hogy a megszállott területen működő bíró *a mi magánjogi kódexünkben foglalt anyagot ítéletében alapul vehesse*, természetesen nem a paragrafusokra való hivatkozással, hanem mint az ott most is alkalmazásban levő szokásjognak „szabatos, kicsiszolt alakba foglalt összeállítását”. Alapul veheti mindaddig, míg felteheti, hogy ennek az anyagnak *ottani szokásjogi bázisa van.* Ennek nem lehet akadály az, hogy ez az anyag időközben *minálunk törvény formájába öntetett.* Az országbírói értekezlet uralmi területén működő bíró is akárhányszor alapul vette — méltán vehette is — ítélezésénél az osztrák polgári törvénykönyvnek a rendelkezéseit, ... anélkül, hogy a kódexre, ennek a paragrafusaira hivatkozott — hivatkozhatott volna ítéletének az indokolásában, alapul vehette *mint szokásjogi tételt.*

Merőben látszólagos mintha a kodifikáció nyomán magánjogi Trianon járna, hogy „az új kódex magánjoga *a csonka ország szükreszabott földrajzi területére szorulna vissza és megindítaná* ezzel azt a lassú *elhidegülési folyamatot*, mely a testi sorompóknál sokkal károsabb *lelki sorompók kialakulására ve-*

zetne...” (Kolosváry u. o. 3.) Kétségtelen, hogy „az *összekötő szálakat* nem elszakítani, hanem *gyarapítani és megsokszorozni kell...*” Magánjogi kódexünk „a benne felhalmozott valóban nagy szellemi értékek révén gazdagabbá teheti a határokon túli magánjog fejlődését...” megítélésem szerint *nemcsak addig, míg formailag törvénné nem válik* — mint Kolosváry Bálint mondja — hanem *törvénné váltta után is:* az, hogy ez a szokásjogi anyag *minálunk törvénné tétetett*, nem állhat útjában annak, hogy odaát továbbra is — *mint szokásjogi anyag* alkalmaztassék; az ugyanis, hogy minálunk törvénné tétetett odaát való *szokásjogi mivoltából semmit nem detrahál.* Egy másik aggodalom, amit hangoztatni szoktak, hogy azok a *nagy gazdasági átalakulások*, melyeken a világ most átmegegy, *nem állják-e útját a kodifikációnak?* Nem jutunk-e oda, hogy megalkotjuk a kódexet és az *élet rövidesen kifordul alóla?* Minálunk ez a nagy átváltás ősi alkotmányunkba beilleszkedve, lassan, fokozatosan kell, hogy történjék, úgyhogy *az életnek lesz ideje a kódexen a szükséges változtatásokat megtenni* akár szokásjogilag, akár törvényhozásilag. A német birodalomban az átváltás szinte egyik napról a másikra történt. A magánjogi élet mégis ma is a *német birodalmi polgári törvénykönyv alapján áll.* Nemzetünknek a tragikuma, hogy ezer esztendő alatt *egyetlen egyszer jutott abba a helyzetbe*, hogy törvényhozása a magánjogi kódexet tárgyalja, mikor a Werbőczy Hármaskönyve feküdt előtte, a *Hármaskönyv mégsem lett törvény*, mert a királyi pecsét lemaradt róla...

A kódex törvényhozási tárgyalásának a technikáját szabályozó 1931. XXII. t. c. indokolásában kiemeli a miniszter, hogy a magánjogi törvénykönyvnek a javaslatát *az országgyűlési tárgyalás számára kellően előkészítettnek* látja, hangsúlyozza a kódex *jelentőségét nemzeti szempontból*, ezzel úgymond „*a magyar nemzet egyénisége és ezzel ellentálló ereje hatalmas erősödést fog nyerni...*” a felsőházi tárgyaláson örömmel állapítja meg, hogy „*az országgyűlésnek úgy a képviselőháza, mint a felsőháza egyértelműleg helyezkedik arra az álláspontra, hogy Magyarország polgári törvénykönyvének a megalkotása olyan nemzeti cselekedet, melyben valamennyiünknek egyet kell értenünk*”. (Felsőházi Értesítő 1931. 98., 181. lapok.)

Mint a magánjognak a professora kötelességemnek tartottam a felsőháznak ezen az ülésén felszólalni, kiemeltem, hogy a *magánjogi kódexnek történelmi jelentősége van* és pedig nem

esupán a *magánjogszolgáltatásra tekintve*, melyet kétségkívül jobbá, gyorsabbá és olcsóbbá fog tenni, hanem *nemzeti szempontból is*. „Igen nehéz időket élünk — mondottam — ki tudja nem kell-e ennek a nemzetnek önállósága fennmaradásáért, nemzeti egységéért a jövőben küzdenie. Adja Isten — mondtam —, hogy ebben a küzdelemben *a kódex éppen olyan erős fegyvere legyen a magyar nemzetnek, mint amilyen erős fegyvere volt a Werbőczy Hármaskönyve*”. (Felsőházi Értesítő 1931. 98., 181. lapok.)

Rektori székfoglaló értekezésem magánjogi kodifikációnk időszerűségéről szólott (Magyar Jogi Szemle XV. évfolyam 9. szám, 1934. november hó, 306—312. oldal.) A kérdés rendkívüli jelentőségére tekintettel vagyok bátor erről szólni a Kir. Közjegyzők Közlönyének mai jubiláris számában is.

Frank Ignác tanítása a közös végrendeletről.

Irta: *Schaurek Ráfael dr.*,

a pécsi Erzsébet tudományegyetem ny. r. tanára.

A magyar magánjogi irodalom egyik legjelesebb úttörő művelője, Frank Ignác pesti egyetemi professzor majdnem száz évvel ezelőtt írta meg „*A közgazdaság törvénye Magyarországon*” című nevezetes munkáját. Abban az időben a latin jogász nyelv évszázadok óta tartó egyedüli uralkodása folytán magyar jogi nyelvünk fejlődésének még egészen kezdetén volt, a jogi műszavak és kifejezések területén nagyfokú bizonytalanság állott fenn. Frank Ignác tehát jóérzésben önmaga alkotta magyar jogi nyelven írta meg művét. Emiatt persze sok támadásban részesült. Kifogásolták, hogy kifejezései mesterkéltek és önkényesek. Az kétségtelenül igaz, hogy Frank professzor nyelvezete sokszor eredetien hangzó, erősen egyéni és így megérthető, hogy korában szokatlanul és újszerűen hatott. Viszont azonban éppen ez az egyénisége ad néha szinte meglepő erőt és különös értéket fogalmi meghatározásainak s talán még inkább érdekes magyarázatainak.

Frank Ignác könyvének tételes joganyaga természetesen már túlnyomó részen elavult. Mások ma a törvények, szabályok, mint akkor. Nem avultak el azonban azok a tanítások, amelyek-

kel Frank Ignác a tételes jognak feltárását kíséri. Friss szellem árad ma is ezekből, méltóak arra, hogy a modern világ jogászának figyelmét felköltsék.

A munka bőven foglalkozik az öröklési joggal és ennek keretében a végrendeletekkel. A közös végrendelettel azonban igen röviden végez, csak mintegy mellékesen, néhány jegyzetben szól róla. És mégis sok érdekessége van egyszerűnek látszó tanításának.

Az öröklési jogról szóló II. rész, II. könyv I. szakasza 232. §-ának jegyzetében írja Frank a következőket:

„Házastársak között nem éppen ritka a közös intézkedés, *simultaneum s. mutuum testamentum*, úgy hogy mind a ketten egyszerre intézkednek, egy írásban, és ugyanazon tanúk egyszeres aláírásával. Sőt némelykor egymást örökösnek nevezik, (*reciprocum testamentum*, viszonos intézkedés, viszonos örökítés); vagy egyébképpen egymásra tekintve rendelkeznek (*correspectivum testamentum*, egymásra tekintő intézkedés). Mind ez megáll, mert semmi törvény sem ellenzi.”

A 244. §. jegyzetében pedig ezt írja:

„Kérdés támadhat a közös, vagy visszsonos, vagy egymásra tekintő intézkedésről, van-e helye az egygy oldalú változásnak? Világos pedig, hogy a dolog főképpen az intézkedők szándékátul függ; a mire nézve szükséges mindennek előtt az intézett szavait figyelembe venni; kétes esetekben függetlenség és szabadság mellett áll nem csak az intézkedés benső valósága, hanem az is, hogy bizonyos ok nélkül soha senki sem köteleztetik.”

Frank Ignác ezekkel a keresetlen szavaival röviden és tömören mutat rá a közös végrendeletek lényegére, ami szerinte abban áll, hogy a házastársak mind a ketten egyszerre intézkedhetnek, egy írásban, a tanúk egyszeri aláírásával, továbbá, hogy kétség esetén a két fél rendelkezésének szabadságát és függetlenségét kell vélelmezni.

Ebből a tanításból arra kell következtetni, hogy Frank a közös végrendeletben mindig két végrendeletet lát. Szerinte ugyanis a végrendelet „*javakról halál esetére tett egygy oldalú intézkedés*” (id. szakasz 231. §.). Egyoldalú jogügyletben csak egy akarat nyilatkozhatik meg. Ahol két akarat nyilvánul, az már nem lehet egyoldalú jogügylet, tehát végrendelet sem lehet.

Két végakarát két egyoldalú jogügyletet, vagyis két végrendeletet jelent.

A közös végrendelet ezek szerint egyetlen okiratba foglalt két végrendelet, akár van benne a két házastárs között kölcsönös vagy viszonos intézkedés, akár nincs. Ezen az sem változtat, ha a tanúk formai könnyítés okából nem kétízben, hanem csak egyízben írták azt alá.

Az az utóbb keletkezett nézet, amely *egy* végrendeletet lát a viszonos közös végrendeletben, az utóörökös nevezéssel komplikált közös végrendelet szemléletéből indult ki. Pedig az ilyen egynek látszó végrendelet is két végrendeletből tevődik össze. Amikor ugyanis a férj is és a feleség is ugyanazt a harmadik személyt nevezi meg utóörökösnek, a két végrendelező nem egymásnak vagyonáról rendelkezik, hanem mindegyik csak a sajátjáról. Nem a férjnek és a feleségnek eggyé vált akarata nevez meg *egy* jognyilatkozattal (Gesamtakt) *egy* utóörököst, hanem a férj is, a feleség is, egymással egybehangzó, de külön végrendelező akaratkijelentéssel nevezi ki utóörökösének ugyanazt a személyt. Mindkettejüknek végrendelezése ilyenkor feltételhez van kötve: valamelyiküknek túléléséhez. Az egybehangzó akarattal kinevezett utóörökös nem azért fog örökölni a túlélő házastársnak hagyatékában, mert erre nézve a korábban elhunyt másik házastárs így rendelkezett volt, hanem mert a túlélő házastársnak viszonos jellegű végrendelezése ebben a tekintetben tartalmilag azonos a korábban elhalt házastárs végrendelezésével és a kikötött feltétel, a túlélés bekövetkezett.

Frank Ignác tanítása továbbá — amint láttuk — nem zárja ki a „közös vagy viszsonos vagy egymásra tekintő” végrendelet egyoldalú megváltoztatását, amibe ő belefoglalja a visszavételt (visszavonást) is (id. szakasz 244. §.). Szerinte itt elsősorban a végrendelezők szándéka a döntő, „amire nézve szükséges mindenképp az intézet szavait figyelembe venni”, kétség esetében pedig a két fél rendelkezésének „függetlensége és szabadsága mellett áll az intézkedés benső valósága”.

Lényegében ez a tanítás ma is helytálló. Az nem lehet vitás, hogy az egyszerű (szimultán) közös végrendeletbe foglalt intézkedését mindegyik fél bármikor megváltoztathatja vagy visszavonhatja. Ellenben a viszonos közös végrendelet akár részben, akár egészben való egyoldalú visszavonása rendszerint csak a másik házastárs életében történhetik meg, mert a má-

sik fél halála után az egymástól függővé tett intézkedések összekapcsoltsága útjában áll a visszavonhatóságnak. Mondhatnók, hogy ilyenkor *technikai* akadálya van a visszavonásnak. Kivétel azonban lehetséges. Joggyakorlatunk szerint ugyanis visszavonhatja a túlélő házastárs a saját végrendeleti intézkedését, ha a végrendeletben részesített személy olyan cselekedetet követ el, amely miatt helye volna a kötelesrészből való kitagadásnak. Hogy azután a viszonos végrendelet egyoldalú visszavonása által a másik végrendelező házastársnak viszonos jellegű rendelkezései hatályukat veszítik, ez a viszonos rendelkezések összefüggésének következménye, mivel az egyik fél végrendelezése a másik fél végrendelezésétől volt feltételezve. (Erre mondja Frank Ignác: „egymásra tekintő intézkedés”.)

Nyilvánvaló, hogy Frank professzor azért elégszik meg a közös végrendeletek tanának ilyen rövidre szabott magyarázatával, mert akkoriban ez az intézmény még kevéssé foglalkoztatta a dogmatikust. Azóta a kérdésnek nagy és értékes irodalma fejlődött. Bizonyos azonban, hogy Frank Ignác csaknem évszázados, egyszerű, rövid tanításának lényege ma is csorbítatlanul helytáll. Még most is sokat tanulhatunk belőle.

Emléksorok.

Papp József dr.

budapesti ügyvéd, a budapesti ügyvédi kamara elnöke, a felsőház tagja.

A budapesti ügyvédi kamara nevében őszinte kollegiális érzésekkel és bajtársi rokonszenvvel üdvözlöm a magyar közjegyzői kart azon alkalomból kifolyólag, hogy most van 60-ik évfordulója annak, hogy az 1874. évi XXXV. t. c., amely behozta a magyar közjegyzői intézményt, szentesítve lett.

Az 1867. évi kiegyezés után megkezdődött minden téren az munka Magyarország ujra való kiépítéséhez és itt vezető szerepe volt a jogszolgáltatás rendezésének és a modern igazságügyi intézmények létesítésének

Gyors egymásutánban megalkottatott a polgári perrendtartás, a jogszolgáltatás a közigazgatástól elválasztatván létesítettek a kir.

elsőfolyamodású bíróságok. Majd ki lett építve az ügyvédi szervezet és ezt nyomban követte a kir. közjegyzőkről szóló törvény létesítése.

Az ügyvédi kar és a közjegyzői kar ikertestvérek. Ilyen volt a törvényhozás elgondolása és az élet is ily irányban fejlesztette ezen két igazságügyi tényezőt. Egy iskolába járnak, ugyan azt a minősítést követelik meg az ügyvédtől mint a közjegyzőtől. Mind a két kar igazságügyi faktor még pedig igen fontos hatáskörrel felruházva. A peres eljárás az ügyvédi dominium, az okiratok szerkesztése és a perenkívüli eljárás valamint a közhitelesség közjegyzői hatáskörbe tartozik.

Sokat vitatkoztak afelett a letűnt 60 év alatt, hogy mi helyesebb, ha a francia közjegyzői rendszeren épül fel a magyar közjegyzőség, avagy a német irányzatot követi. A vita ma sincs eldöntve, azonban úgy a nagyközönség, mint az összes igazságügyi hatóságok megállapíthatják nagy meglepéssel, hogy a közjegyzői intézmény a lefolyt több mint félszázad alatt teljesen bevált és kitűnően feljesítette köteletségét, méltán rászolgált tehát arra a bizalomra, amelyet a jogkereső közönség körében és a hatóságoknál, a bíróságoknál élvez.

Dupla ünnepük van a közjegyzőknek, mert most van félszázados évfordulója annak, hogy a magyarországi kir. közjegyzők megalapították az Országos Egyletet, amely igen hathatósan és társadalmi uton is segíti a közjegyzői kamarákat hivatalos teendőik és hatáskörük ellátásánál.

Az ügyvédi kar őszinte szívvel kívánja, hogy a Kir. Közjegyzők Országos Egylete továbbra is fejlődjék és folytassa közhasznú működését, a közjegyzői intézmény, de a jogszolgáltatás érdekében is.

Az ügyvédi karnak és a közjegyzői karnak vannak közös kívánságai, amelyeket nézetem szerint csak egyesült erővel lehet elérni.

Hogy az okiratok szerkesztése csakis közjegyzői és ügyvédi hatáskörbe tartozik az kétségtelen, mégis azt tapasztaljuk, hogy az

okiratok legnagyobb részét és a telekkönyvi beadványoknak igen tekintélyes részét községi jegyzők végzik kormányhatóság felhatalmazása alapján.

Ha az ügyvédi és közjegyzői kar komolyan összeállaná és mint valódi bajtársak válvetett erővel venné fel a községi jegyzők ellen a küzdelmet, akkor nem kételkedem, hogy végre valahára megvalósulna az oly rég óta várt „okirati kényszerről“ szóló törvény és elérnők azt, hogy az a hatáskör amelyet az ügyvédi rendtartás az ügyvédeknek és amelyet a közjegyzőkről szóló törvény a közjegyzői karnak biztosít, mások által sem megengedett, sem pedig tört alapon nem lenne gyakorolható.

Üdvös szokás az, hogy félszázados, vagy ennél hosszabb jubileumokat ünnepelünk, mert ilyen évfordulók alkalmasak arra, hogy magunkba szálljunk és hogy a múltak példáján okulva vessük meg a jövő küzdelmeknek és fejlődésnek az irányát.

Közokirati kényszer.

Irta: *Kövess Béla* dr.

budapesti ügyvéd, a budapesti ügyvédi kamara elnökhelyettese.

Az okirati kényszerről, vagy amint a képviselőház igazságügyi bizottsága az általa beterjesztett szöveget elnevezte, az „egyes jogügyletek kötelező írásba foglalásáról és az azzal kapcsolatos rendelkezésekről“ szóló törvényjavaslat, jöllehet az első szöveg már közel 10 éve elkészült, többszöri átdolgozás után még mindig nem került parlamentáris elintézés alá.

A javaslat kimondott célja a jogbiztonság fokozása volt.

Ezt a célt azonban a javaslat csak akkor érhetné el, ha intézményesen biztosítva van, hogy az okiratok szerkesztése kizárólag arra hivatott, kellő jogászai szakképzettséggel bíró egyének által történhetik. Mert mi haszna van annak a jogbiztonság szempontjából, ha bizonyos jogügyletek érvénye okirati alakhoz van ugyan kötve, de ezeknek az okiratoknak a szerkesztését továbbra is megengedjük, vagy legalább is elnézzük olyan egyéneknek, akik hijján vannak a legelemibb elméleti és gyakorlati jogászai képzettségnek és akik az általuk szerkesztett okiratokkal csak zavart támasztanak, perek

légióját idézik fel és töménytelen kárt okoznak azoknak a szerencsétleneknek, akiket balsorsuk hozzájuk vezetett.

Hogy a községi jegyzők és a különféle zug-írásszok által készített magán-okiratok nagy számánál tényleg ez a helyzet, azt legkevésbé a „Királyi Közjegyzők Közlönyé“-nek olvasói előtt kell bizonyítanom, akik a lap hasábjain a kontárok garázdálkodásának megdöbbentő példáit találják.

Az okirati kényszer helyes megoldása, nézetem szerint, az volna, a kitűzött célt csak az biztosítaná, ha a törvényhozás az okirati kényszer kimondásával kapcsolatban egyszersmind az okiratok kiállításának jogát azok körére szorítaná, akik jogászai képzettségüknel fogva teljes biztonságot nyújtanak abban a tekintetben, hogy az általuk kiállított okiratok úgy alakilag, mint tartalmilag, úgy a törvényes kellékeknek, mint a felek valódi akaratának és célkitűzésének megfelelnek, nevezetesen az ügyvédek és a közjegyzők körére, sőt nem habozok kijelenteni, hogy a magam részéről *a legtökéletesebb megoldásnak azt találnám, ha azokra az ügyletekre nézve is, melyekre vonatkozólag a javaslat 9. §-a csak a magán-okirati alakot írja elő, a közjegyzői okirati forma köttetnék ki.*

Tudom, hogy ez a felfogásom ma meg utopisztikus jellegű, élénk ellenzésre fog találni, úgy általában, mint különösen ügyvéd kartársaim részéről.

Sietek azonban mindjárt kijelenteni, hogy a közjegyzői okirati kényszert, ha az valaha megvalósulásra kerülhetne, egyáltalában nem az okiratok mai, túlságosan alakszerű merevségében gondolnám megvalósítani, amikor a forma, az alakosságok betartása sokszor túlteng a lényeg rovására, hanem inkább a tartalomra helyezném a nagyobb súlyt, míg az alakszerűségeket, minden felesleges sallang mellőzésével, a feltétlenül szükséges mértékre szorítanám.

Bizonyára meg fogják erősíteni a közjegyző kollegák is azt a tapasztalatomat, hogy a nagyközönség körében a közjegyzői okiratok nem eléggé elterjedtek és hogy az ma már kivételes esetek közé tartozik, hogy a felek olyan esetben is közjegyzőhöz forduljanak és közjegyzői okiratba foglaljanak olyan jogügyletet, amikor és amelynél az nincsen érvényességi kellékként előírva. Ennek okát, azt hiszem, nem tévedek, első sorban a túlságos formalizmusban kell keresnünk. Holott az által, ha az ügyletek egy tekintélyes részénél éppen a jogbiztonság érdekében kiköti a törvényhozás érvényességi kellékként a közjegyzői okiratot, ezzel nemcsak a jogbizonytalanságot szüntetjük meg a kontárok automatikus kikap-

csolásával, de azzal, hogy a közjegyzők által felvett, alakilag és tartalmilag kifogástalan okiratok teljes, vagy legalább is a jelenleginél sokkal nagyobb fokú jogbiztonságot nyújtanak a közönségnek, népszerűsítjük magát a közjegyzői intézményt is.

Az ügyvéd-kollégáim részéről kétségtelenül jogosan emelhető azzal a panasszal szemben, hogy a közjegyzői okirati kényszer behozatala által a különben is a legszerényebb megélhetésért élet-halál harcot folytató ügyvédségtől megint egy kereseti lehetőséget vonnánk el, azt a biztosítékot kellene az ügyvédi karnak kapnia, hogy a közjegyzői okirati kényszer létesítésével egyidejűleg közjegyzői kinevezésekben nagyobb számban volna az ügyvédi kar részesítendő, — amint azt az ügyvédi kar már régóta állandóan sürgeti.

De nem szabad ügyvéd-kartársaimnak arról sem megfeledkezniök, hogy habár a mindennapi életben leggyakrabban előforduló ügyletek érvényét kívánja a javaslat 9. §-a is okirati formához kötni, *amit én a közjegyzői okirati alakhoz fűznék*, még sem minden ügylet kerülne ez alá a korlátozás alá és amint eddig is az volt a helyzet, hogy az ügyvéd tárgyalt a féllel és a kész megállapodással fordult a közjegyzőhöz, úgy valószínűleg a közokirati kényszer behozatala esetén is így volna, mert hiszen az ügyfél ügyes-bajos dolgaiban mégis csak az ügyvédhez fordul elsősorban, a közte és az ügyvéd közötti viszony pedig végeredményében mindig bizalmon alapult és fog is alapulni tekintet nélkül az okirati kényszerre.

Az okirati kényszerről szóló javaslatot mai formájában némelyek soknak, mások kevésnek tartják. Csupán az okirati kényszer bevezetését a magam részéről félrendszerűnek minősítem, ha nem jár vele együtt annak kimondása is, hogy okiratot csak kellő szak-képzettséggel bíró, jogtudó vehet fel. *De véleményem szerint a teljes garanciát, az ideális megoldást csak a közjegyzői okirati kényszernek az egész vonalon való elrendelése adhatna*, az ügyvédi kar részére nyújtandó megfelelő biztosítékok mellett.

Az okirati kényszer multja és jövője.

Irta: *Teller Miksa dr.*

budapesti ügyvéd.

Évek óta napirenden van az okirati kényszer kiterjesztésének kérdése. Úgy a közjegyzői, valamint az ügyvédi kar sürgeti ezt a reformot. Legutóbb a közjegyzői kar októberi értekeztetésének legfontosabb pontja is ez a kérdés volt.

Érdemes felvetni a kérdést, vajjon közjegyzők és ügyvédek csak önző gazdasági okokból sürgetik-e ezt a reformot, vagy megfelel-e a közérdeknek az okirati és különösen a közokirati kényszernek kiterjesztése.

Mielőtt erre a kérdésre válaszolnék, rövid visszapillantást kell vetni a közjegyzői törvény előmunkálataira. 1871-ben, midőn a második jogászgyűlés a közjegyzői intézmény létesítésének alapkérdéseivel foglalkozott, még akadtak felszólalók, akik a közjegyzői kényszer ellen foglaltak állást. Dr. *Környei Ede*, a kérdés előadója, következő indítványt terjesztette a Jogászgyűlés elé: „A közjegyzői kényszer, mint jogtalan, majdnem a kivihetetlenül célszerűtlen mellőzendő, azaz a honosítandó közjegyzőségi törvénybe fel ne vétessék: valamely jogügylet azért érvénytelen, mert az arról okmányt nem a közjegyző szerkesztette és hitelesítette”.

Ma, hatvan évvel a közjegyzői törvény életbelépése után mosolygunk ezeken a szavakon, de 1871-ben *Környei Ede* indítványát a kiváló jogászok egész sora támogatta: *Teleszky István*, *Apáthy Lajos*, *Buschbach Péter*. Felette jellemző, hogy a közjegyzői kényszer ellen állást foglaló többség vezérszónoka *Teleszky István*, akkor még nagyváradi ügyvéd, mivel indokolta állásfoglalását: „A társadalomnak az egyénhez, az államnak az állampolgárhoz való viszonya azt követeli, miként a magánjog terén az egyéni szabadság minél kevesebb korlátnak vettessék alá, követeli, hogy e téren, különösen midőn a szerződés alak-szerűségei állapotnak meg, az egyéni szabadságnak minél tágabb tér engedtessek. Én t. jogászgyűlés, a közjegyzői kényszerben a fentérintett magánjogi törvényhozási elvet megsértettnek találom azért, mert egyáltalában a jegyzői kényszer szükségességét nézetem szerint felállítani nem lehet.” A többség indítványa, melyet a Jogászgyűlés el is fogadott, így szólt: „Mondja ki a Jogászgyűlés, hogy a jegyzői kényszer azon érte-

lemben, miszerint valamely jogügyletnek érvényessége vagy dologban jog szerzése az okiratok közjegyzői felvételétől vagy hitelesítésétől tétessék függővé, mellőzendő”.

1871. óta 63 év telt el és ma másként látjuk ezt a kérdést. Ma senki sem gondol arra, hogy vissza kell fejleszteni az okirati vagy közokirati kényszert. Ellenkezőleg. Nem lehet kétséges, hogy a közokirati kényszer kitünően bevált, a közjegyzői karnak nagy érdemei vannak azon a téren, amelyen a törvény a közokirati kényszert megvalósította. Ma csak arról lehet szó, hogy mily mértékben kell kiterjeszteni az okirati és közokirati kényszert, de hogy ki kell terjeszteni, — az nem lehet kétséges — az alább kifejtendő okokból.

Mi idézte elő ezt a változást? A mult század vége felé az írásbeli pertől megcsömörlött bíró és ügyvéd egyaránt. A jogászok vezetői nem az írástól, hanem a szótól várták a megváltást. Mindenki azt hitte, hogy túlsok az írás, túlságosan kötött a bizonyítás és ettől kell szabadulni.

Az írásbeli per helyett a szóbeliséget sürgették. Azt hitték, hogy ha a bírák nem períratokat fognak olvasni, hanem felek és ügyvédek fogják a per anyagát előadni, ha a bírák közvetlenül fogják a tanúkat kihallgatni és a feleket eskü alatt fogják meg- és kihallgatni, akkor a szóbeliség napja el fogja oszlatni az írásbeliség kódét, felette könnyű lesz megállapítani a tényállást és meghozni az ítéletet. Ez lehet a magyarázata annak, hogy nemcsak 1871-ben, hanem azt követően évtizedeken át fáztunk az okirati kényszertől.

A szóbeli eljárás behozatala azonban nagy csalódást okozott. Nemcsak nálunk, hanem szomszédainknál is. Megrövidítette az eljárást, de a várt csodahatások elmaradtak.

Philippi „Zur Reform des Zivilprocesses” című tanulmányában azt írja: „Der Gedanke, dass das mündliche Verfahren die Unzuverlässigkeit des Zeugenbeweises mindern würde, hat sich als optimistischer Wahn erwiesen”.

1871 óta meggyőződünk arról, hogy tanúbizonyítás rendkívül ingatag alapja az ítélethozatalnak.

Wach 1918-ban azt írta, hogy a tanúvallomás a legkevésbé megbízható bizonyíték („nach Kenntniss jedes Erfahrenen der schlechteste Beweis”). Még nagyobb csalódás ért bennünket a felek eskü alatti kihallgatása intézménye körül szerzett tapasztalataink terén.

A múlt század illúziói: szóbeliség, közvetlenség, eskü alatti kihallgatás széjjelfoszlottak és az okírat bizonyításnak ma összehasonlíthatatlanul nagyobb fontosságot tulajdonítunk, mint 1871-ben és azt követő időkben. Ebben látom magyarázatát annak, hogy a német B. G. B. 1896-ban az ügyletek egész sorára kiterjesztette az okírat, sőt közokírat kényszert és a B. G. B. példáját követték Magánjogi Törvénykönyvünknek tervezetei és javaslatai. A múlt század végéig alig volt jogügylet, mely csak akkor volt érvényes, ha írásban jött létre (házastársak közötti ügyletek, ügyvédi díjra vonatkozó előzetes megállapodás 5%-nál magasabb kamat kikötése, részvénytársaságok alakulása), míg azóta nagy, új területen érvényességi kellék az írásbeli forma (ingatlan elidegenítés, gazdasági gépekre megrendelésgyűjtés, egy évnél hosszabb bérleti szerződés.)

Az okírat kényszerről szóló tervezetek, melyek az utolsó tíz évben megjelentek, elsősorban nem a közjegyző és ügyvédi kar érdekét szolgálták, hanem további kiépítését jelentik annak a gondolatnak, hogy a szerződő felek érdekeit írásbeli formával meg kell védeni.

Az okírat kényszer helyes szabályozása igen nehéz feladat elé állítja úgy a törvényhozót, mint különösen a bírót. Nálunk ez idő szerint eléggé szűk területre szorítkozik az okírat kényszer és mégis látjuk, hogy az okírat kényszer legfontosabb új területén (ingatlan elidegenítés) a contraversiák milyen végtelen hosszú sora merült fel. Úgy látszik, hogy ez az okírat kényszer intézményével vele jár, mert hasonló, sőt még súlyosabb a helyzet külföldön is. A számtalan példa közül kiemelem a B. G. B.-nek a bérleti és haszonbérleti szerződések egy részére vonatkozó intézkedéseit. Lippmann „Die Schriftform bei Miet und Pachtverträgen” cz. cikkében azt írja: „Obgleich seit dem Inkrafttreten des B. G. B. nahezu 30 Jahre vergangen sind und eine umfangreiche Rechtsprechung zu §. 566. B. G. B. ergangen ist, liegt über der Materie immer noch eine nicht leicht zu durchdringende Finsterniss und es ist ein Specialstudium erforderlich, wenn man praktische Fälle aus §. 566 mit einiger Sicherheit entschieden will.”

Ezt mi is szóról szóra elmondhatjuk az ingatlan elidegenítő jogügyleteket szabályozó 4420/918 M. E. sz. rendeletről.

Még sokkal nehezebb a helyzet azokban az országokban, amelyekben túlzásba vitték az okírat kényszert: Francia-

országban, Olaszországban. Tudvalevő, hogy a Code civil 1341. §-a szerint minden jogügylet, melynek tárgya 150 franknál nagyobb értékű, írásba kell foglalni (kereskedelmi ügyleteket kivéve) és okíratl szemben annak megcáfolására, kiegészítésére, vagy azzal ellenkező megállapodás bizonyítására tanúbizonyításnak 150 franknál kisebb tárgyú perekben sincs helye.

A francia jog tehát már rég óta bizalmatlan a tanúvallomásokkal szemben. De az ellenkező végletbe esett. A francia bírói gyakorlat kénytelen volt enyhíteni a törvény szigorán. Dr. Löw Tibor „Tanúvallomások és okírat kényszer” c. cikkében (Jogt. Közl. 1929 évf. 178.) részletesen ismertette, hogy a francia bírói gyakorlat mint enyhítette fokról fokra az okírat kényszert. Bátran állíthatjuk, hogy az okírat kényszer, úgy amint azt a Code civil 1341. §. szabályozta, már csak papíron van meg. A bírói gyakorlat szerint a bizonyítás tanúk kihallgatásával kiegészíthető, már abban az esetben, ha van oly írat, amely nincs aláírva, ((commencement du preuve par écrit), vagy ha az ellenfél félig meddig a jogügyletet beismerte (demi-aveu). A francia bírák e téren oly messzire mentek, hogy egy francia író gunyolódva azt mondja: majdnem elég alap egyéb bizonyítás elrendelésére, ha az adós elpirul.

Úgy Franciaországban, mint Olaszországban ma már erős áramlat van az okírat kényszer területének megszükitésére és a tanúbizonyításnak az eddiginél sokkal nagyobb területen való megengedése.

Hollandiában, ahol 1923.-ig a kérdés körülbelül úgy volt szabályozva, mint Franciaországban az 1923 június 22-i törvény, eltörölte azt a szabályt, hogy 300 holl. frt.-on felüli jogügylet létrejötte csak okíratl bizonyítható.

Svájc, melynek egy részében a francia jog volt érvényben, a két rendszer közül 1907-ben elejtette a franciát és perrendtartásában kimondotta, hogy ahol az állam törvényei nem írnak elő különös formát, ott az egyes kantonok sem rendelhetnek el különös bizonyítási szabályt (Wo das Bundesrecht für die Gültigkeit eines Rechtsgeschäftes keine besondere Form vorsieht, darf das Kantonale Recht auch für die Bewisbarkeit des Rechtsgeschäftes eine solche nicht vorschreiben).

A francia, olasz, holland és svájci példa óvatosságra int. Helyes az okírat kényszer kiterjesztése, de nem szabad túlzásba esnünk.

Az eddigi tervezetnek voltak egyes túlzásai. A részletekkel nem akarok ezuttal foglalkozni, mert a régi tervezetekkel eléggé részletesen foglalkoztam, új tervezet pedig 1929 óta nem jelent meg.

Legnagyobb hibájuk az volt, hogy ellentétet támasztottak a közjegyzői és ügyvédi kar között. És még nagyobb hibájuk, hogy a községi jegyzőket a kir. közjegyzőkkel és ügyvédekkel nagy területen egyenlő jogokkal ruházták fel.

Elsősorban a közérdek, de másodsorban a közjegyzők és ügyvédek érdeke megköveteli, hogy az okirati kényszer kérdése végre megoldást találjon.

És meg lehet oldani ezt a kétségtelenül nehéz és kényes kérdést úgy, hogy elsősorban a közérdeket tartjuk szem előtt és azonkívül összeegyeztetjük a közjegyzők érdekét az ügyvédekével.

Mi ügyvédek, nagyon jól tudjuk, hogy a közjegyzői kart is súlyosan érinti a gazdasági válság. De viszont a közjegyzői kar ép oly jól tudja, hogy az ügyvédi kar helyzete összehasonlíthatatlanul súlyosabb.

A közjegyzői kar intakt volta oly fontos, hogy az ügyvédi kar ma nem kívánhat oly reformot, mely gazdaságilag gyöngíténé a közjegyzőket. Viszont a közjegyzőknek nem szabad, hogy az ügyvédség munkaterületéből bármily csekély részt elvegyenek.

Minden reform, mely ezt a két szempontot szem elől téveszti, a legnagyobb ellenállást fogja kiváltani.

Ennek a két szempontnak a közérdekekkel való összeegyeztetése nem könnyű, de lehetséges. És nem csak lehetséges, de szükséges is.

Az ügyvédi kar át van hatva attól a gondolattól, hogy a közjegyzőség nélkülözhetetlenül szükséges, kiegészítő része az igazságügyi szervezetnek. Át van hatva attól a gondolattól, hogy a közjegyzői kar mai erkölcsi és gazdasági intakt voltát, magas színvonalát meg kell menteni a szebb jövő számára.

A budapesti ügyvédi kar tagjai a legelső között voltak, akik felismerték a közjegyzői intézmény fontosságát és szükségességét. A budapesti ügyvédi egyesület már 1871-ben szemben a cikkem bevezető részében ismertetett jogászgyűlési határozattal, félretéve önző gazdasági érdekeket, a közjegyzői kényszer mellett foglalt állást

Az ügyvédi kar gazdasági helyzete ma összehasonlíthatatlanul rosszabb, mint 1871-ben. De az ügyvédi kar mai súlyos helyzetében is alá tudja rendelni saját érdekeit a köz érdekeinek. És ezért meg vagyok győződve, hogy közjegyzők és ügyvédek össze tudják egyeztetni érdekeiket, alárendelve azt együttesen a közérdeknek.

Van-e törvényes alapja a községi jegyzők magánmunkálati jogosultságának ?

Dr. Nagy Dezső Bálint budapesti ügyvéd.

Hogy a közhivatalnoki állással általában összeférhetetlen az olyan foglalkozás, amely magánfelek érdekeinek és igényeinek ellenérték fejében való kiszolgáltatásában merül ki, különösen, ha a kliensek felett a közhivatalnok impériumot, hatósági jogkört gyakorol, annyira magától értetődő és annyira a jogállamiság eszméjéből folyik, hogy ezt tételes jogszabállyal leszögezni nem is szükséges.* A községi jegyző közhivatalnok. E két tétel összevetéséből tehát nem nehéz azt a következtetést levonni, hogy a községi jegyzői állással az u. n. magánmunkálatok folytatása összeférhetetlen. Ha mégis azt tapasztaljuk, hogy a községi jegyzők a falusi lakosság számára ellenérték fejében jogi munkálatokat végeznek, ellenállhatatlanul felmerül

* A köztisztviselők közül csupán a bírákra vonatkozólag találunk törvényi szabályozást, és pedig az 1869:IV. t. c. 6—13. §-aiban. — A 7421/1923. M. E. számú rendelet (Rend. Tára 1923. évfolyam 314. old.) az állami és államvasúti tisztviselők és egyéb alkalmazottak állásával össze nem férő foglalkozásokról szól. Különösen attól tiltja el ez a rendelet a nevezett tisztviselőket, hogy részvénytársaságnak, szövetkezetnek stb. alapításában, igazgatásában részt vegyenek, elnöki, igazgatói stb. tisztet viseljenek. Általánosságban pedig kimondja, hogy a közhivatalnok közérdekű hivatásának természetéből következik, hogy a köztisztviselő nem foglalhat el olyan állást és nem folytathat olyan foglalkozást vagy működést, amely közhivatali állásával össze nem egyeztethető, őt hivatali kötelességeinek pontos teljesítésében akadályozza, vagy hivatalának ellátásában az elfoglaltság gyanújára adhatna okot. E rendelet hatályát kiterjesztette az önkormányzati

a gyanu, hogy a községi jegyzők — számukra tilos jogász területen való működésükkel — zugírászatot folytatnak. A gyanut azonban nagyjából el kell, hogy oszlassa az a tapasztalat, hogy a jegyzőknek ez a működése nemcsak felsőbbségük elnézésével találkozik, hanem számos körülményből megállapíthatólag egyenesen megengedettnek mutatkozik.

S ha most jogász észjárással azt kutatjuk, hogy hol van hát az a törvényerejű jogszabály, amely a közhivatalnoki ezen összeférhetlenség alól a kivételt *intézményesen* megállapítja, azt kell tapasztalnunk, hogy ezirányú kutatásaink eredménytelenül végződnek. Olyan tételes *törvényi* intézkedés ugyanis, amely intézményesen, *expressis verbis* kimondja, hogy a községi jegyző magánfelek részére jogász munkálatokat végezhet, nincsen. Mégis azt kell mondanunk, hogy nem állunk zugírászáttal szemben.

Hogy ezzel a kérdéssel alaposan szembenézhessünk, a községi jegyzői intézmény keletkezésének felderítése céljából a messze múltba kell visszapillantást vetnünk, ami annál inkább is tanulságos lesz, mert ez újabb adalékot fog nyújtani a jegyzői magánmunkálatok elleni küzdelem jogosságához és megalapozottságához.

A falusi jegyzői állás minden valószínűség szerint a XVI. században keletkezett, amikor azonban még csak szórványosan fordult elő. Szükségessé tette a községek számára notárius alkalmazását a közigazgatási és adózási viszonyok rendeződése és különösen az úrbéri ügyek előtérbenyomulása, aminek kö-

tisztviselők és egyéb alkalmazottakra a 8398/1923. számú belügyminiszteri elnöki körrendelet (Rend. Tára 1923. évfolyam 499. old.). — Jellemzőként fel kell még említenem a 42.613/1924. B. M. számú rendeletet (Rend. Tára 1924. évfolyam 287. old.), amely a vármegyei tiszti ügyészeket eltiltja a vármegye és magánfelek között kötött szerződések elkészítéséért díjak szedésétől, mert ez a Vármegyei Ügyviteli Szabályzat és a Közszállítási Szabályrendelet tételes rendelkezéseibe ütközik és alkalmas arra, hogy a tiszti ügyészek közreműködésének közérdekű természetét meggyanusításnak tegye ki. Ugyanígy intézkedik az 52.830/1926. B. M. számú rendelet (Rend. Tára 1926. évfolyam 330. ol.) a városi tiszti ügyészekre is. A 166.290/1924. B. M. számú rendelet (Rend. Tára 1924. évfolyam 525. old.) eltiltja a törvényhatósági tiszti ügyészeket magánfelek képviselétől általában olyan ügyekben, amelyek városok és községek ellen folynak.

vetkeztében a falusi bírák mind kevésbbé nélkülözheték az írástudó segítségét.*

Ezek a notáriusok nem voltak közhivatalnokok, ami már onnan is következik, hogy a községek ebben az időben nem voltak közigazgatási egységek. A notáriusok a községnek magánjogi szerződéssel felfogadott alkalmazottai voltak. Jogállásuk nem volt tisztázott. Ez különösen kitűnik a községi törvényjavaslatnak az 1836. évi országgyűlésen folytatott tárgyalási anyagából. Egyes követek a notáriust „privát cseléd”-nek, „szolgá”-nak mondták, de voltak olyan hangok is, amelyek szerint a jegyző a földesúr jóváhagyása által „publicus szolga” lett, aki a policia, katonatartás és adózás tekintetében valószínűségi publicus szolgálatot tesz.**

A lényeg az, hogy a község a notáriust minden felsőbb intézkedés nélkül a saját elhatározásából és a saját érdekében alkalmazta, mert szüksége volt írástudó emberre. Szó sem lehetett arról, hogy a notárius a közhivatalnoki jelleg legcsekélyebb attributumával felruházott lett legyen, hanem hivatása a falusi lakosság olyan ügyeinek elintézése volt, amelyek az írástudást nem nélkülözheték.

Közel fekszik az a feltevés, hogy ezek között első helyen a falusi lakosságnak egymás közötti jogügyletei állottak. De természetes az is, hogy a hatóságok a mindjobban szaporodó közigazgatási teendők elvégzésével is a notáriust bízták meg, mint aki a községben erre a szerepre az egyedül alkalmas személy volt.

Érdekesen világítja meg a falusi jegyzőnek a XIX. század elején kialakult hatáskörét, a „Tekintetes nemes Biharvármegye notáriusainak számára készült Instrukció.”***

Ennek az instrukciónak a 2. §-a négy pontban részletezi a notárius teendőit:

„Eszerint négyféle kötelességei vagynak minden Helység Notáriusának, melyek

I. a Felelőség és a Nemes Vármegye Rendelésinek teljesítését tárgyazzák,

* L. dr. Alsó László: A községjegyző jogállása (1925.) című tanulmányának 6-7. oldalait.

** L. Alsó id. tanulmányának 14. oldalát.

*** L. Barta László: A községi jegyzői állás története. című munkája III. kötetének 51-87. oldalait.

II. a Földes Uraság szolgálatjának előmozdítására tartoznak,

III. a Helységben való jó rendtartást illetik,

IV. a Lakosok különös dolgainak elintézését foglalják magukban.”

Igy érthető meg, hogy az abszolutizmus után alkotmányos életünk helyreállításakor törvényhozásunk a községi jegyzői intézményt illetőleg, a történelem folyamán kialakult helyzettel állott szemben. Ezért nem kellett gondoskodnia olyan állás létesítéséről, amely a közigazgatás modern átalakulása folytán a községi közigazgatás vezetése szempontjából elkerülhetetlen volt. Itt találta ugyanis a jegyzőt a századok folyamán kialakult hatáskörében, akit a közigazgatás új rendszerébe minden nehézség és megrázkódtatás nélkül könnyen be tudott illeszteni.

Ez azonban csak úgy volt lehetséges, hogy a községi jegyző a törvény rendelkezése alapján a köztisztviselő teljes jellegével ruházott fel, aki a községi előjáróság tagja, a törvény rendelése folytán rendes fizetést húz a község pénztárából s aki az állami közigazgatásra vonatkozó rendeletek végrehajtásáért elsősorban felelős.*

Jellemző — és ennek, mint fentebb láttuk, jogtörténeti alapja van — hogy a községekről szóló törvényeink nemcsak a községi jegyzői állás rendszeresítéséről nem beszélnek, de nem is írják szabatosan és részletezve körül a községi jegyző teendőit és hatáskörét.

Még kevésbé szólnak ily értelemben a községi jegyzők magánmunkálatairól. A községi jegyzők magánmunkálataival Corpus Jurisunkban első ízben az 1904:XII. t. c.-ben találkozunk,** amely a községi és körjegyzők illetményeinek szabályozásáról szól. E törvény 12. §-a a következőket mondja:

„Ellenkező rendelkezés hiányában különben is magától értetődnek, de esetleges félreértések elkerülése végett e szakaszban kifejezetten ki van mondva, hogy a jegyzők ezentúl is folytathatnak megengedett magánmunkálatokat s ezentúl is jogosítva lesznek némely hivatalos működésükért olymértű díjakat felszámítani, minőket részükre valamely törvény vagy szabály engedélyez. A helyzet e tekintetben nem változik.“

* L. az 1871 : XVIII. t. c (a közigazgatás rendezéséről) 64., 66. és 90. §-ait. Megjegyzendő, hogy ezt a törvényt az 1886 : XII. t. c hatályon kívül helyezte.

** Meg kell jegyezni, hogy a közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről szóló 1901:XX. t. c. 31. §-ában foglalt felhatalmazás alapján kibocsátott 126.000/1902. B. M. sz. rendelet (ügyviteli szabályzat a községi és körjegyzők részére) 87. fejezetében részletesen szabályozza a magánmunkálati jogosultságot. Ez a rendeleti intézkedés tehát megelőzte a fenti törvényi rendelkezést.

Láthatjuk ebből, hogy törvényhozásunk itt a jegyzői magánmunkálatokat illetőleg, éppen oly befejezett tények elé állítottunk tekintette magát, mint azt a jegyzői állás átalakításánál 33 évvel ezt megelőzőleg tette.

Jellemző ennek a szakasznak az indokolása:

„E törvény rendelkezései a jegyzők által végezhető magánmunkálatokért, továbbá némely hivatalos működésükért engedélyezett szabályszerű díjfelszámítást, valamint a különféle (irodai, fűtési és világítási, uti, segéderő tartási stb.) átalányokat nem érintik.“

Joggal felvethető már most a kérdés, hogy minek alapján értetődik magától, hogy a jegyzők ezentúl is folytathatnak magánmunkálatokat? Ez a kérdés előtérbe hozza a multa vonatkozólag is ugyanezt a kérdést, nevezetesen, hogy minek alapján folytattak addig is magánmunkálatokat, amikor erre vonatkozólag törvényi intézkedéseket nem találunk?

A feleletekért a jogtörténethez kell folyamodnunk. Mint láttuk, a falusi notáriusnak egyik legfontosabb teendője a falusi lakosság jogügyleteinek írásbafoglalása és esetleg lebonyolítása volt. Ezzel a hivatásával, ezzel a szerepével vette át a törvényhozás a falu íródeákját s ültette be a közigazgatás egyik fontos pozíciójába. Vagyis nem történt semmiféle intézkedés e tekintetben akkor, amikor a falusi notárius a község jegyzőjévé, igen fontos és kényes feladatot betöltő közhivatalnokká alakult át.

A tárgyilagosság kívánja tehát annak megállapítását, hogy itt a törvényt pótló szokásjoggal állunk szemben. Zugírásatról eszerint még akkor sem beszélhetnénk, ha az 1904:XII. t. c. előbb idézett szakaszától eltekintenénk is.

Am a túloldalra és az illetékesekre is éppen így kötelező tárgyilagosság viszont nem térhet ki annak leszögezése elől, hogy nem áll meg a most hivatkozott törvénynek az az indokolása, mely szerint *magától értetődik*, hogy a jegyzők ezentúl is folytathatnak magánmunkálatokat. A multban t. i. akkor, amikor a községnek magánjogi szerződéssel megfogadott alkalmazottai voltak a jegyzők, amikor tehát a község és a notárius között magánjogi jogviszony állott fenn, csakugyan magától értetődő lehetett, hogy magánmunkálatokat folytattak. Mert hiszen legfőképpen ebből a célból és ilyen munkálatok elvégzésére alkalmazták őket.

Abban a pillanatban azonban, amikor ez a jogviszony megszűnt és a notárius magánalkalmazottból a köznek alkalmazottjává, közhivatalnokká lépett elő, aki ennekfolytán most már a köz érdekében közfunkciókat végez és impériumot gyakorol, *minden erkölcsi alap megszűnt ezeknek a magánmunkálatoknak folytatására és éppen az lett volna magától értetődő, hogy a kifejlődött jogszokást a törvény egy tollvonással eltörölje.*

Az ugyan még elképzelhető, hogy a hetvenes években, közvetlenül a nagy átalakulás után nem lehetett a falusi lakosság életbevágóan fontos érdekeinek veszélyeztetése nélkül ezzel az évszázados szokással máról-holnapra szakítani. Kétségtelen, hogy a jegyzők sem voltak túlterhelve hivatalos munkákkal, munkakörük nem volt annyira szerteágazó. Aztán meg kevesebb volt a jogszabály, egyszerűbbek a jogviszonyok. Kiseb volt az ügyvédi létszám, amellyel a jegyzők magánmunkálatait nem lehetett volna egyszerre pótolni.

Az évtizedek folyamán azonban a helyzet minden vonatkozásban gyökeresen megváltozott s az ebből folyó konzekvenciák levonására nagyon megfelelőnek mutatkozott volna az az alkalom, amikor 1904-ben a községi és körjegyzők illetményeit szabályozta a törvényhozás.* Ehelyett — miként láttuk — éppen ellenkezőleg a jegyzői magánmunkálatok törvényhozási szankcionálása történt meg akkor.

Az éppen ekkor üléselő országos ügyvédgyűlés megdöbbenéssel értesült a kormány szándékáról, szenvedélyes vita indult meg, küldöttség ment a belügyminiszterhez és igazságügyminiszterhez. A rendelkezésre álló anyagból** sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a tiltakozás nem történt nagy lendülettel, az előterjesztett kérelem pedig éppenséggel vérszegény volt. A miniszterekhez benyújtott memorandum kérte ugyan a 12. §-nak elhagyását, de hozzátette, hogy ha a kormány ennek a szakasznak felvételétől semmi esetre se tekinthet el, úgy az oly módon egészítették ki, hogy addig is, amíg a jegyzői magánmunkálatok kérdése törvény útján rendeztetnék, a kormány felhatalmaztatik, hogy ezen magánmunkálatok körét rendeleti úton szabályozza.

* 1904:XII. t.c., L. fentebb.

** Ügyvédi Kamarai Közlöny 1904. évf. 65—119. oldal.

Ahelyett tehát, hogy a memorandum határozottan tiltakozott volna a magánmunkálatok ellen és azok azonnali megszüntetését követelte volna, alternatív kérelmében lényegileg egyenesen elismerte a jogosultságot, mert hiszen annak törvény, illetve egyelőre rendeleti úton való szabályozását kérte.

Ez csakis azért volt lehetséges, csupán úgy képzelhető el, hogy nem ismerték akkor a kérdés igazi mibenlétét, a *multját*, a tárgy nem volt előkészítve, mert a kormány intézkedése váratlanul, meglepetésszerűen érte az ügyvédgyűlést. Mindez a tárgyalási anyagból is kitűnik.

Az ügyvédségnek e szinte érthetetlenül langyos magatartása mellett szembetűnő a közjegyzők erőteljes és határozott állásfoglalása. A szóbanforgó törvényjavaslat benyújtása után — felismerve a 12. §-ban rejlő veszélyeket — nyomban összehívták a közjegyzők kongresszusát, amely azután határozatában félreérthetetlenül amellest szögezte le magát, hogy *a községi jegyzők hatáskörében a nem peres jogszolgáltatás terére tartozó magánmunkálatok helyet ne foglaljanak* s szükségesnek tartotta, hogy a községi jegyzők illetményeinek szabályozásával a közigazgatás szerves reformja ebben az irányban készítették elő.*

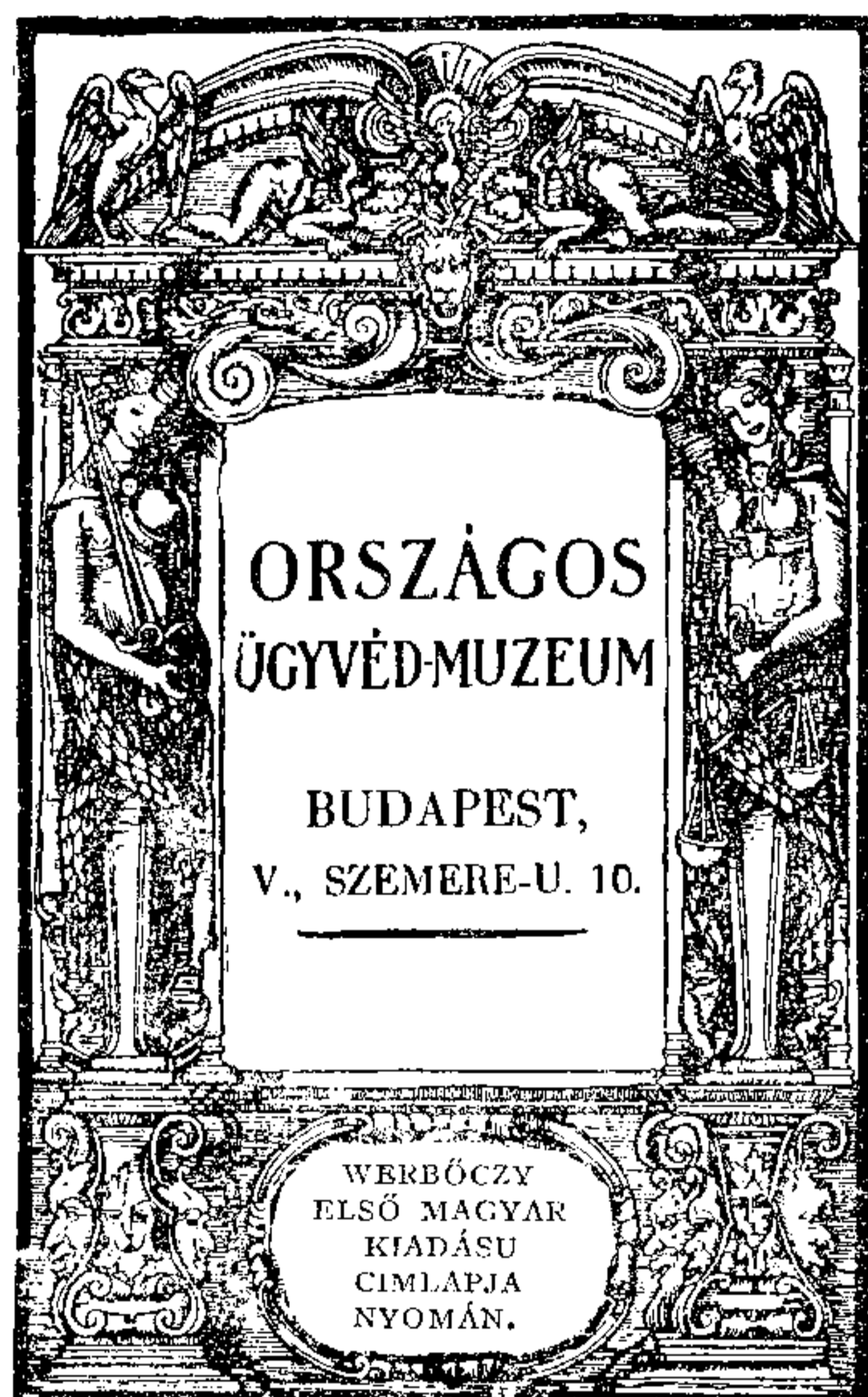
A jegyzői magánmunkálatok kérdésével az ezek ellen folytatott küzdelem keretében a jogirodalom az utóbbi időben igen sokat foglalkozott. A kérdés történeti része, a magánmunkálatokra való jogosultság keletkezése, kifejlődése és törvényi megalapozottsága azonban eddig alig került szőnyegre. A közjegyzőknek és ügyvédeknek e jogosultság elleni, a jogállamiság eszméjével és magasabb erkölcsi szempontokkal százszázalékosan alátámasztott igazságos küzdelme csakis úgy lehet alapos és eredményes, ha a kérdés minden vonatkozását ex asse megismerjük. Mert a *jövöbeli* eredmények kivívása csakis úgy lehetséges, ha a matéria *jelenlegi* állásával teljesen tisztában vagyunk. A jelent pedig csak úgy érthetjük meg, ha ismerjük a *multat*. Ennek a megfontolásából kiindulva foglalkoztam ezúttal ennek a problémának jogtörténeti vonatkozásaival.

** L. Kir. Közjegyzők Közlönye 1929. évf. 10. számában osgyáni Rónay Károly Magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése c. tanulmányát (469—473. old.).

Nemzeti jogi muzeum a közjegyzőség emlékeivel.

Irta: *Boda Ernő dr.*,

budapesti ügyvéd, az Országos Ügyvédi Muzeum előadója.

Az Országos Ügyvédszövetség alapítása.

A magyar jogász gényus alkotásainak egyetemes gyűjteménytára megvalósítására, illetőleg kiépítésre vár.

Az Országos Ügyvédszövetség kezdeményezésére az ügyvédi kar már létrehozta muzeumát a Budapesti Ügyvédi Kamara Székházában, ennek a közgyűjteménynek magva köré kívánkozik azonban jogéletünk valamennyi tényezőjének írásos, nyomtatott és tárgyi emlékkiállítása is.

Mindinkább szükségét érezzük, hogy a magyar értelmi középosztály „litterátus rétegének” jelentőségét, országépítő munkásságát igazoló emlékei egy országos szakmuzeum „kirkakat intézményben” juthassanak közvetlen szemlélet útján a nagyközönség elé.

A királyi közjegyzői kar, mint a közhitelesség képviselője, perenkívüli jogászszolgáltatásunk terén történelmi hivatást töltött be. Méltó részét kivette a multban a jogfejlesztés nagy nemzeti munkájából és ma is, e Közlöny hasábjain tesznek tanúságot arról, hogy ez a kar a korszerű haladás és fejlődés megértője és hirdetője.

A Magyarországi Királyi Közjegyzők Országos Egyesülete 50. éves fenállásának jubileuma ünnepi alkalmat nyújt arra, hogy rámutassunk pályánk közös történelmi és tudományos talajában fogant gyökérszállaira, valamint az ebből folyó közös feladatokra.

Jól tudjuk, hogy a Királyi Közjegyzők Országos Egyesülete a Millenium alkalmából, az egyesület fennállásának első évtizedében, — a közhitelességű intézmények történetét tár-

gyaló mű megírására pályadíjat tűzött ki. Ennek folytán írta meg Erdújhelyi Menyhért becses munkáját. Ugyanekkor az ügyvédi kar is lehetővé tette Králik Lajosnak az ügyvédi intézmény fejlődését ismertető munkája elkészítését.

Mindkét mű betöltötte feladatát. Becses forrásanyagul szolgál a szakközönség használatára. Azonban kívül esnek a nagyközönség érdeklődési körén.

Kulturális életünk tudományos irányzata, sőt divatja, hogy egy-egy foglalkozási ág a maga ősi multjának emlékeit kiállítja. Ezzel, a szemléltetés lélektani erejével, szélesebb körökre kiterjedő hatást is érhet el, mint pl. a történetíró, a maga szakirodalmi eszközeivel.

Jogásznemzetünk „litterátus rétegének” kulturális feladata, hogy felismervén ősi hivatásbeli emlékeiben lévő történeti és etikai értékeket, azokat összegyűjtse és nemzeti jogi muzeumában a nagyközönség, valamint a hazai és külföldi jogászkozség elé tárja.

A magyar kultúra a táblabíró-korszak előtt és azóta annyi nemes értéket köszönhet a közjegyzőségnek és az ügyvédi kar-
nak, hogy kegyeletes kötelességünk azoknak a férfiaknak nemes emléket megörökíteni, akik mindenkor hivatásuk kifejtésében a haladás és a gondolatszabadság érdekében éltek és küzdöttek.

Amikor a ma élő kar ezzel a kegyelettel invokálja elődjei példáját, ezáltal is hiteles vérpróbáját nyújtja őseihez kapcsolódó lelki és szellemi rokonságának.

A közjegyzőségnek és az ügyvédségnek a magyar értelmiség vezérkarához való tartozandóságának alapja a törvény-, és az írástudás közössége.

Már a hiteles helyek története során ezek papi vezetőiben nemcsak a vallás képviselőit kell látnunk, hanem úgy kell felfognunk szerepüket, mint az írástudáson alapuló réteg szerepét.

Az írástörténet kutatói szerint az írás kezdeti fokon szakrális jellegű. Figyelemreméltó, hogy — bár a vallás uralkodik a kezdő kulturán, nem az írásmű vallásos tartalma, hanem az írás maga, — mintegy az emberi gondolat szellemi folyamatának objektíválása válik tiszteltté, szentté. Így nemcsak a kultúra kezdeti fokán, hanem később is maga az írás az, amely vallásos képzeteket kelt.

A törvény — és az írástisztelet lélektani alapjainak ilyen irányú szemlélete mindkét karra nézve jelentős.

Litterátus rétegünk önmaga iránti kötelessége, hogy ezen pszichológiai-történeti folyamatnak következményeit és az írásbeliségnek hivatkozott jellegét megadó publica fidest, őrizze és fejlessze.

A régi írások, ékes pergamentek, az ódon betűk ritmikus rendje, az okíratok hitelességét feltüntető közjegyzői siglák és művészi pecsétek az említett lélektani folyamatnak kialakulását fogják szolgálni.

Amidőn e Közlöny ünnepi számában bejelenthetem, hogy az Országos Ügyvédszövetség jogi muzeumában állandó otthont kívánunk teremteni a közhitelesség intézményeinek, ezt olyképpen tervezzük, hogy a Budapesti Ügyvédi Kamara székházában külön e célra kiképzendő muzeumi terem archaikus boltívei alatt helyezük el csoportosítva a közjegyzői intézményre vonatkozó emlékeket, ahol középkori stílusban rekonstruáljuk a hiteles helynek, egy régi notariusnak írószobáját.

Egy francia publicista nemzete nagy halottjáról írván nekrológot, a szavak színes áradatában egy ragyogóan szürke szót talált az elhunyt történeti jellemzésére: „Ő volt — úgymond — Franciaország — közjegyzője”.

Ez a férfiú Poincare.

E jellemzés plaszticitásából nem von le semmit az a közismert tény, hogy az ügyvédi barreauból emelkedett a publica fides nemzeti magaslatára. Ő volt a közjegyző, akinek tisztességében, jóhiszeműségében és szavában mindenki megbízott. Akárcsak Deák Ferencben, nemzetünk — ügyvédében.

Mindkét kar együvé tartozásának érzését, — a pálya alapjainak azonosságán kívül, — kétségtelenül az azonos történeti tudat biztosíthatja, amelyet legjobban egy közös nemzeti jogi muzeum alakíthat ki.

A mult megismertetésével, annak feltárt igazságaira bízhatjuk, hogy vonzó erejűnkkel kialakítsák a közvéleményt karunkkal szemben.

A királyi közjegyzői intézmény jogtörténeti elődjének a hiteles helyi intézménynek nagy jelentősége van a magyar jogélet és az alkotmány szempontjából. A modern oknyomozó történet tanításai szerint a hiteles helyi intézményben a magyar jogélet oly oklevéladó szervezetet honosított meg, amely párat-

lan a maga nemében. Sem a francia eredetű „officiolátust”, amelynél az egyházi bíróság adta meg az oklevél hitelességét, sem a római eredetű „notariatust” nem hasonlíthatjuk hatáskörében a speciálisan magyar hiteles helyekhez.

Ezeknek az emlékei, valamint nemzetünk történetével csaknem egyidős ügyvédségünk történeti emlékei, méltó anyagot fognak szolgáltatni a kiépítésre váró nemzeti jogi muzeumnak.

Ma, a közjegyző kartársaink egyesületének félszázados jubileumán ügyvédi karunk jókívánatait leghívebben úgy tolmácsolhatom, ha azt kívánom, — a XV.-ik század egyik firenzei kereskedő-írójával: „A jó kereskedő éljen gyakorta a notario publico ludtollával, akinek sok emberrel legyen dolga! Ha mindig tintás is az ujja, csak örökké jegyezgessen!”

Az osztrák közjegyzői biztosítás.

Írta: *Reichel Eduard dr.*,

a bécsi közjegyzői kamara elnöke.

A kar tagjainak özvegyei és árváiról való gondoskodás az osztrák közjegyzői kar vezetőségének kezdettől fogva egyik legfontosabb és legelsőbbrendű feladatát képezte.

Az Osztrák Közjegyzők Egyesülete már sok évtizeddel ezelőtt (a 80-as években) megalkotta az Osztrák Közjegyzők Egyesületének Nyugdíjintézetét, amely területileg a régi Ausztria összes koronatarományaira kiterjedt és, az önkéntes belépés alapelvein nyugodva, üzletágául az öregségi-, rokkantsági-, özvegyi- és árvasági biztosítást tette. A pénznek a világháborút követő elértéktelenedése (infláció) az egykor tekintélyes intézeti vagyont csekély összegre olvasztotta, az intézetnek ezáltal szükségessé vált felszámolása azonban a különböző osztrák utódállamok biztosítottjainak érdekeltsége miatt mind a mai napig nem volt keresztülvihető.

Miután a régi nyugdíjintézetnél kötött biztosítás úgyszólván teljesen elveszett és ez az intézet az új Ausztriában egyáltalában nem folytathatta működését, a háború befejezése után hamarosan felmerült a gondolat, hogy létesíteni kell egy új biztosítást, amely hivatva lesz az öregséggel és rokkantsággal

beköszöntő szükségessége idejére, valamint az özvegyek és árvák létfenntartásáról is gondoskodni. Az özvegyek és árvák nyomora túl nagy volt ahhoz, hogysem a kar vezetősége ölvetett kézzel nézhette volna azt. A megváltozott gazdasági viszonyokra való tekintettel, kezdettől fogva nyilvánvaló volt, hogy a régi Ausztriában fennállott, teljesen önkéntes biztosításnak nem lehet többé helye, hanem a kar tagjainak biztosítása a kényszeren kell, hogy alapuljon, hogy tehát a kar összes tagjai (közjegyzők és jelöltek) kényszer folytán kell, hogy tagjai legyenek az új biztosító intézetnek. Nem sokkal az infláció befejezése és a pénzürték megszilárdítása után megkezdődtek az előmunkálatok és a kar összes tagjainak majdnem egyértelmű kívánóságán alapulva, sikerült a kormánynál kieszközölni egy biztosítási törvény kibocsátását.

A kar vezetőségének természetesen súlyos harcokat kellett megvívnia, hogy ezt a célt elérje, miután Ausztria törvényhozásában szabad foglalkozást üzök kényszerbiztosítására nem volt még példa.

Az osztrák közjegyzőség ma érvényben levő biztosítása a közjegyzői biztosításra vonatkozó 1926. október 28.-iki, B. G. Bl. 317 sz., szövetségi törvényen és egy novellán, t. i. a szövetségi kormánynak a közjegyzői biztosításra vonatkozó 1934. február 1.-i, B. G. Bl. 317. sz., rendeletén, továbbá „Az Osztrák Közjegyzőség Nyugdíjintézetének Alapszabályai”-n és egy Betegrenden alapszik.

A következőkben kísérlet történik az osztrák közjegyzői biztosítás jellemvonásainak lehető rövid és áttekinthető ismertetésére.

Mint már említettem, az önkéntes belépés alapelve ki-küszöböltetett és az osztrák közjegyzőségben az egész biztosítás-ügy törvényen alapszik, amelynek az összes közjegyzők és közjegyzőjelöltek alá vannak vetve.

I. A biztosítás tárgya.

A törvény megkülönbözteti:

1. A betegségi biztosítást, t. i. táppénzt és betegségi segélyt,
2. Segélyt állástalanság esetére,
3. Balesetbiztosítást (t. i. járulék-hónapok beszámítása és baleseti járadék).

Az eddig felsorolt biztosítások, a járulék-hónapoknak 3. alatt említett beszámítását kivéve, csupán csak a közjegyzőjelöltekre vonatkoznak, amihez hozzá kell még fűzni, hogy a betegségi biztosítás tulajdonképpen nem a kar kívánsága volt, hanem azt a kormányzat erőszakolta reá.

4. A nyugdíjbiztosításnak, amely mind a közjegyzőkre, mind pedig a közjegyzőjelöltekre vonatkozik, tárgya:

- a) rokkantsági és öregségi járadékok
- b) járadékok a hátramadottak részére, t. i. özvegyi- és árvasági járadékok,
- c) temetési költséghozzájárulás
- d) végkielégítés.

A lényeges rendelkezések külön-külön a következők:

ad 1. A táppénz napi 8 S-et tesz ki és ugyanazon egy kóresetben legfeljebb 12 hónap tartamára jár, természetesen csupán csak azon időn keresztül, amelyben a fizetés további élvezetére avagy egy, a szolgálati viszonyból járó netaláni végkielégítésre irányuló igény már nem áll fenn.

A *betegségi segély* megtéríti az orvosi segélyt (a fogorvosi segélyt is) és a gyógyszerek költségeit.

A *gyermekágyi segély* a feleségnek 200 S. szülési költség hozzájárulást, a lebetegedést követő 6 héten keresztül napi 3 S. támogatást és legfeljebb 12 héten keresztül napi 3 S. szoptatási jutalmat nyújt.

ad 2. Az *állástalanság esetére szóló segély* tartalma az Ausztriában általában érvényben levő, legfeljebb 30 hét, a helyettesítési jogosultsággal rendelkező azon közjegyzőjelöltek részére azonban, akik a közjegyzői pályán eltöltött legalább 8 évi gyakorlattal rendelkeznek, legfeljebb 52 hét.

A segély maga 8 S-et tesz ki azon közjegyzőjelöltek részére, akik családtagok eltartásáról kell, hogy gondoskodjanak, a többiek (tehát nőtlenek) részére 4 S.

ad 3. *Baleseti biztosítás*. Szolgálat balesetből kifolyólag bekövetkezett szolgálatképesség-csökkenés esetén a szolgálatképesség minden 5%-os csökkenéséért a nyugdíjbiztosítási várakozási idejébe 18 járadék hónap nyer beszámítást. Ez a rendelkezés mind a közjegyzőkre, mind pedig a közjegyzőjelöltekre is vonatkozik. Utóbbiak ezenkívül még, amennyiben a szolgálatképesség csökkenése több, mint 20%-ot, a fizetés csökkenés pedig több, mint 1/10-et tesz ki, baleseti járadékot kapnak,

mely nem lépheti át a napi 7 S. legmagasabb összeget és egy közjegyzői állás elfoglalásakor megszűnik.

ad 4. A kar tagjai és ezeknek családjai szempontjából a legjelentősebb a nyugdíjbiztosítás.

1. Feltételek.

Rokkantsági járadékra igénye van annak a közjegyzőnek vagy közjegyzőjelöltnek, aki testi vagy szellemi fogyatkozásából kifolyólag hivatásának gyakorlására *tartósan* képtelen.

Az öregségi járadék a közjegyzőknek vagy közjegyzőjelölteknek 70. életévük betöltése után jár, a hivatalból való elmozdítás vagy a jelöltek névjegyzékéből való törlés időpontjától kezdve.

Özvegyi járadékra közjegyző vagy közjegyzőjelölt özvegyének van igénye özvegye idejére, ez alól azonban vannak kivételek, melyek közül a legfontosabbak:

Ha a házasság bíróilag felbontott vagy a feleség egyedüli avagy közös hibájából bíróilag szétválasztott, ha a házasságot csak a biztosított 65. életvének betöltése után vagy már csak olyan időben kötötték, amikor a biztosítottak már megnyílt az igénye a rokkantsági járadékra és a házasságkötés óta nem telt még el 3 esztendő, ha a biztosított 45. életvének betöltése után lépett első ízben közjegyzői gyakorlatba és a házasságot csak a biztosításba való belépés után kötötték.

Az úgynevezett „Dispensehe” esetén az előbbi házasságból maradt özvegy előnyben részesül. Az özvegy újabb házasságkötése esetén az özvegyi járadék egy évi összegének megfelelő végkielégítésben részesül.

Az árvasági járadék a gyermekeket 21. életévük betöltéséig, legkésőbb azonban házasságkötésükig illeti meg. A 21. életév betöltése után tovább kell folyósítani az árvasági járadékot mindaddig, míg a gyermek szellemi vagy testi fogyatkozása miatt keresetképtelen, vagy pedig tudományos vagy szélesebbkörű szakmabeli kiképztetése miatt nem tudja magát eltartani, a kiképztetésének befejezéséig, legfeljebb azonban 24. életévéig.

Az 500 S. összegű *temetési költség* hozzájárulás az özvegyet vagy ilyenek hiányában a gyermeket illeti, továbbá olyan személyeket, akik a temetési költségeket fedezték, utóbbiakat azonban csak ezen költségek erejéig.

A *várakozási idő* 5 év, ez azonban nem számít akkor, ha a biztosítás esedékessége szolgálati baleset folytán következik be.

Az özvegynek, illetve a gyermekeknek az egy évi járadék összegének megfelelő végkielégítésre van igényük akkor, ha a járadék a várakozási idő betöltésének hiányában nem illeti meg őket.

2. A járadék kiszámítása és összege.

A rokkantsági és az öregségi járadék összege azonos. Ezek a járadékok a következő összegekből tevődnek össze:

a) havi 360 S. állandó alapjáradékból

b) úgynevezett *fokozatos összegből*, mely minden beszámítható járulékhónap után havi 0.5 S.-et tesz ki.

Míg a közjegyzői gyakorlatba beszámítást nyer az igazságügyi szolgálatban és az ügyvédi pályán eltöltött gyakorlat is, addig a biztosítási törvény területén, a közjegyzői pályán kívül eltöltött gyakorlat legfeljebb három év erejéig érvényesül. Továbbá, miután a biztosító intézet csak az 1926. év végén kezdte meg működését, csupán csak az 1925. július 1. napja utáni szolgálati idő (különleges visszaható rendelkezés) számítódik teljes egészében, míg az 1925. július 1. napja előtti szolgálati idő annak csupán $\frac{2}{3}$ -ában és legfeljebb 360 járulékhónapban nyer beszámítást. Egyébként is legfeljebb csak 480 járulékhónap, tehát 40 szolgálati év, vehető tekintetbe a fokozatos összeg kiszámításánál.

Meghal például 1935. július 1.-én egy közjegyző, aki 30 éves beszámítható közjegyzői gyakorlatot tud kimutatni, úgy járulékhónapokban beszámítódik neki:

1925. július 1.-étől 1935. július 1.-ig,	
ami egyenlő 10 évvel, avagy	120 járulékhónap teljesen,
az 1925. július 1.-e előtti 20 szolgálati évből,	
ami egyenlő 240 hónappal, $\frac{2}{3}$ -ad rész	
egyenlő	160 járulékhónap
	<hr/>
összesen	280 járulékhónap, avagy

havi fokozatos összeg 140 S.

c) *Pótjáradék*: Ez minden, az 1934. január 1. napját követőleg megszerzett járulékhónap után számítva, a naptári év átlagában a havi jövedelem 600 S.-et meghaladó részének $\frac{1}{4}$ ezrelékét teszi ki, avagy ezt szemléltetőbbé téve, a pótjára-

dék egy beszámítható év után 3 ezrelék, 10 év után 3%, 40 év után 12%, mindig az ezen időnek a 600 S. összeget meghaladó átlagos jövedelme alapján számítva.

Ha valaki egy biztosító intézettel életjáradéki szerződést köt, számolnia kell azzal, hogy az általa a társaság részére teljesített befizetések azzal, amit a társaságtól járadék gyanánt kap, oly módon állanak összhangban, amint azt a biztosítási tudomány szabályai előírják.

Ez a gondolat bizonyos mértékig kifejezésre jut az osztrák közjegyzőség biztosító intézeténél is a fokozatos összegben és pótljáradékokban. Túlsúlyban van azonban mégis a *tisztára szociális gondolat*, amely különösképen a 360 S. összegű állandó alapjáradékban és az 1925. július 1. napja előtti (tehát olyan időbeli, amelyben a biztosított az intézetnek díjakat még nem fizetett) szolgálati idő tekintélyes beszámításában nyer kifejezést.

Miután, mint az az alábbiakból kitűnik, a járulékok részben a bevétel egy bizonyos százalékára vannak beállítva, a pótljáradék ellenszolgáltatás a biztosító intézet részére teljesített magasabb befizetésekért.

Nézzünk néhány példát.

A rokkantsági járadék vagy az öregségi járadék kitesz egy 70 éves közjegyző részére, aki 1944. január 1. napján hal meg és 24 éves korában lépett a közjegyzői gyakorlatba: az utolsó 10 évi (1934. január 1.-től)

havi 1200 S. átlagos jövedelemnél kereken	600 S.
havi 3000 S. átlagos jövedelemnél kereken	653 S.

Ez a különbség természetesen mindig nagyobb lesz, minél távolabb esik a halál napja az 1934. január 1.-től.

Az *özvegyi járadék* az 1934. február 1.-i novella értelmében pontosan *a fele* annak a rokkantsági- (öregségi-) járadéknak, amelyre a biztosítottnak elhunytával igénye volt. A hátramaradottakat, vagyis az özvegyet és az árvákat megillető járadékok természetesen együttesen sem haladhatják meg a vonatkozó rokkantsági járadékot. Ennek megfelelően, ha özvegy is maradt, a beszámítás felső határát az 5 gyermek részére folyósítandó járadék képezi, ugyanígy teljesen árvák-

nál is 5; az ezen számon felüli gyermekek nem jönnek számításba.

Megjegyzendő még az, hogy egy, havi 90 S.-et kitevő, úgynevezett gyámoltalansági pótlék illeti meg a biztosítottat, ha az oly mértékben gyámoltalan, hogy állandó segítségre és gondozásra szorul, továbbá az, hogy a rokkantsági- és öregségi járadékhoz még a 10% gyermek-pótlék is járulhat és pedig a gyermekek számának korlátozása nélkül, természetesen csak ezen gyermekek korábban említett életkoráig.

Meg kell még jegyezni azt, hogy a biztosító intézetnek gondoskodnia kell azokról a közjegyzőkről is, akik az intézet megalapításakor hivatalukat már letették volt, vagy rokkantak voltak, továbbá az ebben az időpontban már özvegyi- és árvasorban levőkről is, annak dacára, hogy a kar ezen tagjai a biztosító intézetnek soha díjfizetést nem teljesítettek. Mindezek a járadékok a rendes járadékok $\frac{1}{3}$ -ad részére rugnak.

Figyelemmel arra, hogy az említett teljesítéseket az 1934. február 1.-i novella az 1926. évi törvénnyel szemben egész lényegesen felemelte (a rokkantsági és öregségi járadékokat megkétszerezte, az özvegyi járadékot mintegy 40%-al felemelte, az árvasági járadékot megkétszerezte), a járadékosoknak három csoportját találjuk: a fentemlített és úgynevezett harmadjáradékosokat, teljesjáradékosokat a régi törvény alapján és teljes járadékosokat az 1934. évi novella alapján.

II. Biztosítási díjak.

A járadékok fedezése a kar működő tagjaitól természetesen tekintélyes áldozatot követel, amelyek az 1934. évi novella következtében egészen jelentős emelkedést mutatnak fel. A járulékokat egy állandó alapjáradék és egy változó összegű járulék képezi. Az alapjáradék mind a közjegyzőknél, mind a közjegyzőjelölteknél havi 50 S. (a régi törvény szerint 40 S.)

A változó összegű járulék a közjegyzőknél a kereseti adóköteles havi jövedelmük (jövedelem a regieköltségek levonása után) 5%-át, a közjegyzőjelölteknél pedig a havi fizetésük, — melyből csak 200 S. marad szabad, — 5%-át (a régi törvény értelmében mindkét esetben 3%).

Az állam természetesen semmiféle hozzájárulást nem

nyújt, úgy hogy a biztosító intézetet kizárólag csak a kar tagjainak maguknak kell fenntartaniok.

Helyén való lesz ezzel összefüggésben egy és mást megjegyezni a *pénzügyi megoldási rendszerről*. Az eddig előadottakból még az is, aki nem biztosítási szakember meg fogja állapítani azt, hogy a járadékok a díjakhoz viszonyítva, ámbár ezek súlyos terheket rónak a kar tagjaira, szokatlanul magasak. Míg az 1926. évi február 28.-iki biztosítási törvény az úgynevezett *tőkefedezeti eljárás*on nyugodott, úgy ahogy azt a magánbiztosító intézetek is alkalmazzák, addig az 1934. évi novella elvileg az úgynevezett *kivételes eljárásra* tért át, habár itt is elegendő tartalékalap gyűjtéséről gondoskodni kellett.

Részletes ismertetés túl messze vezetne és ezért csak annyit jegyezzünk meg, hogy a szövetségi népjóléti minisztérium számításainak alapját az osztrák közjegyzőség 5,500.000 S. évi összes jövedelme képezte.

A kivételes eljárás következménye az 1934. évi novella azon rendelkezése is, hogy abban az esetben, ha a nyugdíjintézet bevételei és kiadásai közötti egyensúly felborulna, úgy a közjegyzők és közjegyzőjelöltek változó összegű járuléka 5%-ról egészen 10%-ig felemelhető és hogy akkor, ha ez az emelés sem lenne elegendő, a járadékok csökkentéséhez kell folyamodni.

Ennek a pénzügyi megoldási rendszernek természetesen némi, mind a járadékok nagyságát, mind pedig a járulékok nagyságát illetőleg jelentkező, bizonytalanság a következménye, megvan azonban az az előnye, hogy lényegesen csökkenti a túlságosan nagy vagyon félretételére (thesaurálására) irányuló kényszert. Ez a túlságosan nagy thesaurálás pedig a mai bizonytalan gazdasági viszonyok mellett kevésbé ajánlatos.

III. A biztosító intézet szervezete.

Az intézetnek, amely „Az Osztrák Közjegyzőség Biztosító Intézete” nevet viseli, szervei a főgyűlés (Hauptversammlung) és az előljáróság.

A főgyűlés lényegileg egyező a kamaraközi értekezlettel.

Érdeklődésre tarthat talán igényt az, hogy az 1921. évben a 6 osztrák közjegyzői kamara (Bécs Bécs szövetségi ország, Alsóausztria és a Burgenland részére, Linz Felsőausztria részére, Salzburg Salzburg részére, Innsbruck Tirol és Voral-

berg részére, Klagenfurt Karintia részére és Graz Stájerország részére) törvényhozási úton egy kamaraközi értekezletbe összefoglaltattak.

Erre a kamaraközi értekezletre a bécsi közjegyzői kamara 4 közjegyzőt és közjegyzőjelöltet, a többi 5 kamara pedig egyenként 2 közjegyzőt és egy közjegyzőjelöltet küld.

A kamaraközi értekezletnek feladatát a kari érdekek képviselése, különösen pedig törvényhozási kérdésekben javaslatok és szakvélemények előterjesztése képezi. A kamaraközi értekezlet tagjai közül választják a biztosító intézet *előljáróságát*, mely elnökből, ennek helyetteséből, a közjegyzők csoportjából választott két tagból és két, a jelöltek csoportjából választott tagból áll.

A biztosító intézet a szövetségi népjóléti minisztérium főfelügyelete alatt áll, az intézet vezetése egyébként önkormányzati (autonom).

A biztosító intézet ezidőszerint 2 tisztviselőt foglalkoztat, az igazgatási költségek a járulékoknak mintegy 4%-ára rugnak.

Az osztrák közjegyzőség, anélkül, hogy szerénytelen lenne, bizonyos büszkeséggel tekinthet biztosító intézetére, miután ez egy valóban szociális intézménynek nevezhető. A háború utáni idők gazdasági viszonyaival összehasonlítva a közjegyzői biztosítás a kar rokkant vagy hajlottkorú tagjainak, özvegyeinek és árváinak aránylag türhető megélhetést nyújt és ha a családfenntartó munkaképtelenné válik vagy pedig a halál elragadja, megóvja őket mind a túlságosan nagy nyomorúságtól. Természetesen súlyosak azok a terhek is, amelyeket a kar működő tagjainak viselniük kell. A jól végzett munka miatt érzett megelégedést legfeljebb csak az a gondolat mérsékelheti, hogy vajjon a jövőben a kar gazdasági helyzete úgy fog-e alakulni, hogy a vállalt kötelezettségeknek zokszó nélkül eleget is tudjanak tenni.

Jelen cikknek nincs ugyan tudományos tartalma, ezt meg kell azonban bocsátani a szerző szándékának, miután azon a nézetben van, hogy a tisztelt magyar kartársaknak kifejtette a kar egyik legfontosabb kérdésének megoldását.

(Fordította: Magyar Kossa Zoltán dr.)

EMLÉKSOROK.

G. B. Curti-Pasini olasz közjegyzői író és **G. Galbiati** kamarai tag, milánói közjegyzők.

Néhány éve nálunk járt és levélben is felkeresett az Egyet akkori elnöke, osgyáni Rónay Károly dr., akit emlékezetemben mint a közjegyzőség ősz megtestesítőjét látok szemeim előtt és aki a közelgő 50 éves évfordulóról értesített.

A közjegyzőség — úgy tartom — a szó teljes értelmében egyike a legnemesebb tulajdonságokat igénylő foglalkozásoknak! Hivatása lelkiismeretes teljesítésében a közjegyzői művészet mesterének kell lennie. A közjegyzőség egyetemes, egész földünket átfogó intézmény, habár országról-országra és nemzetről-nemzetre talán árnyalati színezetében némileg eltérő is, de a jogbiztonság szolgálatában, a közhitelesség kérdésében, a jogügylet és szereplők azonosságának megrögzítésében egységes szellemben működik mindenütt.

Hogy hivatásának hűen megfelelhessen, a legnemesebb elvek felkent papjává kell szegődnie, az igazság és jog szeretetében és megóvása érdekében való küzdelemben hosszú éveket eltöltenie és lelkiismeretesen dolgoznia.

A „Magyarországi Királyi Közjegyzők Egylete” ünnepeére szívből jövő meleg üdvözlést küldünk valamennyi tagjának és különösen lelkes elnökének és volt elnökének is, az összes olasz közjegyzők nevében és hosszas és sikeres életet kívánunk közös és kölcsönös jó egyetértésben!

Minden kartársunknak, a magyaroknak és az olaszoknak is: Jó munkát! Mussolini korszakában az ő elgondolása szerint ugyanolyan eredményességgel!

A közjegyzőség szellemi alapja.

Irta: *Buhl Herbert dr.*
v. berlini-fridenai közjegyző.

Copyright for „Kir. Közjegyzők Közlönye“

A jelenlegi gazdasági korszak kulturális fejlődésének és a különböző államok törvényhozó testületeibe bevonult új szellemnek egyik legszebb jelensége, hogy mindenfelé a közjegyzők jogviszonyainak új rendezésére törekszenek. Az előtt, aki az eddigi jogot eddigi fordulataiban megismerte, egészen kétségtelenül, hogy ideális jogállapotról szó sem lehet, sőt hogy egy hivatásos kar, mely elsőrangú kultúrahordozónak mondható — mert hiszen az okirat óriási lépést jelent az emberiség haladásában — kicsinyességekkel és köznapiságokkal lett megterhelve és sanyargatva, melyek a közpecsét alatt működő állás méltóságának nem felelnek meg. Ezért már a pusztá törekvésben is, e tekintetben új rendet teremteni, kulturális haladást láthatunk, eltekintve attól, miféle végleges eredményei lesznek az új rendezésnek. Nem jogosulatlanul használhatjuk a mai idők jellemzésére e szót „a közjegyzőség hajnalhasadása”.

A közjegyzőség azon az úton volt, hogy megmerevedjék, azon az úton, hogy terméketlen dogmatizmust üzzön, mely me-reven egy hagyományt testesít meg, de nem önmagától törekedett ezt a hagyományt a gazdasági élet kárára folytatni, hanem erre kényszerítve lett. Mindíg menekülni akart a kényszer alól és ebben az irányban működtek benne a forradalmi szellemek — Nagy Frigyes elég sokszor megütkezött emiatt — és csak kedvetlenül fogadta a köznapiságba kényszerítést, mely távoltartotta tulajdonképeni nagy feladataitól. A közjegyzőségben inkább kézművességet, inkább egyszerű formális tevékenységet láttak, elfeledkezvén a szellemről, amelynek benne lakoznia kell, mert e nélkül egyáltalán nem volna képes az egész közgazdaságban és a nemzet életben nagy feladatait betölteni. A szellem még mindig győzött és még ma is abban az irányban halad, hogy győzzön a terméketlen dogmatizmus felett. Már sok figyelmeztetés hangzott el, hogy ne becsüljük le a közjegyzőség szellemi elemeit és ne rendeljük alá magunkat a pedáns formalizmusnak. Ismételten figyelmeztetjük minket arra, hogy ne

szolgáltassuk ki a közjegyzőséget a pedánságnak, mely természeténél fogva tartalma az alakiságnak, mert ezáltal nemcsak magát az intézményt, hanem a közjót is károsítjuk.

Nem kisebb szakember, mint Barrès mondta egy ízben: „a formulák semmit sem érnek, nem értjük őket, csak szajkó módjára ismétljük, mint az algebrát.” Sokáig nem akarták megérteni e mondás mély igazságát, mindaddig, míg szakadék szélére nem vezették a közjegyzőséget. Végeredményben céltalan a közjegyzőség küzdelme, mint pl. Romániában, vagy Hessenben, itt egy nagyszerű berendezkedés léteért — ha az intézmény belső tartalmát félreismerik, ha a közjegyzőség lényegét és értékét abban találják, hogy alakszerű okiratokat teremtsen. Nem a formulák, hanem a szellem, amely azokat megtölti és alkalmazásukat biztossá teszi, bír értékkel. Ebben az értelemben kell felfognunk a lipcsei birodalmi törvényszék több ízben kinyilvánított nézetét, hogy a közjegyzőnek a felek valódi akaratát kell kinyomoznia és megörökítenie. A birodalmi törvényszék tehát a közjegyző alkotó tevékenységét helyezi tudatosan az első vonalba, mely a felek valódi akaratának kikutatásában jut kifejezésre. Csak másodsorban foglalkozik a birodalmi törvényszék az okiratoló tevékenységgel, amely bizonyos technikai készültséget kíván. Az intézmény szellemi alapjait tehát a Német Birodalom legfőbb bírósága mindig elismerte, mert a felek valódi akaratának kinyomozása egészen jelentékeny feladat, melyet az intézménytől kívánunk. A közjegyzőség történelmileg vállalt feladatai közé tartozik, hogy az okirat elkészítése által az államtól akart és rendelt biztonságot megvalósítsa. Így lett a *hűség* és *bizalom* örvévé. E minősége a közjegyzőnek már abból is kitűnik, hogy a közjegyzőség feladatát korántsem meríti ki az okiratok egyszerű felvétele. Elvégre is az okirat csak testileg látható lecsapódása a közjegyzőség megerőltető szellemi munkájának a gazdasági élet helyes fenntartása és az egész nemzettestnek a *hűség* és *bizalom* nagyszerű eszményével megtelítése érdekében.

A közjegyzőnek ezt a tevékenységét azonban nem szabad félreismerni. Pedig félreismerjük, ha Meisterrel (Tschch. Not. V. 1933., 29.) feltesszük, hogy a közjegyző kötelessége „tényállásokat kideríteni!” A közjegyző tevékenysége inkább abból áll, hogy tiszta tényállásokat merítsen. Ezek a tényállások az általa készített okiratban foglaltatnak. Amit a közjegyző csi-

nál, hogy tiszta tényálláshoz jusson, az *nem kiderítése* egy tényállásnak, hanem kiderítése *a felek akaratának*, ami később — t. i. az aláírandó okiratban válik csak tényállássá a jogélet és a gazdasági élet számára. Ha ezt a fontos különbséget félreismerjük, akkor a közjegyzőség tekintetében olyan téves következtetésre jutunk, amelynek magában az intézményben semmi alapja sincs és az okiratolás lényegétől távol esik. Tényállások tisztázásán bizonyos *határozott tevékenységet* értünk, pl. az állami ügyészségét. De szemünk előtt kell tartanunk, hogy az okiratoló közjegyző előtt egyáltalán nem szerepel még semmiféle tényállás, hanem fáradozásának célja ilyet *találni* és jogilag kifogástalanul kialakítani. Így rögtön kitűnik, hogy milyen messze áll a közjegyzőnek *jogmerítő* tevékenysége az egyszerű nyomozástól. A közjegyző jogmerítése, mely okirat alakjában a gazdasági életben oly jelentékeny szerepet játszik, a bírói ítékezéssel egy jelentőségű, mert miként ez, a *hűség* és *bizalom* valóságos védelmét jelenti. *Ezt* a föladatot a közjegyző, ha Meister véleményét fogadjuk el, egyáltalán nem tudná betölteni.

A közjegyző feladata valósággal sokkal előkelőbb. Meister szerint ő csupán a felek előtte kinyilvánított akaratának lemásolója lenne. Ez azonban az ő tevékenységének túl alacsony értékelése. Ő inkább megformálja, kidolgozza a felekkel való tárgyalások során, azoknak akaratát, hogy ez az akarat azután alkalmas legyen a külvilág előtt jogi formában megjelenni és a jogélet és gazdasági élet számára alkalmazhatóvá lenni.

Ha a közjegyzői működést így tekintjük, akkor nem igazolható, hogy a közjegyzőt apróbb elnézések miatt indokolatlanul magas felelősséggel terheljük meg. A vele szemben támasztott kívánalmak amúgy is nagyok. Nem csak a jogi, hanem a gazdasági, emberi és léleklani mozzanatokat is tekintetbe kell vennie és ebből a hatalmas anyagból kristályosítja ki azt, ami az adott esetben lényeges és jelentőséggel bírhat. Így ő sokkal nehezebb munkát fejt ki mint a bíró, akinek a felek előadják mondanivalóikat és ő ennek alapján ítélik saját meggyőződése szerint. A közjegyzőre, aki nem fedheti magát, mint a bíró, azzal az erős törvényi háttérrel, amely ez utóbbinak rendelkezésére áll, sokkal nagyobb felelősséget hárítunk anélkül, hogy neki ezért egyenértéket juttatnánk. Éppen akkor, ha tisztába jövünk a közjegyzőség szellemi alapjaival, ha megfelelően mélt-

tányoljuk azt a roppant munkát, melyet a közjegyző hivatásában a jogélet biztonságának megóvására fordít, akkor be kell látnunk, hogy a szavatossági gondolatot vele szemben elviselhetővé kell tennünk. Elvégre is a közjegyzőség kellő értékelésétől függ annak egész jogi helyzete. Ha a közjegyzőségben csupa formalizmust látunk, akkor nem tekinthetjük jogosulatlannak a mostani túl nagy felelősséget. De ha a közjegyző munkájában a szellemi értékének és jogmerítő tevékenységének összességét, a bírói működéssel párhuzamos jogalapító tevékenységét mérlegeljük, akkor belátjuk, hogy a közjegyzői hivatás messze eltér a formalizmustól és hogy e hivatás egyéb vonatkozásait is ehhez képest kell rendeznünk. Ma a közjegyzőség még nem az, aminek tulajdonképpen lennie kellene, ami nem az intézmény hibája, hanem a különböző államok törvényhozóinak hibája, akik ezt az intézményt különösen mostoha módon kezelték. Az egész jogrendszer egyik más vidékén sem történt oly kevés, mint a közjegyzőség terén. Még mai napig is érvényben vannak a múlt század közepéből, tehát régmúlt gazdasági korból való törvények, mely kor törvényhozása egészen más alapokon nyugodott. A tradíció szép dolog, de túlzásaiban, az emberiség őskorából való, ma már nem életképes berendezkedés megmerevedéshez vezet.

Ha szemünk előtt tartjuk a történelmet, azt látjuk, hogy mindazok a népek, amelyek a közjegyzőséget ismerték, mindig igyekeztek azt tovább fejleszteni, hatáskörét kibővíteni, szellemi tartalmát erősíteni. Sajnálatos, hogy a modern kor csak most ébred arra a feladatára, hogy a közjegyzőn segítsen. De hiába volt a közjegyzők minden nyomorúsága az utolsó 50 év alatt, ha nem sikerül végre az intézményt akképp kialakítani, hogy mint életképes szervezet álljon meg nemcsak saját államában, hanem nemzetközi téren is. A közjegyzőséget, mint okíratoló hivatalt olyan alapra kell emelni, amely képessé teszi, hogy okírataival saját állama polgárainak *kifelé is* segítségére legyen

Eicke von Repgow, a Sachsenspiegel szerzője, e művének előszavában megrázó módon jelentett ki egy egészen nagy gondolatot. Azt mondja ott: „Gott ist selber gerecht, darum ist ihm Recht lieb”. Jog és jogideál az összes népeknél *elvileg* ugyanazok, csak a jog *megnyilvánulásának formái* mások. Az okírat nem egyéb, mint egyike a jogeszmé kifejezésformáinak

és épen ezért a közjegyzőség elsősorban hivatott arra, hogy működésével a nemzeteket összekösse, mert munkáiban a jogeszmény elvileg azonos más népek jogeszményével. Ugyanaz a tartalom, csak tartója más. De kell oly tartályt találnunk, amely olyan mintakép legyen, melyet a világ összes közjegyzősége elfogadhat. Oda kell jutnunk, hogy minden közjegyző tudatával legyen nemcsak a belföldi, hanem a külföldi kartársakkal való együttműködés jelentőségével is és hogy a közjegyzőség szellemi tartalmánál fogva képes legyen végső és legmagasabb feladatát betölteni; azaz nemcsak saját országa jogi és gazdasági életének tisztaságára vigyázni, hanem a *hűség* és *bizalom* alapelveinek a nemzetközi jogéletben való érvényesülésére is közrehatni.

(Fordította: Kubinyi Elek dr.)

Jogalkotás és jogalkalmazás.

Irta: Kubinyi Elek dr.

güssingi (Austria) közjegyző.

Ez a két tevékenység folyik a nemzetéletben már a tulajdonképeni állam kifejlődése előtt is szakadatlanul. A *jogalkotást törvénybehozásnak is szokás nevezni*, holott a törvényhozás csak legelőkelőbb, legtekintélyesebb formája a jogalkotásnak, mert abban nemcsak a sajátosan ilyeneknek nevezett törvényhozó szervek, tehát végeredményben a törvényhozás gyakorlására kiszemelt egyének programjainak helyeslése s azok megválasztása által az egész nemzet, hanem az önkormányzati testületek is részt vesznek szabályrendeleteikkel, a különböző jogi személyek alapszabályaikkal, a bíróságok elvi jelentőségű határozataikkal, az egyesek szerződéseikkel, melyek egymás közt törvény erejével bírnak.

A *jogalkalmazás* viszont az állami *végrehajtó hatalom szerveinek működését*, a *tágabb értelemben vett közigazgatást* jelenti, amely szintén lehet *közvetett* is és a szoros értelemben vett közigazgatáson kívül, *magában foglalja a rendes polgári és büntető bíraskodást is*.

A törvényhozó és végrehajtó állami hatalmak közvetlen, valamint átruházás folytán közvetett működése a jogalkalmazás, továbbá az egész nemzet *jogalkotó* tevékenysége szakadatlanul

folyik és érezhető az állam nemzetközi életének kialakulásában is. *Forrása az állam szuverénitása.* Az államnál magasabb szervezet az emberiség még eddig nem termelt ki magából. A nemzetek szövetségének nincs szuverénitása és csupán a diplomáciai tevékenység új formájának tekinthető. A nemzetközi bírászkodás a *jogalkalmazás* teendőit gyakorolja ugyan az egyes államok vagy alattvalóik között, de ítéletei csak az egyes államok akaratának külön nyilvánítása, szerződészerű önkorlátozása által válnak hatályossá, enélkül nem bírnak sanctioval.

Az állami tevékenységet a *jog* légkör gyanánt veszi körül, sőt egyes tudósok szerint az állami tevékenység és a jog azonos fogalmak. Ez mindenestre áll az illető állam tagjaira nézve. A kívül állók szempontjából azonban nem mindig látszik az állami tevékenység jogosnak. De belülről nézve is vajmi gyakran meg lehet állapítani, hogy „a garat üresen jár”, vagy rosszul működik.

Az állam tevékenységének, vagyis a pozitív, a jelenleg élő jognak megismerése a *dogmatikus*, nemzetközi viszonylatban az *összehasonlító jogtudomány* feladata. A jogalkotás szabályai a közjogot, a jogalkalmazás szabályai a közigazgatási jogot képezik. Ez utóbbiba tartozik, ha megköveznek is e kijelentésemért, az anyagi és alaki magán- és büntetőjog is.

A pozitív jog egész terjedelme, vagyis a jogszabályok összeségének ismerete és magyarázata azonban még nem meríti ki a jogtudomány egész tartalmát, habár a dogmatikus jogtudomány *felölelheti a létező jogállapot kritikáját* is. Ez a bíráló tárgyalási mód azonban csupán nemleges. De a nyilvános életben szereplő állampolgár — *nem csupán a jogász* — elé, akik az államgépzet szerkezetét és működésének dübörgését megfigyelik, *még egy nagy kérdés mered: vajjon helyes-e a pozitív jog* és miként kellene azt *helyessé változtatni?* Az út, mely a helyes jog felismerésére vezet, melynek célja a nemzet életének helyes irányba terelése: a politika tudománya. Nem a politika gyakorlata, amely Concha Győző, minden idők egyik legnagyobb jogtudósa szerint nem tudomány, hanem művészet. Nem a publicisztika, amely, többé kevésbé helyes, kritikát ad csupán.

Concha Győző monumentális műve az állam keletkezését, célját, szerkezetét, a törvényhozó és végrehajtó hatalom működését a legalaposabb tudományos vizsgálat alá veszi ugyan, de a *jogalkotásnak* és a *jogalkalmazónak* épen az igazságügy kö-

rébe tartozó kérdéseit már nem tárgyalja olyan kimerítően, aminek az az oka, hogy politikájának különös része befejezetlen maradt. Alkotmánytanában részletesen beszél ugyan az állam kényszerítő akaratáról, a bírászkodásról az állami akarat végrehajtása felett és a bírászkodás különválásáról (I. köt. 491. köv. 1.) közigazgatástanában pedig a bírának a hivatali viszonyból folyó kötelelességeiről és a bírói hatalom és a tulajdonképeni közigazgatási működés eltérő jellegéről (II. köt. 86., 166., 168. l.), de magát az igazságügyi szervezetet és annak életfunkcióit egyáltalán nem tárgyalja, így pl. az ügyészségről, az ügyvédségről és a közjegyzőségről említést sem tesz, miért is mondhatjuk, hogy a nagy mű az *igazságügyi politikára nem terjeszkedik ki.*

A *helyes jog* kérdésének elválasztása az *érvényes jog* kérdésétől a *jogpolitika* tárgyköre, melynek feladatait a következőkben foglalhatjuk össze: miként kell a jogot helyesen megalkotni ott, ahol az még nincs, mikép kell azt helyesen át- és kialakítani, ahol már megvan. A jogpolitika tehát *nem az érvényben levő jog keretén belül* keresi a jogot, hanem a jogszabályt a *jog eszményében* igyekszik megtalálni vagy ahhoz hozzásimítani.

Ezt a tevékenységet a jogalkotással szemben *jogmerítésnek* szeretném elnevezni Dr. Wilhelm Glugler müncheni jogtudóssal egyetértően, aki néhány év óta mint a *pragmatikus* iskola megalkotója a német jogtudományt új vizekre terelte. A jogász tevékenység legmagasabb fokán egy eszményi medencéből merítünk, melyben a jogi ideák, az örök jogi értékek forrása csobog, s ezzel az örök értékű anyaggal öntjük le a meglévő jogot és töltjük ki annak hézagait.

Az igazságügy terén, melynek szerény munkásai vagyunk, még a *dogmatikus, történelmi és összehasonlító* jogtudomány sem érte el kifejlődésének csúcspontját. Különösen mi, közjegyzők érezzük e három irányban haladó szakmunka hiányát. Miként Berzsényi László dr. helyesen mondja, nemesak a közjegyzőséggel gyakorlatilag foglalkozó könyvre, hanem a közjegyzői intézmény elméletét tudományosan megalapozó munkára volna szükségünk, amelyhez csatlakoznánk, mint annak betetőzése, az igazságügyi politikának ide vágó része: a helyes jogról szóló tan. Az igazságügy egyes ágazatai: központi igazgatás, bíróságok, ügyészségek,

ügyvédség, közjegyzőség köréből vannak ugyan becses monográfiáink, az anyagi és alaki magán és büntető jog pedig épen nagyértékű művekkel vannak képviselve, de az igazságügyi politika még nem nyert a *helyes jog* szempontjából kimerítő feldolgozást, mely körülményre, minthogy minket főleg a mi szakjogunk érdekel s az igazságügy többi ágai pedig csupán az összefüggés szempontjából, elég itt röviden rámutatnunk. Csupán kuriozum gyanánt hozom fel azt a különös jelenséget, hogy a *magánjogi megelőzésről* sok szó folyik közöttünk s itt-ott a jogtudományban is találunk célzást a közjegyzőségnek erre az alapelve, de annak *fogalmi meghatározását, lényegét, alkalmazásának fontosságát, területének körét* még semmiféle hazai műben kifejtve nem találtam és a külföldi irodalomban is csupán Weissler Adolf hallei közjegyző „Reform der vorbeugenden Bürgerlichen Rechtspflege” című, 1900 évben megjelent művecskéjét tudom megemlíteni. Conchánál több mint ezer oldalon keresztül csak egyetlen egy helyen, a bíraskodásnak az állam végrehajtó hatalmától független alakulásának tárgyalásánál találok felemlítve az egyén „jogbiztossági szükségletét”, ami a *megelőzés szükségességére* látszik, habár nem kifejezetten, utalni. (I. köt. 498 l.) És e szomorú akorddal zárom is jubileumi elmefuttatásomat.

Megelőzés a jogélet magánjogi vonatkozásában.

Irta: Lázár Ferenc dr.

felsőházi tag, a budapesti kir. közjegyzői kamara elnöke.

A megelőzés (prevenció) elve jogéletünk büntetőjogi vonatkozásában ismert, elfogadott, helyesnek és szükségesnek tudott jogelv és illetve intézkedés.

Az ember magánjogai, vagyongjai védelme azonban az élet mind komplikáltabb volta mellett a jogok biztonságának és sértetlenségének sem platonikus deklarációjával, sem pedig a jogsértés utólagos és teljességében gyakran nem is lehető reparációjával meg nem elégedhetik.

A magánjogi jogrend teljessége és csorbitatlansága biztosítottnak csak úgy tekinthető, ha nem elégszünk meg az utólagos,

többnyire per útján elérhető és teljes reparálást ritkán jelentő jogvédelemmel, hanem olyan institúciókról gondoskodunk, amelyek mellett nem csak, hogy nem lesz szükség az utólagos reparáció sokszor bizonytalan eszközének igénybevételére, hanem a hatékony, helyesebben a káros hatású jogsértés el sem követhető s a magánjogi károkozás ellen jogrendünk eleve megvédi.

A pereskedés, amíg egyedüli útja a reparációnak — el nem kerülhető.

Keresni kell azonban azokat az az utakat és módokat, amelyek igénybe vétele mellett elkerülhetők mindazok a káros hatások és eredmények, melyek kétségtelen kísérő jelenségei és eredményei a jogviták per útján való elintézésének és amelyek a jogsértés lehetőségének kizárásával a per útján való utólagos reparáció, késői, hiányos, fogyatékos voltát s a peresztés kétségtelenül gyakran katasztrófális és többnyire irreparabilis hatásait is eliminálja.

A magyar törvényhozásnak, — elesettségekben, szegénységünkben s gazdaságilag is lesújtottságunkban, különösen törekednie kell arra, hogy olyan intézményeket vezessen be, melyek a magyar életet kevésbé komplikálttá, olcsóbbá teszik, melyek annak lehetőségét biztosítják, hogy ügyeit mindenki biztosan, világosan és utólagos váratlan komplikációk és előre nem látott kiadások nélkül intézhesse, hogy szörnyen leredukált bugdóját józan számitáson kívül eső utólagos események ne veszélyeztessék, mert a végtelenül lekorlátozott lehetőségek az ilyen utólagos problémákat nálunk ma megoldhatatlanná s az életet anyagi okokból elviselhetlenné tennék.

A magyar nép a boldog békeidők gondtalansága mellett nem kellő megfontoltsággal sokszor indulatoktól is vezetve könnyedén indított pert, azok végeredményét és risikóját nem kellően vizsgálva.

A per kimenetele, ha az nem egyezségben végződött, anyagi vonatkozásában családok existenciáját igen sokszor egészen feldulta, — de feldulta családok, vidékek belbékéjét, sőt káros hatással lehetett egyes népfajok hajlamainak, indulatainak alakulására is.

Nálunk a pereskedés egyes időszakokban szintén tulságosan elharapódzott.

Ma a gazdasági nyomorúság természetes következményeképpen kissé csökkent.

Kétségtelen azonban, hogy a csonka ország leromlott gazda-

sági ereje s a lakosság nyomorúságig elsorvadt teherviselő képessége a gazdag idők nagy Magyarországnak nagyon komplikált jogszolgáltatási, bíraskodási apparátusát nem bírhatja el.

Kétféle, sőt többfajta elsőfolyamodású bíróságra az egyszerűbb életre törekvő, a bonyodalmakat, az élet zavaró momentumait eliminálni akaró nemzetnek nem lehet szüksége, de viszont múlhatatlanul szüksége van arra, hogy magánjogainak védelmére szintén sokkal egyszerűbb világosabb, olcsóbb, célravezetőbb és ne utólagos és bizonytalan eszközök álljanak rendelkezésére és ezért komolyabban hozzá kell nyulni a prevenciónak elismert, de inkább csak a büntető jogi viszonylatokban alkalmazott intézményéhez ami az életnek és a gazdasági berendezkedésnek sok sok zavarát, kárát és nehézségét képes elhárítani, megoldani és sok hiábavaló izgalmat, irreparabilis veszteséget, a társadalmi és egyéni élet feldúlását eleve kivédeni és az emberi életet jobbra, egyszerűbbé, zavartalanabbá és egyenletesebbé teheti.

Keresem tehát a magánjogi prevenció eszközeit és amidőn a jogrend védelmét a perek elkerülésével és előzetes eszközökkel óhajtom elérni, egyik legalkalmasabb eszköznek tűnik fel előttem a közjegyzői intézménynek megfelelőbb és intenzívebb igénybevétele.

A közokirat kizárja az okirathamisítást, biztosítja, — ami nagyon fontos, — a telekkönyvi keresztülvitelt igénylő ügyekben a telekkönyv biztonságát, hogy senki ingatlanát hirtelen nélkül bűnös kezek át nem ruházzák, meg nem terhelik, — amely bűncselekmények nem is ritkák, az általuk okozta kár igen nagy lehet s harmadik jóhiszemű birtokos kezén pedig, már jóvátehetetlen.

A tanusítások minél szélesebb körre kiterjesztése a tényállásoknak nem vitatható biztonságát és eleve bizonyított voltát eredményezné.

A közokirati kényszer széles körre kiterjesztése kiküszöbölné az állampolgárok közt felmerülő felesleges jogviták túlnyomó részét, — a tiszta, világos, a felek akaratát és jogviszonyait precíz tartalmazó, félreértést nem engedő okiratok és illetve az azokban gyökerező jogügyletek a társadalom belső békéjét harmonikus, gondtalanabb, zavartalanabb életét, a tiszta számítást, a gonosz praktikák, kijátszások és visszaélések, rászedések és megkárosítások kizárását biztosítaná s a társadalmi és igazságügyi politika helyes szempontjaiból szinte ki sem számítható előnyöket jelenthetne.

Vétek és bűn az emberi társadalom ellen, nem alkalmazni azokat az eszközöket és társadalmi berendezéseket, melyek az

ügyis szörnyen nehéz és komplikált emberi életet tisztábbá, egyszerűbbé, zavartalanabbá és gondtalanabbá tenni hivatottak.

Ilyen eszköz a jogélet magánjogi vonatkozásában is a prevenció, melyet applikálni a törvényhozás sürgős feladata, erre a figyelmet felhívni pedig nekünk elsőrendű kötelességünk.

Ha a kontárok kezéből kivesszük a kárt-okozó munkaeszközt s azt a jó és hasznos eredményeket létrehozni képes szakértő munkások kezébe adjuk, az nem bűn, hanem egyenesen kötelesség s ha azt az ipari munkát illetően a magyar törvényhozás már szankciók alkalmazásával elrendelte, azt hiszem, a legmagasabb kvalifikációval rendelkező s igen nagy társadalmi kihatású szellemi munka ugyanezt igényelheti.

Ezért mi, mint jó ügyért küzdeni fogunk!

A közjegyzőség jövője.

Írta: *Galánffy János dr.*

felsőházi tag, a debreceni kir. közjegyzői kamara elnöke.

Első tekintetre fantasztikusnak és szinte a költészet birodalmába tartozónak látszik egy jogi intézmény jövőbeli alakulásának, a jogi életben való hatásának, felvirágzásának, vagy lesüllyedésének megrajzolását megkísérelni. Aki erre vállalkozik, vagy a nagyozolás, vagy a komolytalanság vádjának teheti ki magát, hiszen méltán lehet vele szemben felvetni azt, hogyan rendelkezhet a jövőbe való látással, ami minden halandó ember előtt el van vonva és szemére lehet vetni azt, hogy könnyű távoli jóslatokba bocsátkozni, amikor — a kortársak közül — úgy se lesz senki, aki jóslatainak helyességét ellenőrizhetni fogja.

És mégis, mióta Spengler Oswald a maga nagy történetfilozófiai művét (*Untergang des Abendlandes*) megírta, úgy látszik, hogy a nyugateurópai kultúra történetét, — legalább is fő vonásaiban — előre megrajzolni, e kulturának reánk jövő korszakait, e korszakok főbb irányait és eseményeit meghatározni nem lehetetlen feladat, mert a történelemnek logikája van, mert az egyes történéseken túl és felül, a történeti emberiségnek megvan a maga metafizikai strukturája, mert megtanultuk, hogy az egyes nagy emberi kulturák élő organizmu-

sok, amelyeknek ép úgy, mint más organizmusoknak körülbelől meghatározott idejű életük és ez életen belül azonos fejlődési és lehanyatlási korszakaik vannak és mert van egy olyan csodaeszköz, a történeti homológia, amelynek segítségével az eddig ismert és már letűnt kulturák (babiloni, egyiptomi, antik stb.) nagy korszakainak és eseményeinek megfelelő s ezután következő korszakait és eseményeit a nyugateurópai kulturának — amazoknak okvetlenül bekövetkező ellenképeit — előre lehet látni.

Ha pedig meg lehet határozni annak a korszaknak, amelyben élünk a tartalmát, azokat az eszméket, amelyek ezt a korszakot mozgatják és azt az irányt, amelyben a fejlődés történik, valamint a mondott úton meg lehet határozni ugyanezeknek a később reánk következő korszakokban való alakulását is: akkor hozzávetőleges biztonsággal lehet nyilatkozni arra nézve is, milyen lesz a mi intézményünk, mint a nyugateurópai kultúra egy kis részlet-jelenségének alakulása; felfelé vagy lefelé tendál-e ennek élete, elérheti-e és mikor érheti el kulminációját. Ezen az alapon kívánok a címben feltett kérdésre válaszolni, hozzátéve, hogy fejtegetésemet csupán tapogatózó, óvatos kísérletnek kérem tekinteni.

A nyugateurópai, az egyiptomi, és a kínai kultúra — Spengler szerint — a gondoskodásnak ős-érzését uralja. Az antik (görög-római) kulturának pontszerű, euklideszi felfogása csak az „itt”-et és „most”-ot érezte s ugyanez volt az indus kultúra felfogása is; mind a kettőben olyan volt az ember, mint valami növény, mely a létnek akarat nélkül, gondtalanul van odadobva. Így például megelégedett mindenik a nemzés és születés tényével, míg a nyugateurópai lélek ezzel szemben a mélységes és gondoskodó anyai szeretetet állította. Az anyai szeretettől egyenes út vezet az apai- s innen az állami gondoskodáshoz. Az egyiptomi, — a kínai és nyugateurópai államok ilyen gondoskodó államok (noha az államnak, mint különálló organizmusnak nem az alattvalóiról való gondoskodás, hanem saját magának, mint öncélnak más, vele azonos organizmusokkal szemben való fentartása a rendeltetése), míg az indiai és antik államokban a „carpe diem” a fő életelv. Az antik és indus nemzetgazdaságban a napról-napra való élés a szabály, rablógazdálkodást folytatnak itt s a feleslegeket a népesség közt szórják szét. Amint politikai, úgy gazdasági tekintetben

sincs távolbagondolás, nincs vízlevezetés, nincs erdősítés, állat- és növénynevelés, vagy gazdaképzés, nincs gyermek és anya- védelem; a gyermeket s az anyaságot még művészetük sem ismeri. Hagyják a jövőt közeledni, de nem munkálják azt.

Az egyiptomi, kínai és nyugateurópai államok pedig, különösen az utóbbiak a jövő akarásának és előkészítésének olyan hatalmas példáit mutatják, ami már többé túl nem szárnyalható. A régi Egyiptomban olyan nagystílű gazdasági szervezet van, amely a kultúra egész képét betölti, telve renddel és szorgalommal, ami a reánk maradt képek ezreiből beszél; az ősi Kínában egy remek adminisztráció mellett, (melyről a Dsulí olyan képet ír le, hogy emiatt később a könyv valódiságában és egykorúságában kételkedtek) az istenek és mondabeli császárokról szóló mithoszok állandóan a földkultúra szent feladatait emlegetik; Nyugat-Európában pedig a közgazdaság a szerzetesrendek minta agrár-kultúrájával kezdődik, mocsár kiszáritás, erdőirtás és telepítés, talajjavítás, állat- és növényneveléssel folytatódik s anya- csecsemő- és gyermekvédelemben, nagy- szerű népjóléti intézményekben, társadalombiztosításban, pompás kórházakban és klinikákban s óriási módon kifejlődött nemzetgazdasági tudományban kulminál, sőt e kultúrában az idő megbecsülését és a jövő igenlését a művészet is dokumentálja azáltal, hogy a gyermek-portrékat és családi képeket, — amelyek a multnak a jövővel való összekapcsolását jelképezik — a festészetben olyan nagyon előtérbe állítja.

Ha a gondoskodásnak ez az ős-érzése politikai, nemzetgazdasági és művészeti téren ilyen nagymértékben megvan, akkor nem hiányozhat ez a jogélet, a jogszolgáltatás terén sem. Hiszen a jog is az emberi élet egyik hatalmas megnyilvánulása s a jogélet éppen olyan része és iránya az ember életének, mint a politika, gazdaság, vagy művészet. És valóban, a nyugateurópai államokban, főként azokban, amelyek a nyugateurópai kultúra születésének helyéhez — Spengler szerint Franciaország északi része — közel esnek, tehát Franciaországban, — Németországban és Olaszországban a jogigondoskodás, vagy másképen az előzetes jogvédelem, az az állami intézkedés t. i., amely azt kívánja biztosítani, hogy az állampolgárok a maguk jogügyleteinek, jogviszonyának elrendezésénél teljesen megbízható, szakértő jogászok közreműködésével éljenek és csak úgy legyenek elrendezve, hogy minél kevesebb ok és szükség legyen az utó-

lagos reparálásra, a perre, erősen kifejlődött és magasra emelkedett az előzetes jogvédelem speciális szerve, a közjegyzőség is. Ugyanez az útja a fejlődésnek hazánkban is, amely kétségtelenül a nyugateurópai kultúrához tartozik, de amelybe a nyugateurópai eszmeáramlatok és intézmények, távolabbi fekvése és kedvezőtlen történeti körülményei folytán, mindig későbbben jutottak el, illetőleg alakultak ki.

És mert kormányozni annyit tesz, mint előrelátni s az igazi államférfiúnak beleszületve kell lenni a maga korába, ennek a korszaknak az eszméit kell megérteni, ezeknek az eszméknek gyakorlati megvalósítását kell munkálni: ennél fogva a helyes igazságügyi politikának az a feladata, hogy az előzetes jogvédelmet minél jobban kiépítse és annak szervét erősítse, mert máskülönben úgy jár, mint azok az antik és indus politikusok, akik — miként fentebb kifejtve volt — hagyják, vagy tűrik a jövő közeledését, anélkül, hogy azt munkálnák.

A nyugateurópai kultúrának az a korszaka, amelyben mi élünk, a történelmi homológia szerint megfelel az egyiptomi kultúrában a Hykszosz (elvetemedett) korszaknak, amely a III. Sesostris alatt hatalma csúcspontjára jutott régi birodalom összeomlásától az új birodalom császárságáig (Kr. e. 1788—1580), — a kínai kultúrában a „küzdő államok”-korának, amely a Dsu dinasztia bukásától a császárság kialakulásáig (Kr. e. 480—230), — az antik kultúrában a hellenizmus korának, amely Nagy Sándortól Julius Cézárig (Kr. e. 300—50) terjed. Ez a korszak megkezdődött a napoleoni háborúkkal, ettől kezdve körül-belől 250 évig tart és végződik egy új cezarizmus kialakulásával. Ebben a korszakban — azonos módon mint az előzően említett homolog korszakokban — fejlődik ki a demokrácia, a liberalizmus, a pártok uralma és ezek egyenes következményeként a mindent felülmuló pénzuralom, és ennek a korszaknak a végén kezdődik az engesztelhetetlen küzdelem a pénz- és politikai diktatura közt, amely az utóbbiak teljes diadalával végződik s kialakul a cezarizmus, amely ugyan „a demokrácia talaján nő fel, de gyökereit mélyen bocsátja le a vér- és hagyomány alsó rétegeibe.” Ez a cezarizmus, bár a világ, mint magántulajdon felett forma- és korlát nélkül uralkodik, mégis nagy feladattal bír, azzal, hogy a világról fáradhatatlanul gondoskodják, ami magasfokú becsületérzést és kötelességtudatot feltételez. Ezzel a cezarizmussal kezdődik meg a nyugat-európai

kultúrának egy — fájdalom csak körül-belől két évszázadig tartó — szebb és boldogabb korszaka és ez a korszak lesz a legteljesebb központi hatalomnak és a legnagyobbfokú gondoskodásnak a kora. Igazi nagy gondoskodást ugyanis csak nagyon erős központi hatalom tud kifejteni és az igazi jogrend is csak egy ilyen nagyon erős központi hatalmon alapulhat. És mert a legnagyobbfokú gondoskodás és igazi jogrend az előzetes jogvédelem legteljesebb mértékben való kifejtését vonja maga után: ebből arra kell következtetni, hogy ez a korszak lesz az előzetes jogvédelemnek és közjegyzői intézménynek a fénykora.

Az örökösödési eljárás reformja.

Irta: *Holitscher Szigfrid dr.*

budapesti kir. közjegyző, a budapesti kir. közjegyzői kamara elnökhelyettese.

Az 1894:XVI. t. c. az osztrák rendszerrel szemben, — mely az officiositás elvének merev alkalmazásával minden hagyatékot kényszerítőleg állami hatósági beavatkozás tárgyává tesz, úgy hogy az örökölt javak birtokbavétele és megosztása minden esetben csupán bírósági beleegyezéssel történhetik — elvileg az inofficiositás alapjára helyezkedve, a halálesettel beálló jogviszonyaik rendezését a felek csak kivételesen korlátozott magán-tevékenységének engedte át. Az örökösödési eljárás ezen alapvető kérdésében még ma is túlnyomóan az a téves jogász közvélemény uralkodik, hogy csupán a két rendszer között lehet választani és akkor a választás nem eshetik a kötelező hagyatéki eljárásra, mely az örökség mintegy bírói őrizetbevételével, az örökös kezelési és értékesítési jogának megszorításával és a hagyatékátadásnak a bírósági eljárás lassuságából és körülményességéből következő elhuzásával, — közgazdasági szempontból és a jogos magánérdeket tekintve, egyaránt káros és kerülendő. Ezzel szemben mindenekelőtt reá kell mutatni azokra a hátrányokra is, amelyekkel viszont az állami beavatkozásnak kivételes eseteken kívül teljes mellőzése szükségképen együttjár, nevezetesen arra, hogy a feleknek öröklési jogviszonyaik rendezésében teljesen magára való hagyása ezen jogviszonyok állandósuló rendezetlenségére és a hagyatéki eljárásban megvalósuló

előzetes jogvédelem és a perreutasítás hiánya a gyakran csak hosszú idő múltán meginduló és annál nehezebben elbíráható perek elszaporodására vezet. Hozzájárul ehhez a kincstári érdekeknek a mai államgazdasági viszonyok mellett fokozott súlylyal bíró szempontja, mert ha az ingatlanoktól eltekintve, minden egyéb hagyatéki értékek birtokbavétele és megosztása egyáltalán állami beavatkozás és ellenőrzés nélkül történhetik, az ingó hagyaték, amint a tapasztalat bizonyítja, az esetek túlnyomó számában az öröklési illetéket vagy egészben, vagy legalább nagyrésztben elkerüli, már pedig ma, amikor az adók és illetékek más téren súlyosan és elkerülhetetlenül terhelik a magángazdaságot, egy gazdagodási adónak és minden eszközzel való biztosításának jogosultsága teljesen vitán kívül áll.

De egyáltalán helytelen az örökösödési eljárás szabályozásának két alapvető kérdését, hogy t. i. az öröklési jogviszonyok rendezését az állam végezze-e avagy az a felek magánműködésének engedjék-e át, mereven és olyképpen szembeállítani, mintha minden más lehetőség ki volna zárva. Középuton haladó megoldást is lehet találni, ha magát a rendezési kényszert megtartjuk, és pedig minden számbavehető hagyatékra kiterjesztve, de egyúttal kivesszük azt az állami hatóságok és nevezetesen a bíróság kezéből. Nem magát a kötelező hagyatéki eljárást kell elejteni, vagy amint mai törvényünk teszi, kivételes esetekre korlátozni, hanem annak a bíróság kezébe való helyezését kell megszüntetni és a bíróság hatáskörét csupán az ellenőrzésre és a kényszerítő jellegű bírói cselekményekre szorítani, mert csakis a bírói eljárás az, melynek el nem kerülhető hosszadalmassága és nehézkessége gazdaságilag az örökség bírói lefoglalására vezet és emellett a bíróságot olyan eljárási teendőkkel terheli, melyek a bíróság sajátlagos hivatásán, az ítélezésen kívül esnek. Ha ellenben a mai hagyatéki eljárási teendők megszüntetése nélkül, azokat a kir. közjegyző hatáskörébe utaljuk, aki bizonyos jogi hatályú tényeknek közhitű tanúsítására ugyan államilag kirendelt, de magánmegbízásban eljáró igazságügyi közeg, akkor egyfelől nem veszélyeztetjük a kötelező és közhitű hagyatékredezésben megvalósuló jogbiztonságot és a kincstári érdeket, másfelől a hagyatéki ügyek elrendezését elvileg

és gyakorlatilag az érdekelt felek magánműködésére hagyjuk, ép úgy, ahogy senki sem állíthatja, miként bizonyos jogügyletekre, pl. a házassági vagyoni rendezésekre az u. n. közjegyzői kényszer előírása, ezen ügyek rendezését a felek magánműködése alól bármiképpen is elvonná. A vagyoni áthárítás haláleseti címe nem változtat annak jogi természetén és az ép olyan magánműködésű, mint az élők közötti vagyoni áthárítás. Ahol pedig a magánjogi forgalomban bizonyos szempontok a közhitű tanúsítást igénylik, ott élők közötti vagy haláleseti címről legyen szó, arra csak a kir. közjegyző lehet hivatva, akinek ez sajátlagos rendeltetése.

Ez volt az alapgondolata annak a tervezetnek, amelyet az örökösödési eljárás módosításáról 1911. évben az igazságügy-minisztertől megbízást nyert néhai Charmant Oszkár felkérésére részletes indokolással készítettem és amely akkor az igazságügyminisztériumhoz be is nyújtottam. Ez a tervezet a bírói teendők köréből az eljárási cselekmények két csoportját vette ki és utalta a közjegyzők hatáskörébe. Az első csoportba tartoznak bizonyos előkészítési cselekmények, nevezetesen a halálesetfelvétel, a végrendelet kihirdetése és a leltár körüli bírói teendők, valamint a hagyatéki tárgyalás elrendelése. Ezen javasolt újításokat az 1927. évi IV. t. c. jobbjára átvette és azok a gyakorlatban be is váltak, így azokkal továbbra foglalkozni nem kell. Ellenben nem tette magáévá ez a novella az említett tervezetnek az eljárás tárgyalási szakába eső leglényegesebb újítását, — amely ellen a ministeri indokolás szerint „több oldalról aggodalom merült fel”, — t. i. a mai bírósági hagyatékátadó végzésnek a közjegyző által kibocsátandó közhitű tanúsítvánnyal, egy u. n. örökösödési és hagyományi bizonyítvánnyal való helyettesítését. Ezen és még azzal összefüggő, az azóta tett tapasztalatokból folyó némely további reformjavaslatot kívánok az alábbiakban ismertetni és a rendelkezésemre álló helynek megfelelő rövideggel indokolni.

1. A mai hagyatékátadó végzés sem jelenti az örökség tényleges birtokbaadását —, ami nem is volna összeegyeztethető anyagi jogunk ipso jure öröklési alapelveivel —, hanem, amint az 1894:XVI. t. c. ministeri indokolása is kiemeli, a hagyatékra vonatkozóan öröklés útján szerzett jogok hatósági igazolásában, az érdekelték között létrejött megállapodások hitelesítésében áll, tehát nem egyéb közhitű tanúsításnál és így el-

vileg sincs akadály a annak, hogy az a kir. közjegyző hatáskörébe utaltassék. Gyakorlati szempontból pedig a kir. közjegyzőnek erre alkalmas volta nem szenvedhet kétséget, mert elméleti képesítése a bíróéval azonos, szakgyakorlata pedig e téren sokkal kizárólagosabb és állandóbb. Ha tehát a hagyaték tárgyalása az összes érdekelt felek részvételével folyt le és közöttük az összes kérdésekben teljes megállapodás jött létre, a közjegyző fejezze be az eljárást a mai hagyatékátadó végzésnek megfelelő tartalommal bíró u. n. örökösödési bizonyítvány kibocsátásával és ennek alapján ő intézkedjék a telekkönyvi jogok átíratása, a letétben lévő értékek kiadása, valamint az öröklési illetékek lefizetése és biztosítása iránt is. Mindez elvileg is, épúgy mint az összes közjegyzői functiók, a felek magánmegbízásának keretébe eső közjegyzői ténykedés jellegével bír és épen azért nem szenvedhet kétséget, hogy az eljárás menetének lényeges egyszerűsítésével és gyorsításával fog járni. Csupán ha a tárgyalás nem az összes érdekelt részvételével folyt le, tehát a praeclusio esete forog fenn, vagy nem az összes felek egyetértő megállapodásával nyert befejezést, tartassék fenn a mai bírósági hagyatékátadás, illetve perreutasítás. Emellett a közjegyző örökösödési bizonyítványa ellen a feleknek széleskörű előterjesztési jog adassék és jogukban álljon az is, hogy egyáltalán kívánhassák a közjegyzői örökösödési bizonyítvány mellőzésével a bírósági hagyatékátadást. Ilymódon kivételes esetektől eltekintve a hagyatéki ügyek túlnyomó részénél a bíróság közreműködése teljesen mellőzhető lesz. Különben is a tervezet ezen javaslatát az 1912:VII. t. c. 29. és 30. §-aiban az u. n. osztálykivonatokkal érdemileg már voltaképen magáévá tette és ezek a gyakorlatban teljesen be is váltak. Csupán felesleges munkamegisméltést és erőpazarlást jelent tehát a bíróság terhére mégis fentartott „hagyatékátadó végzés” az azzal teljesen azonos tartalmú, a közjegyző által elkészített és a felek által jóváhagyott osztálykivonatok alapján.

2. Ha a hagyatékhoz ingatlan vagy jelzálogos követelés tartozik, hivatalból meginduló örökösödési eljárásnak és hagyatéki tárgyalásnak legyen helye és a novella által is fentartott mai hirdetményes eljárás és az örökösödési és hagyományi bizonyítvány egészen töröltessék el. Mai törvényünk minden ingatlan hagyatékra az eljárási kényszert, — mely a telekkönyvek rendezettsége érdekében nem is kerülhető el — alkalmazza ugyan,

de ezt kerülő úton teszi, mert csak abban az esetben, ha a felek 3 hónapon belül nem veszik igénybe a hirdetményes eljárást, indul meg a rendes örökösödési eljárás. Hogy mi a célja és indoka ennek a bifurcaciónnak, nehéz volna megmondani. A felek rendelkezési szabadsága így is csupán az egyformán kényszerű két út közötti választásra szorítkozik és a hirdetményi eljárásban semmivel sem nagyobb. A novella óta a közjegyzői díjak megtakarításának szempontja is megszűnt, ellenben a közjegyző által elkészített tárgyalási jegyzőkönyv helyett többrendbeli írásbeli beadvány szükséges és így a hirdetményes eljárásnál nem mellőzhető jogi képviselőt még külön és semmiféle szabályozásnak és ellenőrzésnek alá nem vetett költséget okoz. A rendes örökösödési eljárás alapelvét képező hatósági nyomozás és cognitio, mely az öröklési joguk valóságát biztosítja és ezért egyedüli elfogadható indoka a rendezési kényszernek általában, a hirdetményes eljárásnál egyáltalán nem érvényesül, mert a bíróságnál kifüggesztett, vagy a hivatalos lapban közzétett hirdetmény nyilvánossága egyszerű fictio, amelyre nem lehet alapítani a valóságnak megfelelő öröklés biztosítékait. Minden amellet szól tehát, és semmi ellene fel nem hozható, hogy a gyakorlatban a novella óta ugyis elsorvadt mai hirdetményes eljárás végképen eltöröltessék.

3. Bizonyos értékhatáron (pl. 5—10.000 P) felüli ingó hagyaték esetében is hivatalból induljon meg a rendes örökösödési eljárás, amint ezt már a legutóbbi kamaraközi értekezlet javasolta. Azokra a hátrányokra, melyekkel az öröklési jogviszonyok rendezésének a felek szabad akaratelhatározására és magántevékenységére való bizása az előzetes jogvédelem és az öröklési illeték biztosítása szempontjából jár, már fentebb reámutattunk. Másfelől a kényszerű rendezésnek, amint javasoltuk, nem a bíróságra, hanem a felek magánmegbízásában eljáró közjegyzőre való bizása ép oly kevésbé korlátozza a felek rendelkezési szabadságát, mintahogy arról a közjegyzői kényszer alá eső, élők közötti jogügyleteknél sincsen szó. Ilymódon az eddig mereven szembeállított mindkét rendszer hátrányait elkerülhetjük, anélkül, hogy előnyeiket veszélyeztetnők. Jelenlegi örökösödési eljárásunk megalkotása óta alapjában megváltoztak a viszonyok és a felfogások és ma, amikor minden téren és az eddig teljesen szabad magángazdaságban is az állami beavatkozás az eddiginél sokalta nagyobb tért foglal, nem lehet

ellenvetést tenni, ha annak a halálesettel összefüggő jogviszonyok közérdekű rendezése terén is az eddiginél nagyobb befolyást engedünk. A javasolt új szabályozás mellett a bíróságnak túlterhelésére sem lehet többé hivatkozni, másfelől a közjegyzőktől az új hatáskörnek külön díjazás nélkül való vállalását csak akkor lehet elvárni, ha a hagyatéki ügyek szaporodásában kárpótlást nyernek.

4. A végrendeleti végrehajtó jogköre mai jogunkban egyáltalán nincsen szabályozva, az örökösök beleegyezése nélkül voltaképen semmiféle dologi rendelkezési jogosultsága nincsen és ilyenel a végrendelet sem ruházhatja fel. Ezen kérdés szabályozása ugyan az anyagi jogba tartozik, de látjuk, hogy mai eljárási jogunk is (1894:XVI. t. c. 78. és 79. §.) pl. az utóöröklésre vonatkozó, részben anyagi jogszabályokat is tartalmaz. Magánjogi törvénykönyvünk belátható időben nem várható megalkotásáig eljárási jogunkban lehetne tehát módot találni arra, hogy a végrendeleti végrehajtónak a hagyaték akadálytalan liquidációja érdekében kívánatos és az örökhagyó által akart jogköre a gyakorlatban megvalósulhasson. Természetesen anélkül, hogy az angol joggal a hagyatékaknak nem közvetlenül az örökösökre, hanem elsősorban a végrendeleti végrehajtóra való átháramlását meghonosítani akarnók, mindazonáltal lehetővé kellene tenni, hogy az örökhagyó a hagyaték rendezését, a tartozások és hagyományok kifizetését és az örökösök kielégítését a végrendeleti végrehajtóra bízassa olyképen, hogy ebben egyik vagy másik örökös által se legyen akadályozható. Ma a végrendelet sem adhat a végrehajtónak semmiféle dologi hatályú rendelkezési jogot és így azokban az esetekben, amikor nagyszámú, egymással össze nem hozható örökösök vannak, miután a hagyatéki bíróságnak perenkívüli beavatkozási joga is teljesen bizonytalan alapokon nyugszik, a hagyatéki vagyontárgyak értékesítése minden végrendeleti intézkedés dacára kivételes esetektől (1894:XVI. t. c. 95. §. b., c., e.) eltekintve — egyáltalán nem és ezekben is csak árverés útján történhetik és a hagyaték rendezése beláthatatlan időre halasztatik.

A Nyugdíjintézet bérháza.

Irta: *Fekete László dr.*

m. kir. kormányfőtanácsos, kir. közjegyző, a Kir. Közjegyzők és Közjegyzőjelöltek Nyugdíjintézetének elnöke, a Kir. Közjegyzők Közlönyének főszerkesztője.

A jubiláló Magyarországi Kir. Közjegyzők Országos Egyletének tagjai majdnem teljesen ugyanazonosak a Kir. Közjegyzők és Közjegyzőjelöltek Nyugdíjintézetének tagjaival, mely utóbbi — céljait tekintve — *részlegesen* a jubiláló Egylet bizonyos feladatkörét illetőleg annak quasi successora; hiszen emlékezünk, hogy mielőtt a Nyugdíjintézet életre hivatott volna, más jóléti intézmény hijján az Egylet volt az, mely ha sokkal szerényebb keretek közt is s nem rendszeresen, a szűkölködő rokkant kartársaknak, tagjai inséges hátramaradottjainak mindenkor segítségére sietett.

Ennél a kapcsolatnál fogva a jubileumot a magunk részéről azzal akarjuk megünnepelni, hogy röviden itt adunk számot a fiatal Nyugdíjintézet eddigi működéséről s különösen annak a legutóbbi napokban elhatározott bérház-építkezéséről.

Mikor a Nyugdíjintézet jelenlegi vezetősége tisztét átvette, három feladatot látott megvalósítandónak: *a belső ügykezelésnek* — mondjuk úgy: *megreformálását, a Szabályzat módosítását és az Intézet tőkésíthető vagyonának megfelelő befektetését.*

Ezek közül az első két feladat megvalósult, a harmadik pedig a megvalósulás útján van.

Az ügykezelés — s ezt nem mi, hanem érdeklődő kartársaink személyes meggyőződés alapján mondják: *tökéletes.* A főkönyvet helyettesítő kartotékok — melyeket a vezetőség az Intézet megalakulásától kezdve visszamenőleg (mintegy 7000 tétel) minden külső segítség nélkül maga minden egyes tételt átvezetve fektetett fel s azóta a legpontosabban tovább vezet s a minden egyes tagra vonatkozó valamennyi adatot, levelezést feltüntető személyi kartotékok lehetővé teszik, hogy egy pillanat alatt mindenkire nézve minden adat rendelkezésre áll.

A Szabályzat módosítása — az Igazságügyminiszter Úr a balatonfüredi intézeti közgyűlés óhajait majdnem teljes mértékben honorálván — megtörtént és a kívánt módosításokat felölelő, egységes szerkezetű új Szabályzat, a 15600/1934. I. M. számú rendelet folyó évi június hó 15. napjával életbelépett.

Súlyos gondot jelentett a vezetőség részére a harmadik feladat, az *Intézet tőkésíthető vagyonának befektetése* s hogy e téren is megtörtént az elhatározó lépés, azt ez ünnepi számban bejelentetni különös örömünkre szolgál.

Az imént hivatkozott igazságügyminiszteri rendelet 49. §-a szerint a tőkésíthető vagyont megfelelő jövedelmezőségű ingatlanokba is lehet befektetni. Bár a rendelkezés módot nyújt másirányú befektetésekre, talán vitán kívül áll, hogy a mai viszonyok közt csak az ingatlanba való és pedig *fővárosi bérházba való befektetés* a célirányos.

Ez elvi elhatározásra jutva az intézőbizottság — s ez nyugodt lelkiismerettel elmondhatjuk — a *quam in suis rebus diligentia* fokát meghaladó gondossággal eljárva, másfél esztendő alatt több, mint száz házvételi s építési tervvel a legbehatóbban foglalkozott. Mondanunk sem kell, hogy ily objectum megszerzésénél igen sok szempont játszik közre, fekvés, értékemelkedési lehetőség, az épület minősége, a lakások kiadhatása, jövedelmezőség, adómentesség stb.

Az intézőbizottság közel száz kész bérházat tekintett meg s vette azok megvételének ügyét beható tanácskozás alá s ezek közül olyant, melyet minden tekintetben megfelelőnek ítélt volna, nem talált. Ezért, de meg azért is, mert *a mai viszonyok közt munkaalkalmak nyújtása s így az oly sok munkanélküli legalább egy töredékének megsegítése* — mint ezt a közvélemény egyes közületek házvétéleivel kapcsolatban épen napjainkban erősen hangsúlyozza — *ügyszólván kötelesség*, az intézőbizottság egy — *a Szent Imre városban a Horthy Miklós körtéren építendő bérház megépítése mellett döntött.*

A döntésnél természetesen egyik legfőbb szempont volt a rendelkezésre álló anyagi erő; az építkezés befejeztével meglévő tőke adta meg azt a maximális határt, ameddig az intézőbizottság véleménye szerint el lehet menni; először mert a Szabályzat hivatkozott paragrafusa a hitelműveleteket kizárja, másodsor azért, mert ha voltak is idők, melyek az adósoknak kedveztek, mikor egy villamosjegy árával jelzálogteher kifizethető volt, ezek az idők meggyőződésünk szerint vissza nem térnek, de ha e meggyőződésünk tévesnek is bizonyulna, az Intézet rovására kísérleteznünk, va *banque politikát* üznünk nem lehet, másfelől az adósság csinálás — sajnos, elég példát látunk — keserves helyzeteket teremthet.

Kir. Közjegyzők és Közjegyzőjelöltek Nyugdíjintézetének Budapesten
XI., Horthy Miklós körtéren épülő bérháza.

Az anyagi keret így adva lévén, természetesen *nem szabad valami hatalmas objectumra gondolni, hanem e keretbe illő szerényebb bérházra.*

A döntéssel szemben — előrelátjuk — lesz egyeseknek más véleménye, sőt talán a gáncsos kritika sem fog elmaradni — még a háborús időkből ismert a típus, aki mindent jobban tudott itthon és utólag —, hallottunk már is például könnyedén odavetett véleményt, hogy a modern építkezések kártyavárak, — (mintha nem egy tudománynak: a statikának törvényei szabnák meg a szilárdságot, amit ugyancsak hatályosan ellenőriz a fővárosi építési szabályrendelet, a mi esetünkben még ezenfelül a Közmunkák Tanácsának ad hoc szigorú előírása s mintha a régi világ túlvastag falazata nem volna egyszerűen nemzetgazdasági kár) — az intézőbizottság lelkiismerete abban az irányban, hogy alapos megfontolás után, az intézőbizottság kebelébe nem tartozó, kompetenseknek tartott, nagytekintélyű kartársak s műszaki tanácsadók értékes szavainak meghallgatásával legjobb tudása szerint döntött, nyugodt.

Az intézőbizottság munkaterhe szempontjából sokkal könnyebb lett volna — a 8.75% illetékkal nem törődve — egy kész házat venni, mintsem az építkezéssel járó sokkal több gondot, utánjárást vállalni, az azonban szívesen veszi a vállára ezt a nem csekély munkatöbbletet, ha meggyőződése szerint az Intézet így jobban jár.

A már építés alatt levő bérházunk fekvése megfelelő. A XI. kerületnek, a Szent Imre városnak ez a része erős fejlődést mutat, a Horthy Miklós körtér pedig, különösen az építés alatt álló Boráros-téri híd elkészülte után, erős forgalmi gócpont lesz. A Budapesti Hírlap ez évi október 6.-iki számában így ír:

„A Horthy Miklós körtéren a déli köríven hosszú ideig állt ott az a mintaállvány, melyet a Közmunkák Tanácsa állítatott fel, hogy a felépítendő új épületekkel együtt a tér artistikus hatásáról magának képet alkosson. Ekkor vetette el az árkádos megoldás gondolatát s kimondotta, hogy egységes homlokzatú kiképzést kíván. Most, miután, kivételesen, erre a szektorra megadták a 25 éves házadómentességet, egyszerre elkelt mind az öt telek, sőt az új telektulajdonosok már sorra benyújtották az építési engedélyeket is.”

A Magyarság ugyancsak ez évi október 6.-iki számában „Öt bérpalota építésével indul el a Lágymányos-City a megvalósulás felé” című cikkében ezeket írja:

„Örömet fog okozni a budai új XI. kerület lakosságának legfrissebb hírünk, hogy a Horthy Miklós körtér déli szektorán, a Fehérvári és Horthy Miklós út között, mely eddig üresen állott s a mögötte felépült új házak ormóttan tűzfalaival a leg-sivárabb városképet nyújtotta, nyomban azután, hogy a pénzügyminisztérium a teljes házadómentességet megadta, valamennyi telek elkelt, sőt az új tulajdonosok már az építési engedélyeket is benyújtották. Egyszerre fog itt öt hatemeletes bérpalota épülni, mégpedig a Közmunkatanács határozata folytán egységes homlokzatkiképzéssel és 25 méter főpárkány-magassággal, amelyből csak a középső épület impozáns, 36 méter magas óratornya fog merészen kiugrani. *A déli szektor kiépítésével s az előtte elterülő, 1000 négyszögöles parkkal véglegesen lezárul Budapest egyik legszebb terének, a Lágymányos cityjének valóban artistikus kiképzése.*”

A keresett lakástypus — nemesak a gazdasági helyzet folytán, de — amint a nyugaton járt emberek tudják — ott is, ahol a gazdasági helyzet ezt nem indokolná, p. o. a gazdag Németalföldön — a modern felfogás folytán is *a minden kényelemmel* (lift, központi fűtés, melegvízszolgáltatás) *ellátott kisebb lakás*, — ezért az épülő bérházban kisebb, két szoba hallos, egy szoba hallos és úgynevezett garcon lakások lesznek, természetesen minden kényelem mellett.

Az épület külső kiképzése tekintetében a tervezőnek úgyszólván semmi tere nem volt, mert a Közmunkák Tanácsa a tér egységes artistikus kiképzése érdekében úgyszólván mindent szigorúan előírt.

A jövedelmezőség — egyáltalában nem merész, sőt inkább nagyon mérsékelt számítások mellett a mai viszonyok alapulvételével cca 7.5%-ra tehető, ami, ha szembe állítjuk a betéti kamatok 3.8% kamatlábjával, lényegesen magasabb kamatozást jelent — nemszólva arról, hogy a tőke így értékálló valeurbe nyer elhelyezést.

Az épülő bérházunk a 65.500/1934. VII. P. M. számú rendelet I. kategóriájába eső s így 15 évi teljes s azontúl további 10 évre terjedő 75%-os rendkívüli ideiglenes házadómentességet élvez, amit a székesfővárosi pénzügyigazgatóság kezeink közt

levő 37592/1934 I. számú határozatával el is ismert. Arra talán rámutatnunk sem szükséges, hogy pénzben kifejezve ez az adómentesség mit jelent.

Mellőzve itt a kalkulációkra, az Intézet minden fillérére gondosan ügyelő, hosszas tárgyalásokra, a legelőnyösebb s amellettt egyébként is megfelelő ajánlat kiválasztására stb. vonatkozó részletes adatok felsorolását, röviden regisztráljuk, hogy

ezidőszerint a budapesti I—III. kerületi királyi járás-bíróság 32542/1934. tkvi számú végzése szerint a Nyugdíj-intézet telekkönyvi tulajdonát képezi a Budapest székesfőváros dunajobbparti részének 10772. számú telekkönyvi betétében 4442/14 helyrajzi számú ingatlan, melyen az építkezés serény ütemben folyván, e sorok megjelenésekor már a harmadik emelet falazása elkészült,

az 1935. évi június hó végével pedig — Isten segítségével — teljesen készen áll az itt közölt rajz szerinti modern, adómentes, s a székesfőváros egyik legszebb, a közeljövőben pedig egyik legforgalmasabb helyén lévő bérház.

A Nyugdíjintézet ezzel a bejelentéssel ünnepli az Országos Egylet jubileumát, s ez alkalommal annak vezetősége a következő kéréssel fordul a kartársakhoz:

Ha annakidején, az Intézet létesítése gondolatának felvetésekor voltak is köztünk akik e gondolatot tartózkodással fogadták, most már, hogy az Intézet megvan s — Istennek hála — a prosperitása is biztosítottnak látszik, valamennyien *nemcsak becsületből, nemcsak mert törvényi kötelességünk, hanem szeretetből és mindannyiunk jól felfogott érdekéből szívvel-lélekkel támogassuk azt; hiszen ha a mai keserves gazdasági helyzetben* — mint erre a nyugdíjintézeti döntőbíróság teljes ülésén bátor voltam rámutatni — *a nyugdíjintézeti tag olykor mindannyiunk közös sorsára: az elmulásra s ezzel kapcsolatban legszentebbjére: a családjára gondol, ma már lassan-lassan az egyetlen megnyugtató tudat az özvegyi nyugdíj, az árva ellátási díj...*

Az Intézet pedig — Istennek hála — szépen fejlődik, erősödik, úgy hogy talán nem is a nagyon messze ködében van az a gondolat, hogy a járulék leszállításáról s egyidejűleg ugyanilyen arányban a nyugdíjak felemeléséről lehet majd beszélnünk.

Okíratszerkesztés a magyar jogban.

Irta: Szemerjay-Petrán Tibor dr.

budapesti kir. közjegyző, a Kir. Közjegyzők Közlönyének felelős szerkesztője.

A közjegyzői hatáskör és működés legjellegzetesebb alapja az *okíratszerkesztés*. Ha egy rövid visszapillantást vetünk a közjegyzőség évezredekre visszavezethető történetére, a fenti tételt minden kétségen felül igazoltnak találhatjuk.

A közjegyző már a történetileg kimutatható első jelentkezésében bizonyos közhitelességgel szerkesztett okiratokat. Ezek az első történeti nyomok — a multak elég messze távolába — azokhoz a legrégebb ókori népekhez vezetnek, amelyeknél a kezdetleges társadalmi és állami szervezetekben a civilizáció és az aránylag fejlettebb kultúra megnyilvánulásaival találkozunk. Így a babilon-asszírjai történelem emlékeiben kifejezett utalást találunk arra, hogy a közjegyzői foglalkozást ott már ezen a néven ismerték és hogy ennek a foglalkozásnak alapja valóban *okíratoknak* közhitelesnek elismert jelleggel való *szerkesztése volt*.

A rómaiaknál a közjegyzőség már rendszeres, megfelelően szabályozott s a jogi életben eleven tevékenységet kifejtő intézmény volt. A jegyzői működési kör lényege itt is az volt, hogy *okíratokat*, — szerződéseket, kötelezvényeket, végrendeleteket szerkesztettek. Ezek, a római jog szerint külön törvényes szabályozás mellett működő jegyzők, a sajátos jogi elnevezés szerint az u. n. tabellióktól készített okiratok azonban a közhitelesség erejével nem bírtak. A jegyzői működés a közhitelesség jellegét a középkori fejlődés folyamán nyerte el, amikor is már államfői megbízás alapján szerkesztettek közhitelű okíratokat. A XV. században, amikor a közjegyzői működés, elterjedtségének és virágzásának tetőpontját érte el s amikor már az egész perenkívüli eljárás hatáskörük alá tartozott, működésüknek magvaként megmaradt az akkori viszonyokhoz képest már egészen kifejlődött formában a közhitelű *okírat szerkesztés*. Érdemes itt megemlékezni arról, hogy a XV. században a közjegyzői szervezetnek és működésnek legaprólékosabb részleteit kimerítő rendeletek szabályozták. Az állás elnyerése külön előzetes gyakorlathoz, szakvizsgálathoz volt kötve. Az ősrítat vázlatát

meg kellett őrizniök, az okírat szerkesztésénél az előírt formákat be kellett tartaniök, ügykönyveket kellett vezetniök, a felek személye azonosságáról meggyőződést kellett szerezniök stb.

Franciaországban a császári közjegyzőség különösen a XVIII. században az újabb fejlődés igen magas fokát érte el s bár működési köre a jogéletnek — természetesen a peres eljárástól eltekintve — minden ágára kiterjedt, ősi hatáskörét, az *okírat* szerkesztést nemcsak megtartotta, hanem a közokirati kényszer széleskörű behozatalával a közjegyzők okírat szerkesztési joga majdnem kizárólagos lett. A francia közjegyzőség lett ekként tulajdonképpen alapja a kultúr államok modern közjegyzői intézményeinek.

A magyar jogban már a királyságnak Szent István korában való megszervezésekor jelentkeznek a közjegyzőség első nyomai. A királyi kancelláriában már ott találjuk a királyi közjegyzőket, nem sokkal később már adatok vannak a hiteles helyekről, majd az apostoli és császári közjegyzőkről, akiknek mind elsődleges hatáskörük volt *okíratoknak* többé kevésbé hiteles alakban való *szerkesztésére*. A Nagy Lajos korából fennmaradt „*Ars Notarialis*” a közjegyzői eljárás szabályait, az okíratok szerkesztésénél követendő alapelveket s a közhitelességű iratok formuláit foglalja magában. Tovább is, végig az egész magyar jogtörténeten változó formában és különböző szabályoktól meghatározott működési körben majdnem mindig megtaláljuk a tényleges közjegyzői tevékenységet kifejtő hivatalos személyeket, akiknek szervezete, működési köre, ha változott is, *okíratok* s javarészen közhitelű okíratok *szerkesztésére* vonatkozó hatáskörük mindig változatlanul meg volt. Az 1840 évi országgyűlés a közjegyzőség, illetve a hiteles helyek tekintetében fenntartotta az eddigi szokásjogot. Ezt követően a szabadságharc leverése után kísérletezés történt a császári királyi közjegyzőséggel, amelyet az 1860-iki országbírói értekezlet csakhamar megszüntetett, míg végre 1874-ben megvalósították a modern magyar közjegyzőséget, amely az *okírat szerkesztési* hatáskört, bár a külföldi közjegyzőségekkel szemben a közokirati kényszer eseteinek lényeges korlátozásával csökkentett mértékben s bár a szerencsétlen 58. §. a magánokíratok szerkesztési tilalmát is felállította, *lényegében* mégis *fenntartotta*.

Ez a rövid történeti visszpillantás kétségen felül igazolja, hogy bár a közjegyzőségnek a jogtörténetben s így a magyar jogtörténetben is számos jelentkezési formája volt, amint hogy maga a közjegyzőség nem is tekinthető az egyik állam sajátos jogi intézményének sem; mégis minden jelentkezési formájában, mint a közjegyzőségnek fogalmi alapjára, az *okírat szerkesztésre* vagy kizárólagos, de legalább is konkurráló hatásköre mindig volt. Amint ezt az 1907 október 20. napján tartott országos egyesületi közgyűlésen történt felszólalásában a néhai Charmant Oszkár, ez a kimagasló tehetségű magyar közjegyző megállapította; „*az okírat szerkesztő hatáskör a közjegyzőség tulajdonképpeni rendeltetése*, amelyet amint azt az előmunkálatok során tervbe is vették, a magyar közjegyzői törvényben is, hasonlóan a legtöbb külföldi kultúrállam ide vonatkozó jogszabályaihoz, a lehető kizárólagossággal meg kellett volna valószínűsíteni.”

Ezzel szemben jogtörténeti alapon vizsgálva a kérdést nem igen volna vitatható, hogy az ügyvédek tulajdonképpeni hivatás-szerű működési területe a peres eljárás, az általános képviseleti jog s a jogi tanácsadás volna. Reich Max dr. az Oester-Notariats-handbuch 456 lapján érdekes kommentárral állítja egymással szembe az okiratszerkesztő ügyvédet és közjegyzőt. Ezt írja: „Az ügyvéd a szerződést mindig a maga megbízó felének érdekében fogalmazza meg s teljesen megfelelt feladatának, ha a szerződés fogalmazványát felülvizsgálás végett az ellenfélnek átadja. Az ügyvédnek nem áll kötelességében minden egyes szerződési pontot mindkét szerződő fél érdekében végig gondolni s kimerítően megmagyarázni. Még a leglelkiismeretesebb ügyvéd sokszor talán öntudatlanul is elsősorban megbízó felének érdekében dolgozik. Az általános jogbiztonságnak s a preventív jogvédelemnek azonban az áll érdekében, hogy olyan okírat szerkesztő közegek álljanak a jogkereső közönség szolgálatára, akik már állásuknál fogva hivatás-szerűen kötelezve vannak a pártatlanságra. Ilyen közeg csak a közjegyző lehet, akinek az egész joganyag felett éppen hivatás-szerű pártatlanságánál fogva tágabb látókörrel és magasabb tárgyilagossággal kell bírnia, mint nemcsak az ügyvédnek, hanem még mint a bírónak is.“

A jelenleg érvényes magyar jog szerint a közjegyző közokiratokat lényegileg korlátozás nélkül szerkeszthet, kényszerűen közjegyzői hatáskörbe csupán bizonyos személyek jogügyletei vannak utalva. Magánokiratok szintén korlátozás nélkül szerkeszthetnek az ügyvédek

és végül a magyar jogrend és jogbiztonság nagyobb dicsőségére s a magyar jogászság állandó és heves tiltakozása ellenére, úgyszólván kerülő úton legálisnak elismert magánokírat szerkesztési hatásköre van a községi jegyzőknek, akiknek minden törvényes intenció ellenére sikerült ezt az u. n. jogukat az ügyvédekéhez hasonlóan korlátlaná tenni. Anélkül, hogy az ügyvédek okírat szerkesztési hatáskörét a legtávolabbról is érinteni akarnók, csupán a közjegyzői okiratszerkesztési jog vitathatatlanul hivatás-szerű vonatkozásának dokumentálása céljából tartottuk szükségesnek e tekintetben a minden megszakítás nélkül való jogfolytonosságra utalni. Természetesen annál súlyosabb és szakértő jogász előtt indokolásra nem szoruló kifogásaink vannak nemcsak nekünk, de az e tekintetben egységes magyar jogászi közvéleménynek, az u. n. jegyzői magánmunkálkodás, a községi vezető tisztviselői állással össze nem férhető s enyhe minősítés szerint is jogi kalózkodásnak tekinthető tevékenység ellen.

A magyar jogrend és jogbiztonság nyugateurópai nivóra való emelése érdekében az okiratszerkesztés terén a remélhetőleg közeljövő teendői jó magyaros kifejezéssel „adva vannak.“ Az okirati és közokirati kényszer a jogszolgáltatásnak a preventív jogvédelem fontos követelményeire tekintő érdekei nézőpontjából kiterjesztendő, az okiratszerkesztés általában ügyvédi és közjegyzői kizárólagos hatáskörbe utalandó s a községi jegyzők okiratszerkesztési tevékenysége ugyancsak s méginkább általános jogszolgáltatási érdekből halaszthatatlan sürgősséggel megszüntetendő.

A közokirati kényszer kiterjesztése kérdésében s ezt megnyugvással állapítjuk meg, a magyar elméleti és gyakorlati jogászság véleménye immár egységesnek tekinthető. Reá kell mutatnunk mindenekelőtt arra, hogy a magyar ügyvédi kar néhány vezető egyénisége éppen ebben az ünnepi számban helyezkedett elvi fenntartás nélkül a kiterjesztés álláspontjára. De a kiterjesztés szükségességét minden kétségen felül igazolják azok a törvényjavaslatok, amelyeket ebben s az okirati kényszer általános kiterjesztése kérdésében az igazságügyminiszter a közelmúltban immár három ízben is benyújtott. Bár ezeket a javaslatokat az általános gazdasági válsággal kapcsolatos időszertlenséggel megokoltan, a parlamenti tárgyalás alól visszavonták s bár különösen a harmadik javaslat a közokirati kényszer kiterjesztése terén a jelenlegi helyzettel szemben már alig számottevő haladást volt hajlandó akceptálni; a tény változatlanul

áll s ez az, hogy a jogszolgáltatás és a jogkereső közönség vitális érdekeit honorálva a közokirati és okirati kényszer kiterjesztését az igazságügyi kormányzat is szükségesnek, helyesnek és indokoltnak találja. Azzal, hogy a jegyzői magánmunkálkodás megszüntetésének haladéktalan sürgősségét indokoljuk, egyetlen szakértő jogászt sem akarunk megsérteni. Tökéletesen elegendő e részben utalnunk ezuttal a magyar jogi szaksajtó újabban örvendetesen erős lendületet vett akciójára, az ennek rendjén különösen ennek a közlönynek hasábjain a jegyzői magánmunkálatokból folytatólagosan rendezett szemléltető reprezentatív kiállításra s az ebből megdöbbenően megállapítható azokra a súlyos kártételekre, amelyet a jegyzői magánmunkálkodás a jogkereső közönségnek okoz.

Az okíratszerkesztés kérdésének általánosságban a fentiek szerint való rendezését s ezt különösképpen hangsúlyoznunk kell, elsősorban a jogszolgáltatás fontos tekintetei minden vitán felül indokolják. Csupán másodsorban kell tekintetbe vennünk e részben az ügyvédi és a közjegyzői kar érdekeit. Itt aláhuzottan kell megállapítanunk, hogy a közjegyzői kar teljes tudatában van a magyar ügyvédi kar katasztrófálisan súlyos helyzetének s viszont megállapíthatjuk azt is, hogy másrésről az ügyvédi kar is teljes tárgyilagossággal bírálja el a közjegyzői kar helyzetét akkor, amikor elismeri, hogy a súlyos gazdasági helyzet hatását általánosságban a közjegyzői kar is érzi s emelett speciális okok a kar anyagi helyzetét annyira aláásták, hogy a közjegyzők is súlyos existenciális gondokkal küzködve, a magyar értelmiségi pályák létminimumos osztályosai. A második vonalon tehát az ügyvédi és közjegyzői karnak kölcsönösen össze kell egyeztetniök érdekeiket. E tekintetben a készség a közjegyzői karban a legteljesebb mértékben meg van s illetékes nyilatkozatokból megállapíthatjuk, hogy a megértő készség az ügyvédi oldalon sem hiányzik.

Ha az okíratszerkesztés fentírt megoldási terve alapján egy vázlatos mérleget állítunk fel, a következő eredményekhez jutunk. A közokirati kényszer kiterjesztése ügyvédi oldalról kétségtelenül bizonyos jelenlegi munkaterület elvonásával jár. Ezzel szemben rekompenzáció az ügyvédi kar részére egyrésről az, hogy a hatáskör kiterjesztése esetén a közjegyzői állások megfelelően szaporíthatók s az új közjegyzői állásokba, ha nem is túlságosan számottevő mértékben, de ügyvédek is elhelyezhetők lesznek; más részről pedig a közokirati kényszer véleményünk szerint is csupán az okirati kényszer szélesebb-

körü kiterjesztésével párhuzamosan valósítandó meg s ebben már az ügyvédi kar kielégítő ellenértéket találna a közokirati kényszer kiterjesztésével elvont kisebb működési területért. A teljes és az elvesztett kis területet jelentősen meghaladó ellenértékét az ügyvédi kar azonban a jegyzői magánmunkálatok megszüntetésével kapná meg, amelynek egy csapásra való következménye az volna, hogy 3000 ügyvédet lehetne elhelyezni azokban a községekben, ahol jelenleg ügyvéd nincs s ahol a lakosság — hála a bölcs törvényhozási intézkedéseknek — jogügyleteik írásbafoglalásánál s általában, mindennemű okiratok szerkesztésénél a községi jegyzők jogi analfabétizmusának van kiszolgáltatva s ezzel jogügyleteik rendezésénél törvényhozási úton állandó és multhatatlan károsodásra ítélve. Ezt a mérleget készséggel bocsátjuk bármikor hites könyvrevizori felülvizsgálás alá. A helyesség tekintetében a vizsgálat eredménye iránt egy pillanatig sincs kétségünk.

Ez a különleges rendszerességre igényt nem tartó, csupán szerény vázlatok lerögzítésére szorító elmélkedés talán mégis komoly súlyt adhat annak a kijelentésnek, hogy az okíratszerkesztés ősi jogára történeti alapon is támaszkodható magyar közjegyzői kar a legnagyobb készségét jelenti ki az ügyvédi karral való harmonikus együttműködésre az iránt, hogy az okirat szerkesztés a közokirati és okirati kényszer megfelelő kiterjesztésével kizárólagos ügyvédi, illetve közjegyzői hatáskörre utaltassék s a jogszolgáltatás nagy fontosságú és a szabad tájékozódást, közlekedést és ténykedést csak megfelelő képzettséggel bírónak biztosító területéről a kontárok kiűzessenek, hogy ezáltal a magyar jogállam végleg szakítva a jegyzői magánmunkálkodás balkáni intézményével, ott helyezkedjék el, ahol kifejlett jogi érzéke és történelmi alkotmányos tradíciói alapján egyedül van helye, a modern nyugateurópai kultúrált jogállamok sorában. Ennek a harmonikus együttműködésnek az eredménye pedig, különösen, ha -- amiben hosszú keserves évek súlyos kinlódásai után talán már bízunk lehet — a gazdasági helyzet valamelyes jobbra forduló tendenciát fog mutatni; nemcsak a kultúr magyar jogállam lesz, de abban és az által gazdaságilag talpra áll és megerősödik a magyar ügyvédi és közjegyzői kar, amelyek a magyar jogszolgáltatás egységes gondolatában és szolgálatában zavartalanabb munka és alkotó készségüket bocsáthatják az újabb honfoglalás céljaira, Nagymagyarország újjáépítésére.

A kir. közjegyzőhelyettség múltja, jelene és jövője.

Irta: *Antalffy Zsiros Aladár dr.*,

kir. közjegyzőhelyettes, a magyarországi kir. közjegyzőhelyettesek orsz. egyesületének elnöke.

A közjegyzőhelyettesekről írni, annyi, mint panaszkodni.

Nem irányul azonban senki ellen az én panaszom, nem személyek kritikája az, legfeljebb kortörténet.

Minden kor a maga hibáival szemlélendő. Nem az egyének hibája az, hanem a kornak felfogása, az egyén a hibákat legfeljebb fokozza, a kívül álló pedig rendszerint túlozza.

A közjegyzőhelyettség végcélja a közjegyzőség. Mindent ebből a szemszögből vizsgálják a helyettesek s így nekem is ebből kell kiindulnom s miután e szemlélet egy osztály érdekét szolgálja, valószínűleg nem is lesz egészen objektív. Kétségtelen azonban, hogy a közjegyzőség érdeke is, hogy minden tekintetben kiváló emberekkel egészítsessenek ki a soraik s erre csak akkor lehet kilátás, ha abban nevelődött egyének jöhetnek figyelembe, vagyis olyanok, akikben meg van a jellem és tudás, a közbizalom e két főpillére és akik mindkét félnek akaratát, mindkettőnek az érdekével és a törvénnyel összhangba hozni képesek s végül, akik gyakorlatuknál fogva a közjegyzői ügyködés számtalan alakszerűségein habozás nélkül és feltétlenül uralkodni képesek. (Blum. Közjegyzői törvény 10. és 17. old.)

Nézzük miként vélték helyesen megoldani ezt a kérdést. Pauler Tivadar nagynevű igazságügyminiszterünk, az 1874. XXXV. t. cikk megalkotója, bizonyára elégnék tartotta kimondani, hogy közjegyző csak az lehet, aki megelőző két évi közjegyzői gyakorlatot kimutatni képes, mert más, a helyettesekre vonatkozó pragmatikus intézkedés a törvényben nincs, — eltekintve az előképzettség és az ügyködés mikéntjének szabályozásától. Miután ezen intézkedéssel a kinevezés biztosítva volt, a törvény megalkotásakor ez az intézkedés elegendőnek látszott és az akkori helyettesek bizonyára meg voltak elégedve a sorukkal.

1886. VII. t. c. A közjegyzőség nagyszerűen megépített házát, a helyettesek jövője szempontjából akként tatarozta meg ez a törvény, hogy a tető egyrészt, épen amelyik a helyettes szó-bája felett volt, elvitte, azon titkos ajtó fölé, amelyen a befolyás

talált utat. Míg a helyettes ez idő óta lelkében dideregve várja a jobb jövőt, a közjegyzői intézmény épületét is kikezdte ez az állapot. S hogy ez így van, bizonyítja nagynevű volt közjegyzőnk, dr. Kovaliczky Elek munkája, a Kassai kir. közjegyzői kamara története. E szerint a panasz állandóvá vált s ennek többek között a következőkben ad kifejezést:

„A kassai kir. közjegyzői kamara 1908. évi december 13-án megtartott rendes közgyűlésén kifejezte legnagyobb sajnálkozását és megütközését afelett, hogy a kamarai felterjesztések és javaslatok az igazságügyi kormány által semmi figyelemre sem méltatnak, mely elbánás úgy az intézményre, mint különösen a helyettesi karra annyira sérelmes, mert a megüresedő állások betöltésénél vajmi ritkán vétetik figyelembe az igazi érdem és még ritkábban a karnak és a közszolgálatnak érdeke... megszokta azt, hogy különösen a jobb javadalmak más téren szerzett kétes értékű érdemei megjutalmazására fordítatnak... s ezért elengedhetetlen követelésük, hogy a közjegyzői stallumoknak a kiváltságos osztály körén belül való, privilégiumszerű adományozása végre valahára megszűnjék.” (44., 53. oldal.)

Természetesen voltak, itt ott, jobb idők is, ilyenekül említi fel az 1916. és 1918. éveket, amikor az elsőnél, a kir. közjegyzői kamarák és a közjegyzőhelyettesek országos egyesületének állásfoglalása után az igazságügyi kormány az 1886. VII. rendelkezését az állások betöltésénél nem alkalmazta, (10. old.) az 1918-ik év egyik minisztertanácsa pedig a közjegyzők áthelyezése és a helyettesek kinevezése érdekében fogadott el egy határozatot, amelynek szokatlan nagyszámú közjegyzői áthelyezés és helyettesi kinevezés lett a kézzelfogható eredménye. (55. old.)

A helyettesek fentemlített egyesülete a Magyarországi kir. közjegyzőhelyettesek országos egyesülete, amelyet a budapesti közjegyzőhelyetteseknek 1907-ben kibocsátott felhívására alakítottak meg 1908-ban. Ezt a felhívást aláírták többek között a ma is élő nagynevű közjegyzőink, Hedry Aladár dr., Holitscher Szigfrid dr., Wagner Béla dr., Teleszky Béla dr. és Pekker Emil dr., akik akkor budapesti helyettesek voltak s annak elnöke, 1918-ban Lázár Ferenc dr. volt, a helyettesi kar érdekeinek mindenkor bátor szószólója, — ma a budapesti kir. közjegyzői kamara és a jubiláló egyesület elnöke, — aki a legutóbbi igazságügyminiszteri értekezleten is oly kiváló ékesszólással és szeretettel kelt védelmünkre.

A megalakított egyesület alapszabályainak 2. §. 6. pontja egyik céljául jelölte meg a mostoha közjegyzői kinevezési rendszer helyett egy újabb, méltányosabb rendszernek kivívását s ennek megindokolásaként az alapítók hivatkoztak a budapesti kir. közjegyzői kamara 1907. évbéli következő felterjesztésére: „a karon kívül állók kinevezésének rendszeresítése a közjegyzői intézményt egyenesen megrontó rendszer, amely minden méltányossággal ellenkezik.”

Legutóbb az 1932. évi helyettesi közgyűlés állapította meg, hogy volt idő az utolsó tíz évben, amikor csak helyetteseket neveztek ki s volt idő, amikor három helyettes kinevezése mellett egymásután nyolc ügyvédet neveztek ki s a három közül is kettő a fiatalabb generációból való volt.

Igy folyt a harc, amelyet összefogva vívnak a kamarák és a jubiláló egyesület s a helyettesek országos egyesülete.

Ez volt a mult.

A jelen, természetesen, még nem szakíthatott teljesen a multtal, — annyi azonban kétségtelen, hogy minden reményünk meg van egy jobb közeljövőt remélni, — amire valóban nagy szükség is van, mert az itt felsorolt bajokhoz járul a mai idők minden nyomorusága, amely, hosszú évek óta szolgáló családok helyettesek fizetését, itt-ott már 100—150 P-ig szorította le.

A jövő! Elképzelhetetlennek tartom, hogy ennyi rekrimínálás után a közjegyzői rendtartás tervbe vett reformja gyökeres változást ne hozna s ha nem volna még meg a reform, időszaki intézkedéssel ne segítene rajtunk az igazságügyi kormány.

Nincs ma már új rendtartás, amely a közjegyzőség folytatásához a kellő gyakorlatot, sőt a közjegyzői vizsgát meg ne követelné, — így a lengyel és jugoszláv rendtartás is.

A közjegyzőhelyettesi kar visszaállítandónak tartja a kötelező közjegyzői gyakorlatot s ezenkívül behozandó volna a közjegyzői szakvizsga és amennyiben az 1913. XXV. t. c. 7. §. elve, a közjegyző pályázat nélküli áthelyezése, megmaradna, úgy a közjegyzőhelyettesek egy idősebb kategóriájára ez kiterjesztendő volna, amire alapul szolgálhat a már bevezetett minősítés. Mindehhez járulna a helyettesi karba való belépés, elhelyezkedés és kirendelés intézményes rendezése, amelyek tekintetében a kamaráknak volna megadandó a rendelkezés joga.

TARTALOM MUTATÓ:

<i>Kir. Közjegyzők Közlönyének szerkesztősége:</i>	
1874, 1884, 1894—1934.	1, 387
<i>Lázár Andor dr. m. kir. igazságügyminiszter:</i>	
Emléksorok	5, 341
<i>Fabinyi Tihamér dr. m. kir. kereskedelemügyi miniszter:</i>	
Emléksorok	5, 341
<i>Osvald István dr. a m. kir. Kúria elnöke:</i>	
Emléksorok	6, 342
<i>Tasnádi Nagy András dr. igazságügyi államtitkár:</i>	
Emléksorok	7, 343
<i>Olchváry Zoltán a debreceni kir. ítélőtábla elnöke:</i>	
A joggyakorlat ismeretének szüksége a közokiratok felvételénél	8, 344
<i>sándorfalvi Pap István dr. ny. kúriai tanácselnök:</i>	
A végrendelet pecsétje	12, 348
<i>Kuncz Ödön dr. a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem ny. r. tanára: Közjegyzők és a részvényjogi reform</i>	18, 354
<i>Menyhárth Gáspár dr. a szegedi Ferenc József tudományegyetem ny. r. tanára: Élő jog-e a jobbágyok öröklését szabályozó 1840: VIII. t. c. ?</i>	26, 362
<i>Tóth Lajos dr. egyetemi tanár, a debreceni Tisza István tudományegyetem e. i. rektora: Magánjogunk kodifikációjának kérdéséhez</i>	33, 369
<i>Schaurek Ráfael dr. a pécsi Erzsébet tudományegyetem ny. r. tanára: Frank Ignác dr. tanítása a közös végrendeletről</i>	36, 372
<i>Papp József dr. budapesti ügyvéd, a budapesti ügyvédi kamara elnöke, a felsőház tagja: Emléksorok</i>	39, 375
<i>Kövess Béla dr. budapesti ügyvéd, a budapesti ügyvédi kamara elnökhelyettese: Közokirati kényszer</i>	41, 377
<i>Teller Miksa dr. budapesti ügyvéd: Az okirati kényszer multja és jövője</i>	44, 380

<i>Nagy Dezső Bálint dr.</i> budapesti ügyvéd: <i>Van-e törvényes alapja a községi jegyzők magánmunkálatti jogosultságának?</i>	49,	385
<i>Boda Ernő dr.</i> budapesti ügyvéd, az Országos Ügyvédi Múzeum előadója: <i>Nemzeti jogi muzeum a közjegyzőség emlékeivel</i>	56,	392
<i>Reichel Eduard dr.</i> a bécsi közjegyzői kamara elnöke: <i>Az osztrák közjegyzői biztosítás</i>	59,	395
<i>G. B. Curti-Pasini</i> olasz közjegyzői író és <i>G. Galbiati</i> kamarai tag, milánói közjegyzők: <i>Emléksorok</i>	68,	404
<i>Buhl Herbert dr.</i> v. berlini fridenau-i közjegyző: <i>A közjegyzőség szellemi alapja</i>	69,	405
<i>Kubinyi Elek dr.</i> güssingi (Austria) közjegyző: <i>Jogalkotás és jogalkalmazás</i>	73,	409
<i>Lázár Ferenc dr.</i> felsőházi tag, a budapesti kir. közjegyzői kamara elnöke: <i>Megelőzés a jogélet magánjogi vonatkozásában</i>	76,	412
<i>Galánffy János dr.</i> felsőházi tag, a debreceni kir. közjegyzői kamara elnöke: <i>A közjegyzőség jövője</i>	79,	415
<i>Holitscher Szigfrid dr.</i> budapesti kir. közjegyző, a budapesti kir. közjegyzői kamara elnökhelyettese: <i>Az örökösödési eljárás reformja</i>	83,	419
<i>Fekete László dr.</i> m. kir. kormányfőtanácsos, kir. közjegyző, a Kir. Közjegyzők és Közjegyzőjelöltek Nyugdíjintézetének elnöke, a Kir. Közjegyzők Közlönyének főszerkesztője: <i>A Nyugdíjintézet bérháza</i>	89,	425
<i>Szemerjay-Petrán Tibor dr.</i> budapesti kir. közjegyző, a Kir. Közjegyzők Közlönyének felelős szerkesztője: <i>Okiratszerkesztés a magyar jogban</i>	94,	430
<i>Antalffy Zsiros Aladár dr.</i> kir. közjegyzőhelyettes, a magyarországi kir. közjegyzőhelyettesek orsz. egyesületének elnöke: <i>A kir. közjegyzőhelyetteség múltja, jelene és jövője</i>	100,	436